॥श्रीमज्जिनेंद्रोविजयते॥स्वयंभुवाभूतहितेनभूत॰
ले॥समंजसज्ञानविभूतिचक्षुषा॥विराजितंयेनविधु
न्वतातमः॥कृपाकरेणावगणोत्करैःकरैः॥१॥स्वयंपरो
पदेशमंतरेणमोक्षमार्गमवबुध्यानुष्ठायचानंतचतु
ष्टयरूपतयाभवतीतिस्वयंभूस्तेनस्वयंभुवाविराजि
ते॥श्रीजिनेंद्रकभूतले॥कथंभूतेनभुतहितेनभूतानि
प्राणिनस्तेषांहितस्यमोक्षसौख्यस्यप्राप्त्युपायप्रदर्श
कत्वेनप्रापकत्वात्परमकारुणिकत्वाच्चतेन॥पुनरपि
कथंभूतेन॥समंजसज्ञानविभूतिचक्षुषा॥संगतंस
र्वपदार्थैसहग्राहकत्वेनसंयद्भंजसमविलंबेनयद्य
तज्ज्ञानंचतस्यविशिष्टंक्षयरमातिशयप्राप्तंभूतिरू
पत्तिर्यदिवाविभूतिर्यथावत्सकलपदार्थसाक्षात्का

स्वयं०टी०
१

रित्यश्रीः सैवचक्षुर्यस्यसेनकिंकुर्वंश्चक्षुर्श्रवसमित्याह
विधुन्वताकिंतत्तमः॥तमोज्ञानावरणादिकर्मनद्धि
धुन्वताविशेषेणनिराकुर्वताकैः करैः॥कारस्मयः स
प्रादर्शनादिलक्षणोग्रहोनेतैः॥किंविशिष्टैः॥गु
णोत्करैः॥गुणाःस्वर्गापवर्ग्ग- - - - -त्करः समूहो येषांतैः केनेवतमोविधुन्वतानिराकुर्वता॥किंतत्तमः वि
राजितमित्याहह्यपाकरेणेववह्नपांरात्रिकरोतीतिह्यपा
करश्चंद्रस्तेनेव॥अथवाकिंकुर्वतानागवतामूतलेवि
राजितमित्याहविधुन्वतानिराकुर्वताकिंतत्तमः प्राणि
नामज्ञानलक्षणमंधकारंकैः करैः॥परप्रबोधविधायिभिस
धर्मादिहेतुकरसदृष्टवचनानिगृह्णंते॥कथंभूतैस्तैः गु
णोत्करैः॥गुणाःअबाधितत्वयथावस्थितार्थप्रकासक

त्वादयस्तेषामुत्करैः॥येषांतैः केनेवकैः ह्यपाकरेणेव
गुणोत्करैः करैः॥यथाह्यपाकरेणयथावस्थितार्थप्रका
शकत्वादिगुणोत्करैः करैः॥रश्मिभिस्तमोविधुन्वताभा
स्करेविराजितेनतथाभगवतोवचनकरैः॥प्राणिगणा
ज्ञानतमोविधुन्वतेति॥एहस्वावस्थायामिक्ष्वाकूंस्तंसम
यानन्यैरागंतुकैरुत्साह॥प्रजापतिर्यः प्रथमंजिजीवि
षूंससर्जकृष्यादिषुकर्मसुप्रजाः॥प्रबुद्धतत्त्वःपुनरा
द्यउदयोममत्वतोनिर्विविदेविदांवरः॥२॥टीका॥प्रजा
नांत्रिलोकस्थसकललोकानांपतिः स्वामीयोवभूवेतिय
दघटनाकदा॥प्रथमंकिदानींतनावसर्पिणीचतुर्थका
लावसानेसर्व्वतोमहतानामादौपश्चात्॥आशाशिष्टवान्
निजोजितवान्कास्वप्रजाःकथंभूताः जिजीविषूः जीवितु

Digitized with financial assistance from the Government of Maharashtra on 11 June 2017

मिक्षुः।कर्कर्म्मसु ः केषुकृष्यादिषुऋषिरादियेषांक।
र्म्मणांसेवादिनोतानि तथोक्तानि।तेषुकथंभूतः सन्
सासौताः ।ज्ञात्वाऽनेनेत्याहप्रबुद्धतत्वःप्रकर्षेणबुद्धंज्ञा
तंप्रजानतददृष्टं।तत्कालानंतत्वंस्वरूपंयेनसतज
विशिष्टमतिश्रुतावधिज्ञानेनप्रजास्मदृष्टंतत्क।
लमनन्तसर्वज्ञातादृशमनेनेतंकर्तमभिहंवानेने।
तिनियोजयतिताश्चयोजयित्वापुनः पश्चात्प्रबुद्ध
तत्वेपरिज्ञातहेयोपादेयस्वरूपः।ऋषभोदयोऽभू
त्रचिंत्यउदयोगजीवतारात्प्रच्युतितःश्रीकादिसंपादि
तोविभूतिविशेषोयस्यसऽइक्ष्वंभूतोभगवान्।निर्वि।
दंनिर्विन्नवान्कस्मात्ममतातोममेतिषष्ठ्यंतप्र
तिरूपकोनिपातोममेत्यस्यजातोममत्वं।तस्मात्प्रयत

इक्ष्वंभूतः संपन्नोभगवान्ततएवासौविद्वांतत्त्ववेदि
नांविपश्चितांवरः प्रधानः।विर्विन्नःसन्भगवान्किं
कृतवानित्याह।विहाययः सागरवारिवाससंवधू
मिवेमांवसुधावधुंसती।पुत्रेषुराज्यंविनिधायधीरः
वान् प्रव्रज्याग्रहणायदीक्षां।३ योविनिर्विन्नो
भरतेनंदनः सप्रवव्राजा प्रव्रज्यांगृहीतवान्किंकृत्वा
विहायसकलांवसुधावधूंवसुदत्तंदधानीतिवसुधा
दृष्टिमेववधूमहिलांनरकादिवसुधातेनसकलां
विभर्तीत्याह।इमांदृशप्रमाणांकिंविशिष्टांसागरवा
रिवाससं।सागरःसमुद्रस्तस्यवारिपानीयंतदेववास
ःपरिधानंयस्यास्तांसकलसमुद्रपर्यंतांपृथ्वीमक्लेश
र्यः।पुनरपिकथंभूतांसतीमनेनानुकूलांकामिववधूमि

वयथानिर्द्विनेननगवतासती वधूः। ग्रंतपुरमहि
लापरित्यक्तातथासापीत्यर्थः। किंविशिष्टोऽसौनंवि
हायप्रवव्राजेत्याह॥मुमुक्षुर्मोक्षुमिच्छुः मुमुक्षुः संसा
रसमुद्राकुत्तितीर्षुरित्यर्थः॥पुनरपिकिंविशिष्टोऽसा
कवीराजानस्तेषांकुलेवंसस्तस्मादिः। ग्रात्मवान्नव
संद्रियः ग्रतएवप्रभुः स्वतंत्रः सहिक्षुपरीषहैरप
राजितस्तान्सोढुसमर्थइत्यर्थः। ग्रतएवाद्युतोऽः स
हपरीषहक्लेशोपनिपातेपिप्रतिज्ञातव्रतादनयस
तत्वात्। प्रव्रज्यामादायनगवान्किंकृतवानित्याह ढ
सदोषमूलंस्वसमाधितेजसा निनायथोनिर्दयनस्म
साक्रियो। जगादतत्वंजगतेर्थितेजसावनूवचब्रह्म
पदामृतेश्वरः॥ध॥स्वस्यात्मनोदोषाणागादयस्तेषांमू

लंकारणेघातिकर्मचतुष्टयंतत्। निनायनीतवानकां
निर्दयनस्मसाक्रियोद्देषास्वसोनिकोतानिर्दयासा चा
सौनस्मसाक्रियाचकार्त्स्न्येनभस्मकरणंभस्मसाक्रिया
किंभूतस्वसमाधितेजसास्वस्यसमाधिः परमशुक्लध्यानं
सर्वेतेजोनिस्तेनक्रियांतंनयत्सकिंकृतवानित्याह
जगादकथितवान्। किंतत्वंजीवादिस्वरूपंकस्मैजगा
तेप्राणिगणाय, कथंभूताय ग्रर्थिनेतत्वपरिज्ञानाभि
लाषिणे सुगतवत्परप्रतारकत्वेनासौतत्वंकथितवान्न
भविष्यतिइत्याह, ग्रंजसापरमार्थेन नमुक्तज्ञादि
ङःस्वपीडितःकदाचिद्धितथमपिकथयिष्यत्योऽज
सेत्यनुक्रमित्यत्राह। वनूवचब्रह्मपदामृतेश्वरः वन्
वचसंजातवांश्चकथंभूतब्रह्मपदामृतेश्वरः ब्रह्मपदं

MEMORIAL

मोक्षस्थानंस्तस्मात्तमनंतेसुखंतस्मेश्वरः। स्वामिन्न
तः कथंतत्रत्तद्दखलेसोपियतः केवलिमुक्तिपरिक
ल्पनाश्रेयसीस्यात्-अत्राहमिमांस्वकीनगवतोः नीदि
यज्ञानविकलतयासकलार्थपरिज्ञानासंनवान्कथ
मंजसोतत्वप्रतिपादनंघटेतेत्राह॥ सविस्वचक्षुर्दृष
नोर्चितः सतांसमग्रविद्यात्मवपुर्निरंजनः। पुनातुचे
तोममनाभिनंदनोजिनोजितक्षुल्लकवादिसासनः
॥ सप्रागुक्तविशेषणविशिष्टोनगवान्विश्वचक्षुः व
स्तुरिवचक्षुःकेवलज्ञानंपदार्थप्रकाशनहेतुत्वात्। वि
श्वस्मित्त्रैलोक्योदरवर्तिवस्तुसंघातेचक्षुःप्रकाशकत्वे
नप्रवृत्तंकेवलज्ञानंयस्य किन्नामासौ वृषनोदृर्षोध
र्मस्तेननाभिनोनतेशब्दायतिप्रकटीनवतियस्मा

दसौवृषनः कथंनूतः-अर्चितः पूजितः। केषांसतांवि
पश्चितामिंद्रादीनांनतुसकलकर्मक्षयात्सर्वमसौवि
श्वचक्षुरस्तुतत्प्रत्येतुजडोनविभतिबुधादि विशेष
णादिनामसंतोच्छेदादितियोगाचैतन्यमात्ररूपइ
तिसांख्याः-अत्राहसमग्रविद्यात्मवपुर्निरंजनः कर्म
नाज्ञानावरणादिकर्मणोनिः क्रांतोनिरंजनः सकल
कर्मविप्रमुक्तसन्नात्मासमग्रविद्यात्मवपुर्नवतिनज
डोनापिचैतन्यमात्ररूपः समग्रासंपूर्णोजीवाद्यशेषव
स्तुविषयाविद्याबुद्धिरात्मनोवपुः स्वरूपंयस्यसइत्थंभू
तोभगवान्। किंकरोतुपुनातुपवित्रीकरोतु। सकलदो
षविशुद्धंकरोतित्यर्थः। किंतत्तच्चित्तमात्मरूपंकस्यम
स्तुतिकर्तुः पुनरपिकथंभूतोवृषनोनाभिनंदनोनाने

श्रुतदेवाकुलकरस्यनंदनः सुतः। जिनोविरिवलवा
यास्यंतरशत्रुनिर्मूलमनुमुलकः। जितशुल्लकवादि
ज्ञानः शुल्लकानिलघूनिशुद्धानिविशिष्टपुरुषप्रणी
तत्वाज्ञानात्। तानिचतानिवादिज्ञानानिच। परस्पर
विरुद्धंसर्वथानित्यक्षणिकादितत्ववदंतीतिवादिनः
कपिलेश्वरसुगतादयस्तेषांज्ञानसनानिमतानिशुल्लक
वादिज्ञानानियेनेति-अजितशुल्लकवादिज्ञानइ
तिचपाठः नजितंशुल्लकवादिनिज्ञानंयस्य। छ १
यस्यप्रज्ञावान्त्रिदिवश्रुतस्यक्रीडास्वपित्रीवमुखारविं
दः अजेयशक्तिर्जगतिबंधुवर्गश्चकारनामाजितइत्स
वंधां १ उपजातिछंदः यस्यनामचकारकृतवान्को
सौबंधुवर्गः कथंभूतस्यत्रिदिवश्रुतस्यत्रिदिवात्स्व

र्गाच्च्युतोऽवतीर्णस्यकिंविशिष्टोबंधुवर्गः। अजेयश
क्तिर्नजीयतइत्यजेयाशक्तिः। सामर्थ्ययस्यक्रीडास्व
पिनकेवलंमहद्धिषुकृतः। प्रज्ञावान्। ह्यात्माद्यस्मिंस्ते
नदस्मात्पुनिसंबधतेपुनरपिकिंविशिष्टोसौ स्त्रीवः मु
खारविंदः यस्यइत्थंभूतोबंधुवर्गोबंधुसमूहः तस्यवा
मचकारकृतवान्पुनिष्टथिवांकथंभूतंनामअजित
इतिनकेनचिज्जीयतइत्यजितः। अतएवायमन्वर्थो
अतएववेष्टप्रयोजनप्रसिध्यर्थंनमजनैरिदानीम
पितद्भार्यतइत्याह छ। अद्यापियस्याजितशासन
ससंततिंप्रणेतुः प्रतिमंगलार्थं। प्रगृह्यतेनामपरंपवित्रं
स्वसिद्धिकामेनजनेनलोके। २। अद्यापीहेदानीमपि
नकेवलंतत्कालेयस्याजितस्यभगवतः कथंभूतस्य

अजितज्ञानस्य। अजितमनिराकृतंपरवादिभि:
ज्ञासनमनेकांतमज्ञातंयस्यकथंनूतस्यसतोप्रणेतु
:।सतोनयानांप्रणेतु: सन्मार्गेप्रवर्त्तकदज्ञानामप्रग
ह्यते।उच्चार्यतेपरमुत्कृष्टंपवित्रंसकलमलविलय
कारणं।केनजनेनकथंभूतेन।स्वसिद्धिकामोनस्व
सिद्धि:।परानिच्छवेनात्मनोनिश्रेयप्रयोजनप्रतिपत्ति
स्तत्रकामोयस्यनामप्रगृह्यते।तेनात्मजयानिलाषिणे
त्यर्थ: किमर्थंप्रतिमंगलार्थं प्रतिमंग लाय प्रतिमंगल
र्थंमंगलेमंगलं प्रतिसिद्धिनिमित्तमित्यर्थ: कलोकेय
स्यनगवतोनामगृह्यंतेसकिमर्थ: प्रतिबंधक प्रक्षयंक
तासर्वज्ञ: प्राभूर्तेसाह यः प्राडरासीत्प्रभुशक्तिभू
नानमाश्रय्यलीनकलंकशांतै मलघुनिर्मुक्तघनोप

देहोयथारविंदाभ्युदयायभास्वान्।३ टीका। योभग
वान्प्राडरासीत् प्राभूर्तवान्। किमर्थंनमाश्रयाली
नकलंकशांतै। नमानामाश्रय: चित्तेचिद्रूपमात्मस्व
पंतत्रालीनोलग्न: सचासौकलंकश्चाज्ञानंतत्कारणं
ज्ञानतरणादिकर्म्मचतस्यशांतैर्विनाश्रयनमप्रति
बोधनायेत्यर्थ:। केनप्रभुशक्तिभूस्वाप्रभवतिसमर्थी
भवत्युपकर्त्तुमितिप्रभुर्दीनातुपकारकोभगवान्
तस्यशक्तिर्द्वीपीयथातेषामुपकारंकर्त्तुंशक्नोतित
स्मान्मजीवाद्यर्थप्ररूपणेमाहात्म्यविशेष:प्रादुर्भा
तेन कथंभूतोसौमलघुमुनि: गणधरदेवादिमुनीनां
प्रधान:प्रत्यक्षज्ञानी वाक्यकस्मैप्राडरासीदित्याह
मुक्तइत्यादि॥यथाभास्वानादित्य:प्राडरासीत्किम

र्थं।अरविंदानमुदयायअरविंदानांपद्मानामसुद्
योविकाशालक्षणाविनूतिःस्तुतिर्यस्मैकिंविशिष्टःनाथा।
नुक्तघनोपदेहःमुक्तोघनैर्मेघैरूपदेहश्चपलेपःप्र
स्थावनेयस्यतदथप्राज्ञनूतेनयंतेनकिंकृतमित्या
ह॥येनप्रणीतेएषुधर्मतीर्थंजेषंजनाःप्राप्यज
यंतिभःखं॥गांगोऽब्देचंदनपंकसीतेगजप्रवेकाइ
वधर्मतप्तााः॥ध॥टीका॥येनाजितनाम्नातीर्थकर
देवेन।प्रणीतेप्रकाशिते॥किंधर्मतीर्थंधर्मस्योत्त
मक्षमादिलक्षणस्यचारित्रलक्षणस्यच।प्रतिपादकं
तीर्थंशास्त्रंकथंभूतं॥एषुमहःसकलपदार्थविष
यतयाधृष्टं।सकलधर्मतीर्थप्रधानं पुनरपिकथं।
भूतं।जनाःप्राप्यजयंतिभःखंयदित्यध्याहार्यंयद्

र्मतीर्थं।प्राप्यलब्ध्वाजनानभाजयंतिनिराकुर्वं
तिभःखंसंसारपरिभ्रमणक्लेशं॥किमिवकथंभूते
केदृत्याह।गांगमित्यादि।गंगायाअयंगांगोऽब्दस्तं
कथंभूतंचंदनपंकसीतं।चंदनस्यपंकोजलकर्द
मंसंप्रीतमिवसीयस्य॥तंप्राप्यगजप्रवेकाइवगा।
जानांप्रवेकाप्रवरायथाधर्मेणतप्तााधर्मतप्तााजयं
तिभःखमितिं।ननुकिंफलमुद्दिश्यनगयताधर्मतीं
र्थंप्रणीतमीत्याह॥सब्रह्मनिष्ठःसममित्रशत्रुवि
द्याविनिर्वांतकषायदोषाः।लब्धात्मलक्ष्मीरजितो
जितात्माजिनश्रियंमेभगवान्विधत्तां॥प॥२॥सो
ऽजितोभगवान्ब्रह्मनिसकलदोषरहितेपरमा
त्मस्वरूपेनिष्ठापरिसमाप्तिर्यस्यसब्रह्मनिष्ठः।नकिंचित्त

त्प्रणयनेफलमसावद्येहतेरूतद्रूपतात्मकेव
लेपरार्थेवास्प्रवृत्तिः।अतएवसममित्रसत्रुः।मि।
त्राश्चसत्रवश्चमित्रसत्रवस्तेसमायस्यकथमसौवूत
निष्ठःकथंवासममित्रसत्रुरित्याहविधेत्यादि।विद्य
यापरमागमज्ञानतदर्थानुष्ठानलक्षणयाविशेषे
णनिर्वृतासक्ताः।।कषायाद्रमकोधादयोदोषाभाव
क्रोधादयोयेननिराकृतद्रव्यभावरूपघातिकर्ममल
कलंकद्रत्यर्थेयतएवंविधोसौततोब्रह्मनिष्ठःस
ममित्रसत्रुश्चभवतिभवतुतथाविधोसौतेनिष्ठस्त
थापितदाचैतन्यमात्रस्वरूपःकिंचि- ज्ञोवाभविष्य
ति।अतःकथंधर्मतीर्थंप्रणीतवानित्याह।लब्धात्म
लक्ष्मीरिति।।आत्मनोलक्ष्मीरनंतज्ञानादिलक्षणोल

ब्धाप्राप्तासायेनासौलब्धात्मलक्ष्मी।।समाश्रांतोविधि
रनित्यद्रुतिवचनाद्रएमारिरिकः प्रत्ययोनभवति।द्र
त्यंनूतः।जितः।।अंतरंगैर्बहिश्चात्रुर्भिर्नाजीय।
तद्रुत्यजितजितात्मायेनासौजितात्मा।आत्मवान्।द्र
त्यर्थेदृंद्रियाधीनोभवतीति।यावान्।भगवान्।वि
शिष्टज्ञानवान्।एजोयाविधतांकरोतु।कांजिनश्रिय
जिनस्यश्रीरनंतज्ञानादिविभूतिस्तांमेमद्य।।ड।तंस
भवः संभवतर्षशैलैः संतप्यमानंसजनंसलोकं।।
त्रायीरिहाकस्मिकएववैद्योवैद्योयथानाथमुजोग
त्रांसे।।२टीका।।इंद्रवज्रावृत्तेछंद।।समंतभद्रैः प्रस
ज्ञीतृतीयतीर्थंकरद्वेषंचेतसिप्रसक्तरूपतयाभव
त्यप्यत्रमिसाद्याह।त्रोभवद्भिरन्यर्थसंज्ञेयं।त्रंसुखंन

डाक्टर भाऊदाजी दृस्मारक ग्रंथ
DR BHAU DAJI

वतस्माद्भवानाभिनिसंनवः। एतदेवदर्शयन्नाह
संनवेत्यादि। संसुखंनवतियेभस्तेसंनवाः। स्त्रवनि
तादयः यदिवासंगतोत्रुद्यद्भूपोनवः प्राङ्भवोयत्रा
सौसंनवः॥संसारस्तत्रतर्षास्तृषास्तापवरोगाऽऽखं
हितुस्तान्॥तैसंतप्यमानसपीड्यमानस्य जनस्यप्राणि
णस्त्रासीरमूर्खैद्यः कइहलोकेऽहजगति कथंनू
तंश्राकस्मिकएवतत्फलनिरपेक्षएव। अत्रदृष्टांत
माह। वैद्योयथेत्यादि। वैद्यश्चिकित्सिकः। यथायेनफ
लानपेक्षप्रकारेणश्रानाथस्यजो श्रनाथाश्रसरणा
दृमसहायहीनास्तेषांजोयाधयस्तासांप्रशांत्यैजप
त्रामनाय। श्राकस्मिकएववैद्योनूतातथात्वमप्यासीः
यस्मज्जगतोजगवतवीनाकस्मिकोवैद्यः। संपन्नस्तत्त्वी

दृत्रामिसादः॥श्रनित्यमत्राणमहंक्रियानिःप्रत्राक्त
मिथ्याध्यवसायदोषं। दृदंजगज्जन्मजरांतकार्तंनिरं
जनांत्रांतिमजीगमस्तं॥२॥श्रनित्यमित्यादिउपेंद्रव
ज्रावंदः। टीका॥दृदंप्रतीयमानंजगत्प्राणिसंघातः।
कथंभूतमनित्यंविनश्वरं श्रनेनसर्वेसांविनीवतिरोभा
वंदर्शितिसांख्यमतंप्रसुक्तं। पुनरपिकथंभूतंश्रत्राणं
नविद्यतेत्राणंरक्षणमस्यैतत्राणमत्रारणमित्यर्थः। श्र
नेनेश्वरोविष्णुर्वातस्यत्रातेतियोगामीमांसकमतंनिरस्तं
कथंतदत्राणमित्याह। श्रहंक्रियानिरित्यादि श्रहम
स्त्रादिविषयस्वाभीतिक्रियाः। श्रहंक्रियास्वानिः।
प्रत्राक्तःसंलग्नः प्रहस्तोवामिथ्या श्रसत्योध्यवसायोनि
श्चयः। सएवदोषोयस्यतत्तथोक्तं। श्रतएवजन्मज

शांतकालितत्र जन्मग्राङ्मी वोजराहुरुत्रं अंतकोमर
णंतैरार्त्तयीडि ते।जगाकिंरुतवान्नूवानिसाहनिरं
जनामिसाहशांतिपरमकलाणंमजीगमस्त्वेइदंजा
स्मापितवारत्वंकथंनूतेनिरंजनो।अंजनात्कर्म्ममला
निःक्रांतातद्यानिः।क्रांतातद्यानिःक्रांतंयस्याःसानिरं
जनोमुक्तिरूपेसर्व्यातांनापरंचकिंरुतवास्कामिसाह
॥शातहृदोन्मेषचलंहिसौख्यंतृष्णामयाप्यायनमात्र
हेतुः॥तृष्णाभिवृद्धिश्चतपसजन्तेतापस्तदायासयती
सवादो शातइदोन्मेषेत्यादि॥३टीका॥शातहृदाविव
रुततत्साउन्मेषउन्मीलनंसइवचलमस्थिरंसौख्यं
इंद्रियसुखंकथंनूतंतदित्याहतिसेत्यादितृष्णासंसा
रसुखाभिलाषः॥सैवश्रामयोव्याधिस्तस्याप्यायनमात्र

तस्यहेतुः॥तमुश्चकिंसतइतिसाह॥तृष्णाभिवृद्धिश्च
तपसूजस्रंतृष्णायाश्चाभिवृद्धिपुष्टिः॥तपतिसंतापय
तिश्रमजस्रमनवरतं॥तदुक्तंयोजगातःकिंकरोति
साह॥तापइत्यादि॥तापस्तदुगतं।श्रायासस्तपसनेक
दुःखपरंपरायालेशयति॥सेवादिक्रियासुवाप्रवर्त्त
यतिइत्येवंजगतः॥संबोधनार्थत्वमेवावादीननुसुग
तादिभिरपितत्संबोधनार्थंबंधश्चपदेशः॥कृतोतस्व
मेववादित्ययुक्तमितिचेत्॥तन्निगलेबंधमोक्षादेरे
वासंभवात्॥एतदेवाह॥बंधश्चमोक्षश्चतयोश्चहेतू
बंधश्चमुक्तश्चफलंचमुक्तेः॥सुगतादिनोनाथतवैवयुक्तं
नैकांतदृष्टेस्त्वयतोत्तिसास्ता॥ध॥टीका॥जीवस्यकर्म्म
णासंश्लेषोबंधः विश्लेषोमोक्षः॥चकारपरस्परसमुच्च

येतयोर्बंधमोक्षयोर्हेतूच्च॥ बंधस्यहेतुर्मिथ्यादर्शनादि
कस्य हेतुसम्यग्दर्शनादि नकेवलमेतत्किंत्वन्यदपि
बंधुश्चमुक्तश्चफलंचमुक्तेरेवपूर्ववद्बंधः सएवपश्चा
न्मुक्तेः॥ फलमनंतज्ञानादिलक्षणंसंपन्नमित्येतत्स
र्वंतवैवसंभवसेव॥ कथंभूतस्यस्याद्वादिनोनैकांत
वादिनो॥ मतेर्युक्तमुपपन्नं नैकांतदृष्टेः॥ सुगतादे
र्मतेः॥ नहिक्षणिकैकांतवादिनोमतेनतत्॥ घटते
तत्रहिअन्योबंधोन्यश्चमुच्यतेक्षणिकत्वात्॥ अन्यस्य
बंधकारणाज्ज्ञानमनस्यचबंधोन्यस्यचमुक्तिकार
णाज्ज्ञानमनस्यचमुक्तिरितिनापिनित्यैकांतवादिनो
मतेऐतत्॥ घटते॥ तत्रहियदिबद्धस्यैवबंधएवस्या
दात्मानमुक्तो॥ अथमुक्तएवस्याज्जबंधः॥ सर्वथैकरू

पत्वात्॥ अन्यथानित्यैकांतविरोधः॥ अतः सर्वथैकांत
वादिमतेबंधमोक्षादेरनुपपत्तेर्हेनाथत्वमिन्नत्वमेव
असिद्धवति॥ शास्तातदोपदेष्टास्तोत्तास्वात्मनश्चस्य
परिहरणाद्॥ नाकोपशक्तस्तवपुण्यकर्तृस्तुत्यप्र
वृत्तकिमुमादृशोज्ञः॥ तथाविधस्यास्तुतपादपद्मो म
मार्पदेयासिवतास्तिमुच्चैः॥५॥ शक्रःस्तुतः सोपिअव
धिज्ञानसंपन्नः सकलशक्तिधारोपशक्तोसमर्थः क
थंनुतःस्तुतोस्तवनेप्रवृत्तःसन्कस्यतवसंभवतीर्थं
करदेवस्यकथंनूतस्यपुण्यकीर्त्तेः॥ पुण्याप्रशस्तानि।
र्म्मलाकीर्त्तिःख्यातिः वाणीवाकीर्त्यतेप्रतिपाद्यतेजी।
वाद्यर्थाययेतिव्युत्पत्तेः॥ पुण्ययेवापुण्यनिमित्तंकीर्त्तिः
कीर्त्तनंस्तुतियस्यकिंपुनर्मादृशोमनुष्यमात्रोज्ञोबुध

दिविशिष्टज्ञानाकलःशक्तोनविष्यति।तथापिभक्ति
क्तेनापिमयानत्वनुरागेणस्तुतपदेपद्मः॥पादोदेव
पद्मौस्तुतौपादपद्मौयस्यगुणैर्गुणवद्भिर्वाभ्यर्थतेसं
भाश्रीयतेऽत्यर्थः॥तस्यसंबोधनेआर्यमप्रस्तावकस्य
देयाःदद्यास्वंनवान्। कांश्चिवतांतीतांतिंताएसंतान
पालनयोः॥तायतेतांतिःश्रीवत्सस्योत्पन्नतांतिःसंतान
श्रीवतांतिःस्तोतृभिः।परमांतिंशायप्राप्तोमोक्षमोक्षसंत
तिंसृणमित्यर्थः॥७॥३॥वंशस्थंछंदः॥गुणाभिनंदादि
भिनंदनोभवान्दयावधूरतिसखीमभिश्रियत्। स
माधितेत्रस्तडपोपपत्तयेहृयेननैर्ग्रंथिगुणेनयायुजं
तू॥१॥टीका॥भगवान्चतुर्थतीर्थंकरदेवोभिनंदनो
भिनंदननामाकस्माद्गुणाभिनंदाद्गुणानामंतरंन

तज्ज्ञानादीनांवहिश्चसकलस्तुत्यादीनामभिनंदोभि
वृद्धिस्तस्मात्।अत्रनेहिभगवतिसकलप्राणिनांज्ञाना
दयःसकलसंपदश्चवृद्धिंगताइति॥इतश्चैतत्सधना
भगवान्किंकृतवान्।अभिश्रियत्।समाश्लिषवा
न्।कोदयावधूंदयैववधूःप्रियतमांकथंभूतांसां
तिसखींशांतिःस्वासखीयस्यास्तां।अनेनसुगतस्यम
न्मुदरंविषायनिर्गतस्यईश्वरस्यचत्रिपुरदहनादेःप्र
वृत्तस्यशांतिदययोरभावादात्मत्वंप्रत्याहुः।ततकिंवि
शिष्टोसौसंपन्नःसमाधितंत्रःधर्मशुक्लंचध्यानंसमा
धिःसतंत्रप्रधानं,यस्यपरितंतमसौतदाकिमित्यनै
र्ग्रंथिकृतादरइत्याह।तद्धितादित्यसमाधिरूपप
रिघटना।तस्यैवतद्भवोपपत्तयेप्रायोत्तमांपादपूरण

इतिहिलो।अथयुजयुक्तकेननैर्ग्रंथिगुणेनकथंसूत्रेन
दृश्येनवाहयसंतरपरिग्रहपरित्यागरूपेण।अनेननग्न
तपटाःप्रत्युक्ताः परिग्रहवतामेकाग्रतालक्षणध्यानो
नुपपत्तेः।परिग्रहसमयतांहेतुत्वात्।दृश्यावधूसमा
स्तत्समागवान्लोकेकिंकृतवानित्याह।।७।२।अचे
तनेतत्कृतवंधजेपिचममेदमित्याभिनिवेशकग्रह
त्।प्रनंगुरेस्थावरेश्रयेनचसतंजगत्सत्वमजिग्रह
ज्ञवान्।२।जगत्सत्वमजिग्रहहिनिसंवंध।कथंनृते
जगत्कृनावधंसंवंधस्तस्माज्जालयत्सुखडःखादिपु
त्रकलत्रादिचतस्मिन्।अपिसंजावनेचः।।समुद्भवेत
स्मान्योसौममेदं शरीरादिकमस्यस्वामी त्याभिनिवे
शस्तस्मिन्सनव-आभिनिवेशकः सचासौपरश्रः ग्रहणं

तस्मात्सतंनष्टंजगत्प्राणिसंघातः।नकेवलमेतस्मा
त्सन्नष्टंप्रनंगुरेकथंचिदनित्येचस्थावरनिश्चलेनचा
सलाधवसायेनचसतंजगत्।अतस्तत्वंयथावज्जी
वादिस्वरूपं।अजिग्रहज्ञोहितवान्।जवानजिनंदन
स्वामीकेनरूपेणत्वमजिग्रहदित्याह।।७।सुधादिड:।
खप्रतिकारतःस्थितिर्नचेंद्रियार्थप्रनवात्ममौख्यतः।
ततोगुणोनास्तिचदेहिदेहिनोरितीदमिंजगवान्वि
जिज्ञपत्।३।।क्षुद्वुच्छ्वासादिर्यस्यपिपासादेस्तदेव
ड:खंतस्माद्दाड:खंतस्यप्रतिकारोजोजनाजपत्रामंन
स्तृप्तिसुखोत्पादीत्यर्थः।तस्मान्नतः स्थितिः देहदेहिनो
स्तृप्तिसुखसमन्वितयोः।सर्वदाऽवस्थानंनचनैवकु
तःपुनरपिक्षुधादिड:खेनपीडोपलंनात्।।तर्हिमनोज्ञ

रूपशब्दादिविषयप्रभवसुखातयोः।सुखेनावस्थानं
भविष्यतीत्याह॥नचेत्यादि॥इंद्रियाणिस्पर्शनादिनिज
र्थास्तद्विषयाः।स्पर्शादयस्तेभ्यः।प्रभवत्युत्पद्यतइतीद्रि
यार्थप्रभवंतच्चतदल्पसौख्यंसुखलवमात्रंतस्मात्तत
:नचनैवस्थितिः।सुखेनावस्थानंदेहिदेहिनोरितिसं
बंधः।यतएवंतत:कारणात्कुणपउपकारोनास्तिचविद्य
तएव।क्षुधादिप्रतीकारादिभ्यः।कायोहिदेहिनो।इति
एव।इदंजगत्प्रभवेनप्रकारिणाभगवानभिनंदनतीर्थं
करदेवोविजिज्ञपत्॥जिज्ञपितवान्।इदंचपरमका
रुणिकोजगदुपकारार्थंभगवानवादीदित्याह॥इ॥
जनोतिलोलोपभुवंधदोषतोभयादकाजेष्विहनप्रव
र्तते।इहाप्यमुत्राप्यनुबंधदोषवित्कथंसुखेसंसयती

तिचाब्रवीत्॥ध।जनोलोकेऽतिलोलोपतिविषया
क्षोपिअनुबंधोत्राक्षि:सएवदोषऐहिकपारत्रि
कापापहेतुत्वान्नस्मादनुबंधदोषतः।परमात्राक्षिवक्ष्या
दपि।अकार्येषुअकृत्येषुपरस्त्रीगमनादिषुइहलोके
नप्रवर्तनेतेः।कस्माद्भयाद्राजादित्रासान्नयस्तुजनइ
हाप्यस्मिन्नपिजन्मनिअमुत्रापि।चपरलोकेपिचअ
नुबंधदोषवीत्।विषयाक्षिदोषवेदकः।सकथंसुर
वैषयिकेसंसजतिसंबंधुपयातीति।आश्चर्यमिहमि
तिचाब्रवीत्।उक्तवान्अत्रैवानुबंधदोषांतरंदर्शयन्
ह॥ङ॥सचानुबंधोस्यजनस्यतापकस्तुषोनिहविसु
खतोनचस्थितिः॥इतिप्रभोलोकहितंयतोमतं ततो
भवानेवगतिःसतांमतः॥५॥ध॥प्रक्रमंमस्तुषोनिह

द्धिरित्यस्यानंतरंद्रष्टव्यः॥सोनंतरोक्रोधश्चानुबंधोस्य
विषयातिलोलस्यजनस्यतापकः।केवलप्रदनकेवल
मनुबंधस्तापकः।तृषोनिवृद्धिश्चयावतिस्त्रादिविष
येसुवर्णाद्यर्थेवाश्रात्रात्किलसतोनुबंधःसंयातस्त
स्मिन्संपन्नेपिहतोप्यपरथादिममसन्नतोपरमिसु
नरोन्नरकांद्वात्तृषोनिवृद्धिः।साचतापिकात्दलानि
तत्प्रार्थनश्चानेनतत्संरक्षणायार्थेचसंतापप्रबंधसप्र
युक्तेननुविषयसुखंप्राप्यसंतापविवर्द्धितोजनस्य
स्थितिनविष्यतीत्याह सुखतोनचस्थितिःसुखतःसं
प्राप्तविषयसुखलवमात्रादस्यजनस्यनचनैवस्थिति
ःसुखेनावस्थानंपुनः।संतापप्रबंधप्रवृत्तेः।इतिएव
प्रतीतिनेदनस्यामिन्लोकहितेलोकेसोहितमुपका

रकंयतोयस्माद्कारणात्त्वदीयंमतंततः।कारणाद्व
यानेवगतिः॥कारणात्तांविवेकिनांमुक्त्यर्थिनांमतः
सद्भिरभिप्रेतइत्यर्थः।मतिबुद्धिरित्यनार्थांतरेनिसंप्रति
कः॥तद्योगेसतांमिस्त्रनवतिस्मनेनकर्त्रताकर्त्तारि
ता॥ङ॥अन्वर्थसंज्ञःसुमतिमुनिस्त्वंस्वयंमतंयेन
सुयुक्तिनीतं॥यतश्चशेषेषुमतेषुनास्तिसर्वक्रियाका
रकतत्त्वसिद्धिः॥इतिजातिछंदः॥१॥ध॥अन्वर्थान्म
तागतार्थासंज्ञानामयंसासान्वर्थसंज्ञोयंसतार्थनामे
त्यर्थः॥कासौसंज्ञाअनुगतार्थातसेत्याहसुमतिरिति
सोभनामतिर्यस्यासौसुमतिःकथंभूतोमुनिः।प्रसक्तवे
दीकथंशोभनामतिरस्यसिद्धयतोन्वर्थसंज्ञत्वंस्यादि
त्याह॥स्वयमित्यादिस्वयमात्मनामतमंगीकृतंतत्त्वे

नकारणेनसुयुक्तिनीतेसोनानायुक्तिरूपतिः।सुयुक्ति
स्तयानीतेश्रणीतंतस्यावाणितेश्राणितेऽनेकधर्म्मा।
त्मकंजीवादितत्वंविवक्षितधर्म्मगुणप्रधानभावेन।
प्रतियादितेऽप्रमाणगोचरचारितयावाक्यवैस्थापित
मित्यर्थः नकेवलमेतस्मात्कारणात्सुमतिः।किंतु
तस्मादपीत्याहः यतश्चेत्यादियतश्चयस्माच्चकारण
तू।शेषेषुमतेषुत्वन्मतादन्येषुमतेषुनास्तिनविद्य
तेकासावित्याहः सर्व्वेसादिक्रियाश्चकारकाणिचसर्वा
णिचतानिक्रियाकारकाणिचतेषांतत्वंस्वरूपंतस्य।
सिद्धिरूत्पत्तिर्वानहिस्वणिकैकांतेऽपपतिर्घटते
कारणत्वेनाभिमतस्वणस्वस्वणिकत्वेनसर्वथानष्ट
त्वात् कार्यत्वेनाभिमतस्वणस्यचसर्वथालब्धात्म

लाभतयसत्वात्।नचासत्खरविषाणतुल्यंकस्यचि
त्कारणंकार्यंवायुक्तंप्रतिप्रसंगात्।नापिनित्यैकांते
साध्यंतेसर्वथाऽविकारीणः।खपुष्पवत्।कार्य।
कारणभावाभावात्उत्पत्त्यनुपपत्तेः।अतएवज्ञप्ति
रपिस्वणिकाद्येकांतेदुर्घटाउत्पन्नेहिप्रमाणंज्ञापकं।
नभवति।नचतदेकांतेउत्पत्तिःसंभवतीत्युक्तंतदेव
स्वयमंगीकृतंतत्सुयुक्तितोतत्वंप्रदर्शयन्नाह।
ऊ।।अनेकमेकंचतदेवतत्वंनेदान्वयज्ञानमिदंहि
सत्यं।मृषोपचारोन्यतरस्यलोपेतद्वैषलोपोपित
तोनुपाख्यः।२।तदेवजीवादिलक्षणंतत्वंअनेका
नेकस्वभावंसुखदुःखाद्यिबालकुमाराद्यिपर्यायो
पेक्षयातदेवचैकंसकलपर्यायान्वयाद्यैकद्रव्यापे

दयाकथंजूतंसत्तदनेकमेकंचस्यादित्याह।भेदा-
न्वयज्ञानंभेदान्वययोर्ज्ञानं।ग्राह्यकंप्रमाणंयत्रजीव ।
दितत्वेहिसुखादिभेदप्रतीतिर्भेदज्ञानंसुखादेर्वीर्य
कुमाणदौचसएवाहमित्यात्मद्रव्यस्याभेदप्रतीतिर
भेदज्ञानंननुपर्यायमात्रमेववातत्वंनद्रव्यंतस्या-
नाद्यविद्याधाकल्पितत्वादतोभेदज्ञानमेवसत्यमिति
मीमांसकाः।जीवादिद्रव्यमेववास्तवंतत्वंनसुखादिप
र्यायास्तेषामौपाधिकत्वादितिसांख्याःअत्राहुः।इदं
हिसत्यमितिःइदंभेदान्वयग्राहिज्ञानंहिस्फुटंसत्यं।
सकलप्रमाणबाधकवैधुर्यात्।क्षणिकचित्तादिक्षणो
क्तैकत्वमेकसंततिपतत्वेनारोपितमितिबौद्धाः।जी
वादिद्रव्येअनेकत्वमुपचारान्ततोसंततिर्नित्यैरनेक।

सुखादिपर्यायैः।संबंधेनतत्रानेकत्वमवहारादि-
तिनैयायिकादयः।अत्राहमृषोपचारइत्यादि।मृषा
सत्यःकउपचारोभेदान्वयज्ञानादभ्यस्तरूपात्तत्र
भेदयोर्वास्तयोःप्रसिद्धेतदसतरापह्नवेदूषणमाह।।
अन्यतरेत्यादि।।अन्यतरस्यैकत्वस्यानेकत्वस्यवालो
पेनावस्तुत्वेषलोपेपितस्माद्वस्तुत्वेषसान्नस्यापिलो
पस्यात्।द्रव्यपर्याययोरन्योन्याविनाभावित्वात्।ततो
नुपाख्यंतत्स्यात्नुपाख्याएकत्वादिस्वभावः।सान्।
विद्यतेयस्यतदनुपाख्यंनिस्वभावमितियावत्।तथा
चावाचं।तस्मात्स्वभावाभावेकेनचिद्रूपेणतस्यवक्तु
मशक्यत्वात्।एवंद्रव्यपर्यायात्मकत्वंजीवादितत्वस्य
प्रदर्शयेयंपदानीभावाभावात्मकत्वंप्रदर्शयितुमा

ह:॥ङ॥सत:कथंचित्तदशक्तिरेवनास्तिपुष्पंतरूषुप्रसिद्धं।सर्वैस्वभावश्रुतमप्रमाणं।स्ववाग्विरुद्धं तवदृष्टिरीदृशी॥३॥सतोविद्यमानस्यात्मादितत्वस्यस्वरूपादिचतुष्टयेनकथंचित्सत्वंपररूपादिचतुष्टयप्रकारेणतत्सदशक्ति।स्तथाप्रतीतेः॥अत्रनिदर्शनमाह।ङ। खेनास्तीत्यादि खेआकाशेनास्तिपुष्पंतरूषुपुनःप्रसिद्धंप्रकर्षेणवादिप्रतिवादिनोरविप्रतिपत्तासिद्धंप्रमाणविषयतांगतंयदिहिसत्वमेववस्तुनःस्वरूपस्यात्तदास्वरूपादिनेवपररूपादिनापितस्यसत्वंस्यात्तथाचतत्रूवत्खेपिपुष्पस्यसत्वंस्यात्॥नचैतदुक्तंप्रतीतिविरोधीतःसत्ताद्वैतवादिनोमतमयुक्तमेवाथदिपुनरयमेववस्तुनःस्वरूपमिष्यते।तदापररूपादिचतु

ष्टयेनस्वरूपादिचतुष्टयेनाप्यसत्वंस्यात्तथाचखेइववतरूवृक्षेपिपुष्पस्यासत्वंस्यात्तन्नचैवमास्तिप्रतीतिविरोधदितः सूत्पन्नैकांतवादस्तमप्यनुपपन्नं।एतदेवाहसर्वेत्यादि।सर्वैश्चेतनस्वभावाश्रुतमस्तिनास्तित्वादिसकलरूपाणितेस्पष्टतमुपलंतानिवोचुतानियस्मात्तदेवंविधंसत्ताद्वैतरूपं सकलशून्यतालक्षणंवातत्वंप्रमाणेनविद्यते।अवस्थापकंप्रमाणमस्यकुतस्तस्यावस्थापकंतन्नास्तीतिचेत्तत्राह।सर्वेमित्यादितवदृष्टिःसर्वंजीवादितत्वमनेकांतात्मकमितिमतंततोमतत्॥सत्ताद्वैतलक्षणंशून्यतैकांतस्वभावंवातत्प्रमाणमनुपपन्नतां तद्वादिनोस्ववाचाविरुद्धंस्यात्तथामेवंप्रेत्यादिवत्॥यदिहिसत्ताद्वैतं

थीनित्येवस्तुनित्तत्प्रज्ञावः॥संजवतीत्याह॥नचेत्यादिन
चनैवात्रसर्वथानित्येवस्तुनिक्रियास्थानगमनादिल
क्षणाकारकंचतस्यानिर्वृत्तेकंतद्यक्तंमयपन्नसर्वथैक
रूपेहिवस्तुनियदिगमनंतदातदेवसदासान्यस्थान
मथस्थानेतदातदेवनगमनंगतथामनादि। क्रिया
यदितत्कारकंतदातस्यकारकत्वप्रसंगात्नकदाचिद
कारकत्वंस्यात्। यतस्तक्रियोपरमःस्यात्॥अथकदाचि
तस्यास्तदकारकंतदासवादीतदकारकत्वानुषंगात्।
नखल्वेपितत्रतक्रियोपलंजनात्॥ननुसर्वथानित्येव
स्तुनयुक्तप्रकारेणोदयव्ययासंजवेपिनकथंचिन्नित्या
नित्यात्मकोजवन्मतेतत्संजवोयुक्तः॥सर्वथाक्षणिक
एवतत्संजवोयुक्तः॥सर्वथाक्षणिकएवतत्संजवादि

डाक्टर भाऊदाजी दृस्मारकसंस्थासंग्रहालय
DR BHAU DAJI
MEMORIAL

कथंप्रमाणंहैतप्रसंगात्। यदिचशून्यमेकांतः॥कथंप्रमा
णंतन्मज्ञावस्तदेकांतविरोधिनुखंगात्। एवंयुगपज्जीवा
दितश्चस्यादशाद्रूपतांप्रतिपद्यविपक्षेदूषणपुरःसरत
याक्रमेणापितस्यतांप्ररूपयन्नाह॥ध॥नसर्वथानित्य
मुदेत्यपैतिनचक्रियाकारकमत्रयुक्तं॥नैवासितोज
नसतोननाशोदीपस्तमपुद्गलनावतोस्ति॥ध। यौग
सांख्यमीमांसकैर्यदिसर्वथाद्रव्यप्रकारेणैवपर्यायप्र
कारेणापिनित्यंतत्वंपरिकल्प्यते। तदातथाविधंतावद्ध
देति॥उत्पद्यतेअस्तरकारस्वीकारंकरोतिनतथाव्यपैति
पूर्वाकारपरित्यागंकरोतिनापूर्वाकारपरित्यागोत्तराक
कारश्लोकारयोः॥सर्वथानित्यविरोधात्॥किंचक्रियाका
रकसज्ञावेसिद्धेउदयोव्ययोवाधर्माश्चित्येतानचसर्वै

तानाह।नैवासत इत्याहुर्दिसर्वथेत्यत्रापिनिसंव
धंतसर्वथापर्यायप्रकारेणेवद्रव्यप्रकारेणापसतोग
णानेंदीवरवन्नैवजन्ममुक्तंसतश्चविद्यमानस्यघर्षदे:
सर्वथानाशोनयुक्त:।ननुविद्यमानस्यापिप्रदीपादे:
सर्वथाविनाशप्रतीतेः। संतोननाशइत्येतदयुक्तमि
त्याहदीपइत्यादिदीपः।प्रदीपः।तमःपुद्गलभावो
स्तिपुद्गलोरूपिप्रत्येतमोरूपःपुद्गलस्तमः।पुद्गलस्त
स्यभावस्तमपुद्गलभावः।सेनतमःपुद्गलभावोस्ति
तमःपुद्गलरूपेणावतिष्ठइत्यर्थः।इदानींनित्यानित्या
त्मकत्वंजीवादेः।प्ररूपयन्नाह॥७॥विधिर्निषेधश्च
कथंचिदिष्टौविवक्षयामुख्यगुणव्यवस्था।इतिप्रणी
तिःसुमतेःस्तवेयंमतिप्रवेकस्तवतोस्तुनाथ॥५॥५॥

२०

विधीयतइतिविधिरस्तित्वंनित्यत्वमित्यर्थः॥निषिध्य
तइतिनिषेधोनास्तित्वमनित्यत्वमित्यावत्तौचहौ।
जीवादिवस्तुनिकथंचित्तद्रव्यपर्यायरूपतापकारेणो
क्तौसुमतिस्वामिनोमतौद्रव्यरूपतयाहितत्रविधिरिष्ट:
पर्यायरूपतयोस्तुनिषेधइतिजनयोर्मिथोमुख्यप्रधा
नताकस्यचाप्रधानतेत्यत्राविवक्षयेत्यादिवक्ष्यमिछावि
वक्षातयामुख्यगुणावस्थामुख्यंप्रधानंगुणोऽप्रधा
नंतयोरवस्थास्थितिः॥यस्यहिप्रवृत्तिपरद्रव्येविवक्ष
प्रवृत्तातस्यविधिमुख्योनिषेधोगौणोयस्यतुपर्यायेसाप्र
वृत्तितस्यनिषेधोमुख्योविधिर्गौणः।इत्येवंरूपयाकथ
दर्शितप्रकारयाप्रणीतिः॥तत्तत्स्वरूपप्रतिपादनंसुमते:
सोजनमतेस्तवजगवत्स्तोत्रंतत्प्रणीतिंतच्छरीरंजवे

तवास्तुवतोममस्कुवतोमेवोमनेः।प्रवेकोविशिष्टता
प्रकर्षताइत्यर्थः।।श्रीमास्तुसुनवतुनाथसुमतिस्वा।
मिन्।।पद्मप्रभापद्मपलाससेम्यः।।पद्मालयालिंगि।
तचारुमूर्त्तिः।।वनौनवान्नमपयोरुहाणांपद्माकरा
णामिवपद्मबंधुः।।१।।उपजातिछंदः।।पद्मस्यप्रभेवप्र
भावर्णोस्यासौपद्मप्रभः।षष्ठमतीर्थंकरस्यसंज्ञेयं।क
थंभूतोसौपद्मपलाससेम्यः पद्मस्यपलासंपत्रंतद्वत्रे
सायस्यश्लक्ष्णेइत्यर्थः।पुनरपिकथंभूतः पद्मा।
लयालिंगितचारुमूर्त्तिः।।पद्मयालय।श्रीवासस्थानं
यस्याः सापद्मालयालक्ष्मीस्तया।श्रालिंगितावक्षोदीक्ष
नाचारुमूर्त्तिरात्मस्वरूपलक्षणाशरिरस्वरूपलक्षण
चयस्य।श्रानंतज्ञानादिलक्षणायाहिलक्ष्मी।श्रात्मस्व

रूपलक्षणाचचारुनिर्म्मलामूर्त्तिरालिंगितानिः।।खेद
नाहिलक्षणयाशुभशरीरस्वरूपलक्षणःचार्द्धसकलल
क्षणोपेतामूर्त्तिरालिंगितासकिमित्याह।वनौनासित।
वान्नवान्पद्मप्रभः केषांसंबंधिनेनमत्पयोरुहाणं
नमएवपयोरुहाणिकमलानितेषांकेषामिवाइत्याह
पद्माकराणामिवपद्मबंधुः।।नमपयोरुहाणंहितोप
देशेनविकाशंकुर्वेतिनिकथमसौतदीयोहितोपदेशः
प्रमाणंयथावत्पदार्थपरिज्ञानारंवान्नापारासंभवा।
दुमासंक्षाह।१।।वभारपद्मांचसरस्वतींचनवान्पुरु
लाप्तिमुक्तिलक्ष्मीः।।सरस्वतीमेवसमग्रसौख्यं सर्वज्ञ
लक्ष्मीकलितांविमुक्तः।।२।।यतीनयोगेनवभारधत्वा
मुपद्मांवांनतज्ञानादिलक्ष्मीनकेवलंतांचसरस्वतींच।

विशिष्टं वाणी-अतः कथं तदीयोपदेशस्य प्राणेक।
दातावभावेसारः॥पुरस्तादिसादिपुरस्तात्पूर्वैकस्याः
प्रतिमुक्तिलक्ष्मीः मुक्तिं लक्षणीकृतः। प्रतिमुक्तिर्यालि
क्ष्मीस्तस्याः पूर्वंमर्हदवस्थायांवभारनसिद्धावस्थाया
मित्यर्थः॥नन्वपश्यांसरस्वतीचवभारेत्यपुक्तमुक्तं।विद
नीयसद्भावतोबुद्धत्वादेरपितेनधृतत्वादित्यत्राह।स
रस्वतीमेवेतिएवकारेणबुद्धत्वादेर्निरासःपश्यायाः कु
तोननिषेधइतिचेज्जडत्वात्।उक्तस्यहिएवकारेणनि
षेधोयथाद्यौपुत्रोजनयामासनरनारायणमेवेति। किं
विशिष्टांतांसमग्रैश्वर्यसमग्रीपरिपूर्णत्रैलोक्यायथावद्वि
स्थितार्थप्रतिपादितलक्षणविभूतिः समवसरणादि।
विभूतिर्वोयस्याःयदिप्रतिमुक्तिलक्ष्मीः पुरस्तात्पश्यांच

सरस्वतींचवभारतदामुक्तः।सन्नसौकांवभारेत्याह्स
र्वज्ञलक्ष्मीज्वलितांविमुक्तइतिसर्वज्ञलक्ष्मी-अनंतज्ञा
नादिविभूतिः।ज्वलितांनिर्मलांवभारेतिसंबंधः।विशे
षणमुक्तः सकलकर्मरहितसन्।सर्वज्ञलक्ष्मीज्वलि
तामितिचक्वचित्पाठः।तत्रसर्वज्ञलक्ष्मांज्वलिताज्व
लादीप्तातन्मानवत्सर्वत्रप्रतिरूपेत्यर्थः। तथानूतांस
रस्वतींवभारविमुक्तः सकलसंगविवर्जितः परमय
तिरित्यर्थः। अकृत्रिमदेहदीप्तिप्रतानश्चप्रतिमुक्तिल
क्ष्मीपुरस्तात्किंकृतवानित्याहः। स्व॥शरीररश्मिप्रसरः
प्रनीरसिवालार्कमरीचिविरालिलेपः।नरामराकीर्णस
भांप्रभावलैलस्पश्यानवलोकसभ्रे।३॥आलिलेप
आलिलवानकोसौशरीररश्मिप्रसरशरीररश्मिरसमेव

दीप्तयः।तेषांप्रसरोविस्तारः।किरणाः।उविराकारोबा
लार्करश्मयउविः बालः।प्रत्यग्रोहितः।सचासौभर्कश्च
हितस्तस्यरश्मयः किरणाः उविराकारोबालार्करश्मीनां
यूथिलिखविर्यस्यसबालार्करश्मउविसिंदूरास्तूणारुणि
प्रचारइत्यर्थः कस्यतेनवकथंभूतस्यप्रौढिंग्रहिषा
मिनः।कामालिलेपः॥नरामराकीर्णसभानराग्रगनु
ग्राक्रामराग्रदेवास्तैराकीर्णोसंकीर्णोनिचिताचासौस
भाचपरिषत्।तांकाइवकामिसाह।प्रजायहिताहि
प्रजावान्॥प्रजावाइतिचकचित्साहः॥तत्रबाणाष्टः।इ
वार्थेइष्टयः।कस्यसैलसपर्वतसकथंभूतस्यपद्मा
नवणेःसंवंधिनः॥खासानुस्वकटंकीनयमर्थेयथाप
द्मानवणेः।त्रैलस्यप्रजासानुमालिलेपतथातेशरीर

श्रिप्रत्रारस्तेत्यजामितिसदृक्षंभूतोभगवान्किमेकत्रै
वस्थानेउपविश्यस्थितःकिंवाविहृतवानित्यत्रह॥ब।
नमस्तलेपल्लवयन्निवलंसहस्रपत्रांबुजगर्भचारैः॥
पादांबुजैःपातितमारदर्पोभूमौप्रजानांविजहर्षभू
यै॥ध॥तंविजहर्षविहृतवान्कभूमौभूतलेकिमर्थं
भूयैविभूतिनिमित्तंकामंप्रजानांभगवतोहिविहर
तःसाक्षात्तावत्प्रजानांहेयोपादेयविवेकभूतिर्नव
तिपरंपरायातुपुण्यावातिप्रजावान्स्वर्गादिविभूतिर
पतिनभुगौर्यादिनाप्रेरितईश्वरइवासौकिंरागास्त्रीजा
दृक्षीभूमौविजहर्षइत्यत्राहपातितमारदर्पःपातितो
निर्धूतितोमारस्यकामस्यदर्पोयेनवीतरागःसन्विज
हर्षइत्यर्थः॥किंकुर्वन्निवपल्लवयन्निवइवशब्देक्षते

पत्त्रवत्कि शलयवत्॥कुर्व्वन्निवकिंतत्करोतीत्या
दिनाणौ क्षतैविन्मत्तोरूचितिमतोरूपकिन्नन्नस्यलग्न
कायोपरितनभागैःपदोबुजै:॥पादावेषांबुजानिस
कललक्ष्मिनिवासतातैःकिंविशिष्टैः॥सहस्रपत्रांबु
जगर्भचारैः॥हेमनिर्म्मितानियानिसहस्रंपत्राणपंबु
जानिकमलानितेषांगर्भेकोशेपुचारः॥प्रर्त्तनंयेषा
स्तैः॥आत्मनश्रोरूत्पपरिहरन्नाह॥छ॥गुणेबुधे
विप्रषमप्यजस्रंनाखंडलस्तोतुमलंतयर्षैः॥प्रागेव
माहकिमुतोतिभक्तिर्मांवालमालापयतीदमित्थं॥प
॥६॥गुणेबुधेर्गुणसमुद्रस्यतवपद्मप्रभतीर्थंकरस्य
कृषेः॥सकलरिधिनिर्धनस्यविप्रषमपिगुणलवप्र
पिनकेवलंसकलंसकलगुणस्वरूपं॥अजस्रमनव

तंआजस्रेतिवाकचित्साद:॥तत्रनजायतेनोत्पद्यते
संसारसमुद्रस्यपरिभ्रमतीत्यजस्रस्याखंडलइंद्रो
चिंत्यशक्तिरवधादिविशिष्टज्ञानसंपन्नोपिस्तोतुम
लंसमर्थोनिप्रागेवमाहगणमहिधीसमर्थः॥किमर्थंति
हितत्स्तोत्रंकर्त्तुमुद्यतोसीत्याहकिमतःकिंतुभाव
विषयेया॥अतिभक्तिःअतिशुरागःसामीवालंभाव
स्तुतिकरणेनभक्तिंआलापयतिआभाषयतिइदमेत
त्स्तवनंइत्थमुक्तप्रकारेणमांस्तुतिकर्त्तारंप्रयोजयती
त्यर्थः॥स्वास्थ्यंजदात्यंतिकमेषपुंसांस्वार्थोनियोगःपरि
भ्रमुरात्मातृषोनुषंगान्नचतापशांतिरितीदमाख्यद्
गवान्सुपार्श्वः॥अपजातिछेदः॥१॥स्वस्मिन्कर्म्मवि
मुक्तेआत्मस्वरूपेतिष्ठतीस्वस्यमनंतज्ञानादिनस्यआ

डाक्टर भाऊदाजी स्मारक ग्रंथमाला
DR BHAU DAJI

वः सास्यैकथंभूतेयत्। आत्यंतिकमविनश्वरएष
पुंसांस्वार्थः। सोधंप्रयोजनंवैषयिकसुखानुभवः कु
तोनस्वार्थइत्याहनजोदुःखादि॥एषप्रतीयमानोवै
षयिकसुखानुभवोरूपोजोगोनस्वार्थः॥पुंसांकुतःप
रिनेष्पुरत्मायतः॥आस्वतस्वरूपसिद्धिर्योहिप्रेक्षावतां
प्रयासोनचजोगः॥आस्वभावोविषयसन्निधानेविद्यु
दुन्मेषमात्रजाविलासस्तथाविधोप्यसौप्रशांतिहे।
तुत्वात्स्वार्थोनिविष्यतीत्याह। तथदुःखादि॥दुःखजन्तरो
त्तरजोगाकांक्षाया आनुषंगादनुबंधात्नचनैवताप
शांतिः॥तापस्यशारीरमानसजः स्वप्नशांतिरूपश्रा
मः॥इत्येवंदुःखात्मोछवैषयिकसुखादीनांस्वरूपमा
खदद्भुवीत्नगवान्विशिष्टज्ञानवान्दुःखादीनांपू

जोवास्वपार्श्वेःसप्तमतीर्थंकरः॥द्यौननौसर्वलक्षणो
पेतौपार्श्वेशारीरोनयप्रदेद्यौयस्यपार्श्वेविसुपलक्षणं
सकलांगावयवानांनकेवलंतत्सुखादीनास्वरूपंक
थिवान्पितुशारीरस्पचेत्माह॥आजंगमंजंगमनेय
जंत्रंयथातथाजीवधृतंशरीरं॥विनत्मसूतीहयि।
तापकंचस्नेहोष्मयुक्तेत्रेप्तिहितंतत्मास्यः॥२॥आजंगमं
बुद्धिपूर्वकपरिस्पंदव्यापाररहितंजंगमनेययंत्रंजं
गमनेयंचतद्यंत्रंचयेशकिंडार्थंरचितंहस्तादिरूपंतद्
जंगमंयथाजंगमेन तन्मध्यस्थितपुरुषेणानेयंकार्येषु
प्रवर्तनीयंतथाजंगमंशरीरंजीवधृतंसकलकार्येषु
गमनादिषुजीवायतप्रवृत्तिकंपुनरपिकथंभूतंवीत
त्यविरूपकंतनिदुरगंधसहितंसयिविनाशितापकं

वज्रङ्कः खकारो॥ अत्रास्मिन्नेवंविधे शरीरे स्नेहोनुरा॰
गोनृथा विफलमोक्षे तत्कारणे चानुरागः कर्त्तव्य इत्यर्थः
इत्येवंहितंत्वमाख्यः हितस्यमोक्षस्यौक्षस्यतत्कारणस्य
चवैराग्यादेः कारणत्वादेतत्सिद्धारूपंवचोहितत्वं
सुपार्श्वोजगवानाख्यउपदिष्टवान्यदिभगवान्हि
तमुपदिष्टवान्॥तदाजवदीयंवचः श्रुत्वाकिमितिस
वैपिजनाः शरीरादिषुविरज्यहितेमार्गेनप्रवर्त्तन्त॥
इत्याह॥ ङ॥ अलंघ्यशक्तिर्भवितव्यतेयंहेतुर्द्वयावि
ष्कृतकार्यलिंगा॥ अनीश्वरोजंतुरहंक्रियार्त्तः संह॰
त्यकार्येकृतिसाध्यवादी॥३॥ अलंघ्यानतिःक्रम
णीयाशक्तिः॥सामर्थ्यंपुंसः साअलंघ्यशक्तिः कासौ
भवितव्यतादैवंकर्मेत्यर्थः कुतः सातथाविधीप्रति॰

पन्नाप्रतिसादमुन्मनाहेर्नेतावत्॥प्रसक्तादेरतीन्द्रिय
तयातस्याः॥ अस्मदादिप्रत्यक्षगोचरत्वात्॥अथानुमाना
दसौप्रतिपन्नाकिमत्रलिंगमितिअत्राहहेतुतायाहिः
कृतकार्यलिंगंहेतोः शुभेतरकर्मलक्षणयोर्वाह्याभ्यं
तरस्वरूपयोवाह्ययंतेनाविःकृतंजनितंयत्कार्यमिष्टा
निष्टार्थलाभलक्षणंतल्लिंगंयस्याः॥ननुमंत्रतंत्रादिद्र
व्यसामग्रीसमेन्वितोजीवएवसुखदुःखादिकार्यकर्त्ता
भविष्यति॥तत्कथंतत्कार्यंलिंगाक्षिप्तमतामनुमीय
तइत्याशंक्याहः॥अनीश्वरइत्यादिनाईश्वरोऽनीश्वरो
प्रभुरसमर्थः॥कोसौजंतुः प्राणीकथंभूतोऽहंक्रिया
र्त्तः॥अहंक्रियाशिरइंकारोमोहरूपैरार्त्तैः पीडितः
संसारीजीवोभवितव्यतानिरपेक्षोऽसमर्थः इत्यर्थः

क्कार्येषु सुखादिषु कथं संहत्य सुखादिकार्योत्पादके
षु मंत्रतंत्रादि सहकारिकारणेषु मिलित्वा यदिहि न वि
तनुतानपेक्षस्तत्सहितानां समानं फलं स्यात्। नचैवं
मस्ति समानोपदेशानां समानमंत्रतंत्रानुष्ठायिनां
समानाहारिणां वा सानामपि केषांचित्तत्फलं दृश्यते।
केषांचित्तु निःफलं। अतो येषामदृष्टं प्राबल्येन तेषां त
त्फलमन्येषां तु निःफलमिति सिद्धांतः। कार्यलिंगान
वितेता। अतएवोक्तमिति इयं सकललोकप्र
सिद्धः कार्यलिंगतया जनितवता। अथवा अलंघ्य श
क्तिर्जनितवतेयमित्युक्तं। संसारमोक्षादिकार्याणा
मिश्वरकृतत्वादित्याशंक्याह। अयमहंक्रियार्त्तः संसा
री जंतुरनीश्वरो न विद्यते ईश्वरः कारणमस्येत्यनीश्वरः

क्क संहत्यकार्येषु संहत्यानि संघातरूपाणि वर्तनीत्यर्थः
यानि कार्याणि तेषु कार्यमर्थ ईश्वरस्यैक स्वभावत्वात्।
स्यविनिःसदेशाकालकारणनरकादिकार्यकर्तृत्व
मयुक्तमेकस्वभावत्वाभावानुषंगान्निर्हेतुत्वप्रसंगा।
च्च तदहेतुकत्वात्तथाकर्तृत्वेसिद्धेश्वरस्यापि न वितन्व
तावत्प्रवृत्तिः। तस्मान्न सौ प्राणिनां दुःखादिकार्येषु
कारणं किंतु न वितन्वतैवतत्कारणं दृष्टेवंसाध्ययो
जनतितथावादीरुक्तवान्। ततः सिद्धं न वितन्वता।
या अलंघ्यशक्तिस्वमेतदेवदर्शयन्नाह। ॥७॥ विनेति
हृतो नीतस्तोस्ति मोसौ नित्यंशिवं वांछति नात्मनः
तथापि बालो नयकामवेत्ति हथा स्वयंतप्यतदुत्सवा
दी॥ध॥ विनेति त्रसति जंतुः कस्मान्मोनैचनता।

विज्ञातोपसौजन्यवितन्वतासामर्थ्यादुद्दिश्यतदुपादे
नेत्यादितत्तोमुत्तोमोक्षोमुक्तिर्नजंतोरस्तिविद्यतेन
यानित्यंसर्वदाशिवंसुखंनिर्बाधंवावांछतिजंतुः न
वितन्वतायांतुप्रतिकूलायांनास्माशिवंसलाभः प्रा
प्तिः तथापितत्प्रतिकूलतायांतुतदभावेपिबालो
ऽज्ञोजंतुः॥भयकामवशोनयंमरणादौत्रासःका
मःसुखाद्यभिलाषस्तयोर्यत्रेषोऽधीनोऽथामुधा।
स्वयमात्मनातप्तेक्लिष्टतइत्येवंऽवादीरवी।
स्त्वयोहित्रेक्षापूर्वकारीसप्रतिकूलायांनवितन्वता
यांनेष्टंकार्यंसिद्धतीतिज्ञात्वातदनुकूलतासिद्ध्यर्थं
मेवयातततत्तत्सिद्धौचसद्यमिष्टंकार्यंसिद्धतीति
नमुहेयोपादेयेचतत्त्वेयथावत्परिज्ञातेऽपन्नोदेः।

प्रमाणतांप्रतिपद्यतेनचभगवतस्तत्परिज्ञानंसंभ
वतीत्यासंक्याहः॥सर्वंसतत्त्वंसभवान्प्रमातामा
तेववालंसहितानुशास्ताः॥गुणायलोकस्यजनस्य।
नेतानयापिन्यपरिक्रूयसेद्यः॥५॥७॥सर्वंसहे।
योपादेयंसतत्कारणभूतंसचतत्त्वंसभगवान्सुपा
र्श्वजिनः प्रमाताप्रकर्षेणमोक्षायादित्यविशेदलक्षणे
नमातापरिच्छेदकः॥सइत्थंभूतोभगवान्बालंस्नेहो
पादेयविवेकविकलंसहितानुशास्तिहितंनिश्रेय
संतत्कारणंचसम्यग्दर्शीनाहितंसानुशास्तिजपदे।
शकः॥कश्चबालकंसमातेववालंस्नेहवशोयथा।
र्थंयथाबालंस्यापत्यंसमाताजननीहितमुपकारक
मनुशास्ति॥तथाभगवानपिप्रजंतोरितितत्त्वनु

पदिशातुजगवान्॥किंसर्वस्यासन्मार्गेप्रवर्त्तकोजग
वतिकिंवाकस्यविदेकेत्यत्राहकः॥छ॥गुणावलो
कसेत्यादिगुणान्मोक्षहेतुभूतासम्यग्दर्शनादीनव
लोकतेअन्वेषतइतिगुणावलोकोजणोजनयजनइ
त्यर्थः॥तस्मैनेतासन्मार्गेप्रवर्त्तकः यतइत्थंभूतोज
गवान्॥ततोमयापिनकेवलज्ञानधरदेवादिभिः किं
तुमयापिसमक्षंनइत्यभिनापिस्तावकेनपरिप्राप्त
सन्मार्गस्वरूपेणपरिसमंतान्मनोवाक्काकायैर्नूय
सेस्तूयसेअयइदानींपद्मप्रभतीर्थकरइतिमानेत
रं॥छ॥चंद्रप्रभंचंद्रमरीचिगौरंचंद्रद्वितीयंजग
तीवकोतं॥वंदेभिवंद्यंमहतामृषींद्रंजिनंजितस्वां
तकषायबंधं॥२॥उपजातिछंदः॥चंद्रप्रभेवप्रभा

यस्मसौचंद्रप्रभः॥अष्टमतीर्थंकरस्यसंज्ञेयं॥अन्व
र्थाचेयंसंज्ञायतदेवचंद्रेत्यादिनादर्शयति॥चंद्रस्य
मरीचयःकिरणास्तद्वौरंशुक्लंतथाभूतंजगवत्तजग
तिद्वितीयमिवचंद्रकंयंभूतंकांतंसकलार्द्धोद्योति
केवलज्ञानप्रज्ञाभाराधारतयाचंद्रवदिति॥तायेना
कांतःकमनीयंदीप्तंतमिछेभूतंचंद्रप्रभंजगवंतंवं
देपुनरपिकथंभूतंअभिवंद्यमभिवंद्यंसमंताद्यं
पूज्यमहतांमहद्भिरिंद्रादिभिरितिस्तुतिः॥कथंभूतं
ऋषीणांगणधरदेवादीनांमिंद्रंस्वामिनंजिनंमशेष
कर्मोन्मूलकांतितेत्यादिअत्रनिधापारःकेचित्त
वजितस्वांतकषायबंधमितिपठंतित्रासमर्थः॥
स्वइत्यनेनचंद्रप्रभस्वामिगृहीतेतस्मोतोधर्मो

DR BHAU DAJI

नप्रकृत्यार्थदः। सचासौकषायबंधश्चसजितोयेनस
तथोक्तस्तंकेचित्तुजितास्वंतकषायबंधमितिपठं
ति॥अस्यायमर्थः सुखेनांतोविनाशः संतोनविद्यते
संतोयस्यकषायबंधस्यसौसंतोजितोस्वतः कषायब
धोयेनासौ। तथोक्तस्तंअन्येतुजितास्वांतकषायबंधमि
तिपठंति॥अस्यार्थः स्वांतंमनप्रकृतिविकारस्तूपं
तस्कषायैः। क्रोधादिभिर्वधोनात्मनप्रकृतिस्वभावतं
तदत्रनिषिध्यते नस्वांतकषायबंधोस्वांतकषायबंध
आत्मनस्तद्बंधइत्यर्थः। जितोस्वांतकषायबंधोयेन
सतथोक्तस्तमिति। पुनरपिकथंभूतंचंद्रप्रभमित्याह॥
यस्यांगलक्ष्मीपरिवेषभिन्नेतमस्तमोरेरिवरश्मिभिन्नं
नाणासवाह्यवक्ष्यमानसंचयानप्रदीपातिशयेनभि

न्नो॥२॥यस्यचंद्रप्रभतीर्थकरदेवस्यांगलक्ष्मीपरिवेष
भिन्नेअंगंदेहस्तस्यलक्ष्मीः परमकांतिस्तस्यः परिवेशो
मंडलंतेनभिन्नेविदारितेननाज्ञानहकिंतत्तमः कैरि
वेत्याह॥तमोरेरिवादित्यादितमसोंधकारस्यारिस्तमो
रिहैरोमस्तस्यरश्मयः किरणास्तैरिवभिन्नेध्वस्तेनकेव
लंबाह्यमेवनतुनाप्यंतरंमानसंचयः मनसिचिदात्मस्वरू
पेवर्तमानेसंतमोज्ञानेकथंनूतेवक्ष्यप्रदीपमनेकप्रका
रज्ञानावरणादेर्यत्निबंधनं। चकारसमुच्चयेकथंनूतंस
न्मनोत्रोत्साहध्याने तादिध्यानमेवप्रदीपोज्ञानतमो
पहंतत्वात्तस्यातिशयः परमप्रकर्षस्तेनभिन्नेविदारि
ते। इथंभूतमसचनगवतोवचः श्रुतमुपलभ्यहेमरथमु
पगादिनः संपद्यतइतिदर्शयन्नाह। स्वपक्षसौस्थित्स

महावलिप्तावाक्सिंहनादैर्विमदावभूवः॥प्रवादिनो
यस्यमदार्द्रगंडाग्राजायथाकेशरिनोनिनादैः॥३॥स्वस्थ
पक्षोमतेतस्मिंस्थितेसुस्थितेतंतस्मिन्नाहोऽदीयमे
वमसंशोभनंवाधत्राघरहितंविधुरंयथाभवत्येवंस्थि
तेनामदितिदर्पः तेनावलिप्ताः समन्विताः केतेप्रवा
दिनप्रगतंप्रमाणानुपपन्नंयदेतीतेवं॥शीलाःप्रवादि
नोमतीर्थ्याः तेवभूवुः संजाताः कथंभूताविमदाविव
तदर्थाः कैवाकिंसिंहनादैर्वीचणवसिंहनादाः परपरा
जयहेतुत्वात्॥अजयत्ताद्वतैकस्ययस्यचंद्रप्रभस्वामि
नः दृष्टांतमाह मदार्द्रइत्यादियथाकेशरीणाः सिंहस्य
निनादैर्गजैर्गजास्तिनोमदार्द्रगंडामदाद्रकपोलाः
विमदावभूवुतथाभगवद्वचोनिःपरवादिनो ध्रुतिपु

नरपिकिंविशिष्टोयोनाथोसंस्तमाह॥४॥यःसर्व
लोकेपरमेष्ठितायापदेवभूवाद्भूतकर्मतेजाः॥अनं
तधामाक्षरविश्वचक्षुःसमंतभद्रःस्वयंशासनभृ॥ध।
यश्चंद्रप्रभतीर्थंकरदेवःसर्वलोकेत्रिजगतेपरमेष्ठि
याःपरमेपदेतीष्टतीतिपरमेष्ठीपरमात्मः तस्यभावपर
मेष्ठितापरमात्मत्वं।ततस्याःपदेस्थानेवभूसंजातेःकथं
भूतेनाद्भूतकर्मतेजः॥अद्भूतमचिंत्यंकर्मणोऽज्ञान
विशेषात्सत्तासामान्येजः॥केवलज्ञानमलहेपरमंज्योतिर्य
स्यद्विवाद्भूतमचिंत्यंकर्मणिसकलप्राणिगणप्रबोध
नमापारेनिमित्तभूतंतेजःकेवलज्ञानंस्वरूपपदार्थप्र
काशोयस्यसतथोक्तः॥पुनरपिकथंभूतइत्याह॥अने
त्यादि॥अनंतत्वंतद्यावच्चकेवलज्ञानंदेवागमविनष्ट

रंशाश्चवंविस्मिन्लोकालोकेचसुप्रसन्नकेवलेप्राप्त
कविशेषणविशिष्टएवभगवानापितुसमंतद्भःखक्ष
यंमोक्षप्राप्तकुमुद्वितीनांविपक्षांदोषांश्चकलंकलेपः॥
आकोशावाग्मायमयूखमालापूयात्पवित्रोभगवान्मनो
॥सकेंद्रमानम्यकुमुद्वतीनांविपन्नदोषाश्चकलंकले
पः॥आकोशावाग्मायमयूखमालापूयात्पवित्रोभगवा
न्मनोमे॥५॥८॥सप्राप्तुक्तविशेषेणविशिष्टोभगवा
न्॥चंद्रमाविकाशकःकाशांशयकुमुद्वितीनांकुमुदा।
निश्वासांसनिकुमुद्वत्सःकुमुदत्सिःकुमुदाद्भिमः कुमु
दनउवेतसाडिंडिमनोडिनिर्दिशेत्॥दकारलोपः म
ध्यपदकुमुद्वतामयकुमुद्वत्सः॥तासांकथंभूतइत्याह
विपन्नेत्यादि॥श्चाच्चिचकलंकाश्चश्चकलंकादोषाः।

वाश्चकलंकाः॥तैरूपलेपःभास्वरूपप्रस्थादनंविप॥
क्षोविनष्टोदोषाश्चकलंककलेपोयस्यपुनरपिकथंभूतइ
त्याह॥आकोशेत्यादिआकोशोपिकश्चिना
:मुक्तकाव्यादयः॥तासांमायोनीतिप्रणयनसएवमयु
खानांकिरणानांमालायस्यसतथोक्तः॥इत्यइत्थंभूतोभ
गवान्पूयात्पवित्रीकरोतुकर्ममलविशुद्धंकरोत्वित्यर्थः
किंतन्मनःकस्मिन्सतंतनश्चस्वामिनःकिंविशिष्टोभगा
वान्शंश्चप्रशस्तीर्थंकरदेवःपवित्रः॥कर्ममलविशुद्धः॥
एकांतदृष्टिप्रतिषेधितत्वंप्रमाणसिद्धंतदतत्स्वभावं॥
त्वयाप्रणीतंसुविधेस्वधाम्नानैतत्स्वमालीढपदंत्वदन्यै
:॥८॥उपजातिछंदः॥स्वरूपेणोवपररूपेणापिसत्वमि
त्याद्येकांतसत्सदृष्टिस्तत्वंनिषादकंदर्शनंतांप्रतिषेधि

दुर्नयसंस्पर्शशून्यं सम्यगेकांतदृष्टिप्रतिषेधिकिंतत्तत्त्वंजी॰
वादिवस्तु॰॥कथंनूक्तेप्रमाणसिद्धंप्रत्यक्षादिप्रमाणप्रसि
द्धस्वरूपंकीदृशंतन्नतत्त्वंयत्प्रमाणसिद्धमित्याहतदि॰त्या
दि॰सर्वविशेषितोऽन्यविशेषस्तत्तदतस्तौतैस्तत्स्वभावौ
यस्यतत्तदतत्स्वभावंविशेषितंविशेषितस्वभावमि
त्यर्थः॥यतस्तदीदृशंतत्वंतस्मादेकांतदृष्टिप्रतिषेधिकं
नतत्प्रतिपादितमित्याह॰तथाप्रणीतमितिय॰॥तथाप्र॰
णीतंकथितंहेसुविधयोनोविधिविधाने
क्रियाऽनुष्ठानेश्रेयसाऽभ्युदयनिःश्रेयसौसुविधिरन्वर्थोसंज्ञाऽयंय
स्मात्तीर्थकरदेवस्यकेवलज्ञानोत्पत्तेरुत्पाद॰स्थि
तिभङ्गात्मकेनवस्तुस्वभावेनविशिष्टज्ञानपूर्वकंतत्तद्व
चनंप्रमाणमितिसुक्तं॥अन्येपेवंविधंतत्त्वंजानंतितत्

सप्तभंगीतरंगिणीकस्मान्ननवतीत्याह॰नेत्यादि॰नाऽ
तत्तत्त्वंसमालिढपदंसमालीढमास्वादितमनुभूतंप
दंस्थानंस्वरूपंजन्मनांकैःतदन्यैःवतःसुविधिरन्येत्वद
न्येत्व॰ज्ञानवह्निर्दग्धाःसुगतादयस्तैःकथंतदेवंविधं
तत्त्वमुक्तमित्याह॰॥तदेवचस्तोनतदेवचस्तोत्यादि॰त
देवचस्तोनतदेवचस्तत्तथाप्रतीतेस्तत्वतत्कथंचित्॥
नान्यंतमनन्यंतमनन्यताचविधिनिषेधस्यचस्त्रदोषा
त्॥२॥तदेवजीवादिवस्तुस्याद्भवत्॥स्वरूपादिचतुष्ट
येनतदेवचनंस्यात्पररूपादिचतुष्टयेन॥चकारोऽनय
व्यपरस्परसमुच्चयार्थःकृतस्यान्येत्याह॥तथाप्रतीतेः
तथास्वरूपपररूपाभ्यांसदसद्रूपतयाप्रतीतेःप्रमाणो
नावभासनात्॥तवसंवेधियोनद्वीवादितत्कथंचिन्न

सर्वात्मनाऽसदसदाद्यात्मकं विपरीतंकुतोनभवती
त्याह। नेत्यादि। नात्यंतमभावेनसर्वथानेदकस्यविधेः
स्वरूपादिचतुष्टयेनास्तित्वस्यनिषेधेसचपररूपादि
चतुष्टयेननास्तित्वस्यचकुतः शून्यदोषात्। अस्तित्व
स्यहिनावेभ्यःसर्वथानेदेतेषामसत्वप्रसंगात्निरा श्र
यस्यचास्तित्वस्याप्यसंभवात्शून्यतादोषः॥ नास्तित्व
स्यचतोत्यंतनेदेतेषांसंकरप्रसंगातदोषइतितर्हि
तयोः सर्वथानेदोस्त्वित्याह। अनन्यतावतोऽनंवि
धेः। निषेधस्यचेतिपदघटनाकुतः शून्यदोषात्। ना
वप्रधानोयंनिर्देशः शून्यदोषाहितितथाहि। विधिनिषे
धयोरत्यंतमनेन्यतायासर्वथानेदोस्तित्वस्यनास्तित्व
स्वरूपानुषंगात्। सकलशून्यतादोषः नास्तित्वस्यचास्ति

स्वरूपानुषंगाऽभावात्संकरव्यवस्थानिवेधनस्याना
भावस्यासंभवत्सकलभावानामेकरूपतात्रसंगात्।
सकलशून्यतादोषाः॥ एवंभावाभावस्वरूपतयातदत्व
भावंतत्प्रदर्शयितुमाह। नित्यंतदेवेदमितिप्रतीतेर्नानित्यम
नित्यप्रतिपत्तसिद्धिः॥ नतद्धिरूपंबहिरंतरंवानिमित्तमे
मित्तिकयोगतस्ते॥३॥ नित्यंजीवादिवस्तुकुतःनदेवे
दमितिप्रतीतेः॥ तदेवयद्बालाद्यवस्थायांप्रतिपन्नंते
वदत्तादिवस्तुतदेवेदंयुवाद्यवस्थायामितिप्रतीतेः
प्रसिद्धत्वात् तर्हिनित्यंवतदस्त्वित्याहनानित्यंक
थंचिद्धीनाशिकुतः॥ अनेनप्रतिपत्तिसिद्धेः बालाद्यव
स्थितोयुवाद्यवस्थाअनेनियेयंप्रतिपत्तिस्तस्याःसि

ब्राह्मदाभाऊजोशीसंग्रह
MEHROBIAL

हनिर्वाधत्वेनेति।नीलेनैकेकस्यवस्तुनोजात्यादात्म
कत्वेनित्यानित्यात्मकत्वंचविरुद्धमितिसूत्रार्थः।ननहिस्व
हंतदनतरोक्तं नीलादीलादात्मकत्वंविरुद्धमनुपपन्न
नकुतस्माद्दहिरित्यादि।योगसहःप्रत्येकंसंबंध।
तेबहिरंगमंतरंचतच्चनिमित्तंचबहिरंगनिमित्तंसह
कारिकारणं।अंतरंगनिमित्तमुपादानकारणंनिमित्त
वंनैमित्तिकंकार्यंबहिरंतरंगनिमित्तेचानैमित्तिकंच
नामयोगः संबंधस्तस्मान्नतः।तेनबाह्यनिमित्तसहनत
हिस्वहंतथाहिस्वद्रव्यलक्षणेनान्तरंगनिमित्तेनसक्षेत्रा
दिलक्षणेनबहिरंगनिमित्तेनचयोगादस्तित्वात्मक
तेपरद्रव्यादिलक्षणेनचबहिरंगनिमित्तेनयोगान्ना
स्तित्वात्मकत्वमेकस्यापिनाविरुद्धंतथाद्रव्यलक्षणांतर

गनिमित्तयोगान्नित्यत्वंक्षेत्रादिलक्षणेबहिरंगनि
मित्तयोगात्कार्यलक्षणनैमित्तिकयोगान्नित्यत्वमेक
स्यापिवस्तुनोनविरुद्धंननुयद्यप्येकांतात्मकंवस्तुप्र
त्यक्षादिप्रमाणतःप्रसिद्धस्वरूपंतथाप्यागमादेकांत
स्वरूपंतस्येतिसूत्रोक्तमाह॥ड॥अनेकमेकंचपदस्य
वाच्यंलक्षणतिप्रसंगयवस्तुप्रकृतम्।अनेकोस्तिणास्यादि
तिवैनिपातोगुणाणेक्षेनियमेपवादे॥ध॥पदवाक्या
त्मकोद्यागमःपदात्मकंचवाक्यंतत्रपदमेवतावच्चिंत
तिपदंसवाच्यनिधेयमनेकपर्यायात्मकंवस्तु।एकंच
विविक्तिसैकसामान्यात्मकंचसामान्यविशेषात्मकंव
स्तुवाच्यमित्यर्थः।यद्यनेकमेवतदभिधेयंस्यात्तदात
नसंकेतासंभवादनभिधेयमेवस्यात्॥तत्रहिसंकेतक

स्तदन्यत्॥यत्रयत्राहियवहारः॥क्रियतेतदन्यदसं
कलितेनचासंकलितमनिधीतुंशक्यमितिप्रसंगात्
यदिचंदनेत्यादि॥चंदनेचचंद्ररस्मयश्चनागांगमेनः
शीतलेगंगायाइदंगांगमेनयानीयेनचनैवहारयष्ट।
योमुक्ताफलमालाःशीतलाअत्रवैधर्म्यपेदिहरणमा
हयथेत्यादियथायेनसंसारसंतापजःक्षपनोदप्रका
रेणशिशिराःशीतलाःप्रह्लादनकराःकेषांविपश्चि
तांहेयोपादेयोपायतत्त्वविदांकेअनघाश्चंद्ररस्मयो
वाक्यानिचंद्ररस्मयोयथावदर्थस्वरूपंप्रकाशकत्वात्
अनद्याअनघद्याश्चंद्रचंद्रवाक्यरस्मयश्चहेयोपादे
यनिरूपणेसुनःप्रसक्तविदः तेतवयदिवामुनेइतिसंबोध
नंतत्रानघेइतिविशेषणंहेमुनेशीतलमवान्।अन।

घाषायकृतसेषोतेनयाशीतलाइत्याह:॥समंसुग
र्भइतिसमंउपसर्गोरागद्वेषयोरभावः।सएवंबुःज
नेतज्ञनैर्येषांतेतथोक्ताःयस्मन्मगवत्ईदृशावाक्य
रस्मयः॥सकिंकृतवानित्याह॥सुखाभिलाषानलदाह
मूर्छितेमनोनिजज्ञानमयामृतांबुधिः॥यदिधःस्वे
विषदाहमोहितंयथाभिषग्मंत्रगुणैःस्वविग्रहं॥२॥
विदिध्यपक्षविधापितवान्।नवान्किंतत्॥मनःक
र्तृनित्याह॥इदादिसुषंसमाखिलिवांस्यासुखाभि
लाषःसएवानलःसंतापहेतुत्वात्।तेनदाहआत्मुर्गो
तिकंकुःखंसंतापश्चतेनमूर्छितंहेयोपादेयविवेकवि
मुखीकृतंमनः॥आत्मस्वरूपंनिजात्मीयंकैस्तद्दि
धपा॥इत्याह॥ज्ञानेत्यादि॥ज्ञानेननिर्वृतानिज्ञानमया

निज्ञानस्वभावानिज्ञानंमित्फलस्वभावंदर्शनचारित्र
योः तानिचतानिमूलानिचतानेवाऽनिपानीपानि
तैः कैरिवकः कमिसाहः ।विषेसादिविषेणहाहः
संतापस्तेनमोहितंमूर्छितं स्वविग्रहंस्वशरीरंयथा।
यहत।।आदिशपत।।कोसौनिषकृवैद्युः मंत्रगुणैर्भी
त्रस्यगुणा।।आनुस्मरणेस्मरणमात्रेणविधायहा।
रणेवीर्यविशेषास्तैननुयथाभगवतासन्मार्गानुष्ठ
नेनात्मीयंमनः उपसमितसकलसंतापसयापरम
प्रशांतिनीतंतथासकलप्रजाअपिनांनेष्यंतीत्याह
क्याह।। ।खजीवितेकामसुखेचतल्लयादिवाश्रमा।
र्त्तनिशिसेरतेप्रजाः।।त्वमाकुलंनकेदिवमप्रमत्त।
वान्नजागरेवात्मविशुद्धवर्त्मनि।।३।।स्वरूपात्मनोजी

वितंवर्षशतावपरिमितं तत्रजातघ्नाअनिलाषः।
कामसुखेचस्त्रीसुखेनिलाष ।।कामसुखेसुखंकामसु।
खंविषयप्रतीतिरित्यर्थः।।तत्रचयातघ्नातयादिवा
दिवद्वीय।समासेवादिलोपोस्तिनास्तीः।। पीडितास्तिना
नानोदिवसेतासांसन्मार्गानुष्ठानंनास्तिरात्रौतर्हिन।
विद्यतीत्यत्राह।। नि।शीतादिनिशिरात्रौ त्रोरतेस्वयं
तिप्रजाः कस्यतर्हिनिराकुलेसन्मार्गानुष्ठानंमिसा।
दि।।त्वमिसाहित्वमार्यसीतलप्रज्ञावान्।। नक्तंदिवम।
होरात्रंअप्रमत्तवानप्रमादवान्।।जागरिषजागरिस
वानेवनशुनिश्चयेवक्ष्यात्मविशुद्धवर्त्मनिआत्मा।
विशोधिरशुद्धोनिखिलकर्ममरहितोयस्माद्भवतिनिरा
त्मविशुद्धः।।आत्मनोवासंबंधिविशुद्धमावरणमोह।

विग्रमेनतत्त्वतद्धर्मवसम्मग्दर्शनलिलक्षणोमोक्षमा
र्गस्तस्मिन्॥तयातत्त्वोन्निभूताःप्राणीणोऽम्यदापि
कुर्वंतीत्याह॥अपसविनोलोकलक्षयातपस्वि।
नोकेचनकर्म्मकुर्वंतः॥नवानूपुनर्जन्मजराजिहासय
यात्रयांप्रवृत्तिसमधीरवारूणेत्॥ध॥अपस्तानिचपु
त्रादीनिवित्तानिचसुवर्णादिनिउत्तरलोकश्रुउत्तर।
उत्कृष्टोलोकोन्मजन्मपरलोकइत्यर्थः॥तेषुतृष्णाभा
कांक्षातपस्विनोवराकः॥प्राणिनोवृत्तिनोवाकेचनमी
मांसकसेवादयःकर्म्मीतिहोत्रादिकंकुर्वेनेनवान्
पुनःश्रीतलतीर्थकरदेवः॥जन्मजराजिहासयाजन्म
जराचतयोर्जिहासत्पक्तुमिच्छातयात्रित्तीप्रवृत्तिसम्म
ग्दर्शनिज्ञानचारित्रलक्षणंप्रशस्तमनोवाक्कायलक्षणं

वाऽशवारूणत्स्वीकृतवान्मिथ्यादर्शनादिलक्षणं।
घप्रशस्तमनोवाक्कायलक्षणंवाऽशवारूणत्विरूद्धवा
न्॥कथंभूतः॥समधीः॥सर्वप्राणिषुसमाप्तुल्याउपकार।
स्तेनप्रशस्तधीर्बुद्धियस्यसनसमगवतातुल्याहरिहरादि
योपिनविभंतीत्याश्चर्यमाहः॥ लघुत्वमज्योतिरजःक्र
तिर्हतःकृतेपरेबुद्धिलवोद्भवेसताः।ततःस्वनिःश्रेयस
भावनापरैर्बुधप्रवेकैर्जिनमीतलेड्यसे॥॥शीतलंन
ामवानूत्तमज्योतिरूत्तममुत्कृष्टंपरमातिशयप्राप्तं।
ज्योतिर्ज्ञानंयस्यपुनरपिकथंभूतः॥अजःनजायतइ
त्यजोपुनर्नीवःसंसारातीतःनिहतःमुक्तीभूतः।कृते
प्रसिद्धहरिहिरण्यागर्भादयः।परेनवतोऽप्येकउत्त
यत्रकेत्यत्रतेनमहदंतरंतत्रमुनेःकिंविशिष्टास्तेषु

छिलवोद्भवहताः॥कुहेः सकलविषयाज्ञानवोलिप्तस्ते
नजडयोगाद्वेदिर्पस्तेन हतानाशिताः॥संसारविलेशा॰
यतिनायतएवं तवस्तस्मात्कारणात्स्वनिश्रेयसभाव
नापरैः॥स्वस्यात्मनोनिश्रेयसंनिर्वाणंतस्यभावनार
त्नत्रयाभ्यासः॥तस्मोपरास्तनिष्टास्तैः॥इहंनूतेबुधप्र॰
वैकै॥कैकुधीनांप्रवेकाभिष्टाः प्रधानोगणधरदेवाद्॰
यंस्तैः॥हिजिनकर्म्मारिविनाशनशीलत्रीतन्निधा॰
नईड्यसंस्तुपस्तो॥श्रियान्जिनः श्रेयश्रिवर्त्मनीमाश्रे
यः प्रजाश्रासहजेयवाक्यः॥नवांप्रकाशोर्नुवनत्रये॰
स्मिन्नेकोयपावीतघनोविवस्वान्॥एवप्रजातिसंद॰
श्रेयानितिसंज्ञाद्रयमेकादशातीर्थंकरदेवसकथंभूतो
सौजिनः सकलकषायेंद्रियजयनाजिनः सकिंकृत॰

वान्॥चकासेदीप्तवान्कमूवनत्रयेस्मिन्॥श्रस्मिन्नाग
माद्विप्रमाणप्रसिद्धेभुवनत्रयेत्रैलोक्येकिंकुर्वन्॥श्रास
दनुशान्श्रियोयजनम्॥किंतत्श्रेयः॥धर्म्मकाइमाः॥प्र
जाश्रथवाकाः श्रासतइमाः॥श्रेयः प्रजाः इमांप्रतीय
मानाश्रेयः प्रजा॥सन्मार्गजनानुकूलवर्त्मनिर्मार्गेकिंविशि
ष्टेश्रेयसिनिःश्रेयसनिमित्तेश्रतिशयेनप्रशस्येमोक्ष॰
प्राप्तेइत्यर्थः॥कथंभूतोभवान्॥श्रजेवाक्यः॥श्रजेयम
वाध्यंवाक्यमस्य॥श्रत्रदृष्टांतमाह॥एकोसहायोयथाय
दुत्॥वीतघनो॥विशेषेणवीतागतानघनामेघाश्रस्य
विवस्वानादित्यः॥श्रयमत्रतात्पर्यो यथाविगतमेघपट
लावरणश्रादित्योप्रतिहतकरनिकरोनुपहतप्रभावती
नांश्रेयः॥प्रजानामेकोनिश्रेतस्थानप्राप्तिनिमित्तसन्

डाक्टर भाऊदाजी दृश्यावलोकनार्थम्

मार्गमुपदर्शयन्राजते जगाते तथाभगवान्॥अप्रति
हतवाक्यविशेषेमोक्षमार्गमितिकथमसौतावंस(
दितिसाह॥छ॥विधिर्विषक्षप्रतिषेधरूपप्रमाणमत्रा
एपतरत्प्रधानं॥गुणोपरोमुख्यनियामहेतुर्नयः सद्द
ष्टांतसमर्थनस्ये॥१॥विधिस्वरूपादिचतुष्टयेनास्ति(
त्वंकथंभूतोविषक्षप्रतिषेधरूपः विषक्षंकथंचिना
दात्मेनसंवद्धंप्रतिषेधस्यपररूपेणनास्तित्वस्यरूपं
यत्रसतथाभूतः प्रमाणंप्रमाणविषयत्वात्।सकलादे
शःप्रमाणाधीनइत्यभीधानात्।इदानींनयस्वरूपंप्र(
दर्शयन्नेत्याद्याह॥छ॥अत्रानयोविधिप्रतिषेधयो
मध्येमुख्यतरत्विधिरूपं॥प्रतिषेधरूपंवाप्रधानंवक्तु
रभिप्रायवशात्सनपुनः॥स्वरूपतः सर्वदातथाभाव

प्रसंगात्॥गुणोप्रधानभूतोपरोन्यः सकथंभूतोमुख्य(
नियामहेतुः॥मुख्यस्यप्रधानस्यविधेःप्रतिषेधस्यवानि(
यामः॥स्वरूपादिचतुष्टयेनैवविधिः पररूपादिचतुष्ट
येनैवचप्रतिषेधइतियोयेनियममुख्यहेतुर्निमित्तं
नयोनयविषयत्वात्विकलादेशोनयाधीनइतिवचना
त् कथंभूतोभवतीत्याह॥सद्दृष्टांतसमर्थइतिसनये
नयविषयःस्वरूपचतुष्टयादिनाअस्तित्वादि॥दृष्टांत
समर्थोदृष्टांतेघटादौ॥समर्थनपरंप्रतिस्वरूपनिरू
पणंयस्यदृष्टांतस्यासमर्थनमसाधारणस्वरूपनिरू
पणंयेनासौदृष्टांतसमर्थनः॥कस्यमतेएवंविधोनय(
इत्याहतेतवजगवतोमतेकः पुनर्मुख्यकोवागौण
स्यविवक्षितोमुख्यइतिष्यतेन्योगुणोविवक्षोननिरोम

कस्ते॥ ॥तथारिमित्राणुभयादिशक्तिर्द्वयावधेका॥
र्यकरंहिवस्तु॥३॥वक्तुमिष्टोविवक्षितोमुख्यइत्येवमि
ष्टेः॥अन्योविवक्षितोवक्तुमनसिप्रेतोगुणोप्रधानः॥
अविवक्षाऽविषयतयातज्जयुक्तः॥पदार्थस्तेतवमते
नुवतोकनेतासिद्धेत्॥ननुमुख्यगुणप्रकारेणकिंका
प्यनेकधर्मसङ्गावोहृष्टोयेननयविषयेषुतथाकल्प
नेष्टाहः॥तथेत्यादितथातेनमुख्यगुणप्रकारेणए॥
कमपिवस्तु॥अरिमित्रानुभयादिशक्तिअरिश्चमित्रं
चमनुभयंचतानिआदियस्यःसाशक्तियस्यतत्॥अ
रिमित्रानुभयादिशक्ति॥तथाहोकोपिदेवदत्तकस्य
चिदरिरनुपकारकारित्वात्॥कस्यचिन्मित्रमुपकार
त्वात्॥अपरस्योभयमुपकारानुपकारित्वात्॥अन॥

ध१

स्यानुभयंतेप्रत्युदासीनत्वादिकिति॥पुनर्मुख्यगुणेमु
पधर्मिद्वयकल्पनया॥प्रयोजनमित्यत्राहद्वयोत्यादि॥
भावाभावरूपंद्रव्यपर्यायादिरूपंवाद्वयमवधिमर्य
दासर्वार्थानांतत्स्यातदारब्धिंत्कार्यकरंहिस्फुटंवस्तु
घटादिननुदृष्टांतसमर्थनेनेत्युक्तंतेनप्रयोजनाभा
वादित्यत्रोच्यतेः॥दृष्टांतसिद्धांतुभयोविवादेसाधप्र
सिद्धेर्ननुतादृगस्ति॥दृष्टांतसिद्धांतुभयोर्विवादेसाध्यं
प्रसिद्धेन्ननुतादृगस्ति॥यत्सर्वथैकांतनियामिदृष्टिं॥
तदीयदृष्टिर्विजिवत्प्रशेषाधदृष्टांतोनिदर्शनमुदा
हरणंतस्यसिद्धेर्निर्णीतोसाध्यंसाध्यमितुमिष्टंप्रसि॥
द्धेत्॥कयोरुभयोर्वादिप्रतिवादिनोकस्मिन्विवादेवि॥
प्रतिपन्नौतद्धेकांतएवदृष्टांतोनवीष्यतीत्यत्राहनेत्या॥

दि ननुनैवनाहकृतबाधिधर्दृष्टांतभूतः[illegible]॥ अस्तिवि
क्षेते॥वस्तुयद्यदाहरणंभूत्वासर्वथैकांतनियामिसर्व
थैकांत एवास्तीतिनियामकंदृष्टं प्रतिपन्नंकुतोनदृ
ष्टमित्याह॥त्वदीयेत्यादिदृष्टमित्याहत्वदीयेत्यादि॥त्व
दीयाचासौदृष्टिस्त्वदीयदृष्टिरकांनेतात्मकंमतंसादि
नवतिप्रभवतीक्ष अशेषसाधर्म्यहेतुष्टांतेचअनेका
त्मकत्वेनाशेषवस्तुव्याप्तिमित्यर्थः॥नत्वेकांकांतप्रतिषे
धसिद्धिरनेकांतात्मकत्वेनशेषसवस्तुनाव्याप्तिसिद्धे
तत्प्रतिषेधश्चकैरित्याह॥एकांतदृष्टिप्रतिषेधसिद्धि
र्न्यायेषुनिर्मोहरिपु[illegible]रस्य॥अस्मिन्सकैवल्यविभूति
सात्म्यात्ततस्त्वमर्हन्नसिमेस्तवाह ॥५॥ ११॥सदेवा
सदेवनित्यमेवेत्याद्यजिनेनिवेद्याः॥एकांतदृष्टिस्तस्याः प्र

तिषेधस्तस्यसिद्धिः॥कैर्न्यायेषुनिर्मोहाः प्रमाणनिप्र
एवदृष्टयोवाणास्तैः॥प्रवचनादिप्रमाणवाग्भिरेकांतानि
निवेद्यानिवारणसिद्धिरित्यर्थः॥अनेनपरार्थसंपत्ति
र्भगवतः सूचितात्मसंपत्तिश्चस्वार्थसंपत्तौ सत्यांहिति
तत्सूचनार्थंमोहेत्याद्याह॥मोहोज्ञानंसएवरिपुः श
त्रुः॥अथवामोहनियं। कर्मारिपुज्ञानावरणादिकंक
र्मत्रयंमोहेनसमन्वितोरिपुर्मोहरिपुस्तेनिरस्तनिरा
कृतेत्यर्थंस्वार्थसंपन्नेरूपायः॥अस्मिन्सकैवल्यविभूति
सात्म्याडितिति स्वार्थसंपत्तिः॥अस्मिन्भूतवान्केव
लमसहायं ज्ञायिकंज्ञानंकेवलमेवकैवल्यं तस्मिन्भू
तविभूतिः॥समवशरणादिलक्ष्मीतस्याः सम्राट्चक्र
वर्त्तीयितएवततः॥कारणात्॥अस्यभवसि॥मेयमस्त

वार्हस्तुतियोगः॥शिवासुपूज्योसुदृयक्रियासुलेवासु
पूज्यस्त्रिदशेंद्रपूज्यः॥मयापिपूज्योल्पधियामुनीद्रदी
पार्चिषाकिंतपनोनपूज्यः॥१॥उपजातिछंदः॥शिवा॥
सुश्रीःसनासुन्नसुदृयक्रियासुस्वातितरणादिकल्पा
णेषुपूज्यः स्तुत्यः॥तेनभगवान्॥किंनामेत्याहः॥वासुपूज्यः
इतिवसुपूज्यस्यापत्यंवासुपूज्योनामेदंद्वादशमतीर्थक
रदेवस्यःपुनरपिकथंभूतस्त्रिदशेंद्रपूज्यः॥उपलक्ष
णमेतत्तेननरवरेंद्रादिपूज्यइतिलभ्यते॥यइत्थंभूत
स्तेनभगवान्॥समयापिसमंतभद्रस्वामिनापिपूज्यः॥स्तु
त्यःकथंभूतेनन्यूनाल्पधियामंदधियाहिमुनींद्रगणधर
देवादिमुनिस्वामिन्॥यद्वित्तमल्पधीः॥किमर्थंभगवंतं
पूजयसीत्याह॥दीपेत्यादि॥दीपस्यार्चिश्शिखादीपा

र्चिः॥तेनस्वल्पतेजसाकिंवितर्केकिन्नतपनन्यादित्य
स्तेनोनिधिः॥पूज्योनन्वपितुपूज्यएवनवदीपयापूज्य
यापिभगवत्॥किंप्रयोजनमित्याह॥नपूजयार्थस्त्वयि
वीतरागेननिंदयानाथविवांतवैरे॥तथापितेपुण्यगु
णस्मृतिर्नःपुनातुचित्तंदुरितांजनेभ्यः॥प्रयोजनं
कथापूजयास्तुतिगंधमाल्यार्चनलक्षणयाकृत्वयि
कथंभूतेवीतरागेवीतरागात्पूजयातवनकिंचित्प्र
योजनमित्यर्थः॥ननिंदयातर्हितत्रकर्तव्यमत्राह॥न
निंदयेत्यादि॥निंदायाअसद्भूतदोषोद्भावनात्मिका
दिलक्षणयात्वमिनाथस्वामिन्ननन्यार्थ इतिसंबंधः॥क
थंभूतेत्वयिविवांतवैरे॥विवांतंविनिर्गतंवैरंयस्मादसौ
विवांतवैरः॥परिस्फुटोपदृत्यर्थः॥तस्मिन्यदिभगवत

पूजयानकिंचित्प्रयोजनतथीकिमर्थंजनोंस्वत्रपू
जांकरोतीत्याह। तथापीत्यादियद्यपिभगवतःपूजय १
नकिंचित्प्रयोजनंतर्हिकिमर्थंजनोंस्वत्रपूजांकरोती
त्याह॥तथापीत्यादियद्यपिभगवतः॥पूजयानकिं।
चित्प्रयोजन॥तथापितेतवपुण्याःप्रह्वास्ताःपवित्रा
वाग्येगुणान्गानेतत्रानायस्तेषांस्मृतिर्निर्मलंकरोतु
कश्चोदुरितांजनेभ्यः॥दुरितानामेवपापानामेवांजनानि
जीवस्यकः खकाहुण्यहेतुत्वात्तेभ्यः ननुदधिदुग्धगंध
मात्यादिनाभगवतः॥पूजानिधानेपापमनुपयार्थंतेने
त्रातः॥सावद्यसद्भावात्दुस्तांकथाहः॥ पूजंजिनं
त्वार्चयतोजनस्यसावद्यलेशोवद्धपुण्यराशौ।दोषाय
नालंकणिकाविषस्यनदूषिकाशीतमिवांबुराशौ॥३ धध

७॥पूजमारा०ध्यंजिनमर्हंतंत्वावासपूजंमर्चयतःजन
स्यजनमप्राणिगणस्यसावद्यलेशः॥अवद्यंपापंसह्म
वद्येनवर्त्तंतेइतिसावद्यंकर्मतस्यलेशोलवःपूजांकु
र्वतोयःसंपन्नः॥सदोषामुपुण्योपार्जनेप्रवृत्तस्यदोष
:पापोपजिनंतस्यनज्ञलेनसमर्थोजिनयति।कस्मिन्नव
क्तपुण्यराशौप्रह्वैरपुण्यपुंजैतेनोपहृतशक्तित्वात्तस्य।
कचेत्याहकणिकेत्यादि॥कणिकोलवोविषस्यन
दूषिकोनमारणात्मिकविषधर्मसंपादिकाकथंभूतस्मि
न्बुराशौशीतंचशीतलेक्षिरंचक्षारंसनेंद्रियप्रह्लाद
नकरंतच्चतदंबुचजलंतस्यराशिःसंघातोयत्रासौक्षी
रांबुराशिःसमुद्रस्तस्मिन्ननुमुनीनांपुण्यादिप
रिग्रहासंभवात्॥कथंभगवतिपूजास्यादिसंकथाह

यद्वस्तुबाह्येनेण दोषसूतेर्निमित्तमभ्यंतरमूलहे
तो।।अध्यात्मवृत्तस्यतदंगभूतमभ्यंतरंकेवलम
प्यलंतेते।।ध।।यद्वस्तुपुण्यादिकंबहिर्नेवंबाह्यं।।कथं।
भूतंनिमित्तेकारणंकस्यःगुणदोषसूतेःगुणःपुण्यं
दोषःपापंतयोःसूतिःप्रसूतिरुत्पत्तिस्तस्याः।।तत्कि
मित्यादि।।तदंगभूतंतद्वस्तुबाह्यंपुण्यादिकमंगभूतं।
सहकारिणंभूतंकस्याभ्यंतरमूलहेतोः।।अभ्यं
तरस्यासौमूलहेतुस्तस्याप्रधानहेतुःपुण्यपापोत्पत्ता
वुपादानहेतुरित्यर्थः।।कथंभूतस्याध्यात्मवृत्तस्य
आत्मन्यधिवृत्तवर्तनंयेनज्ञानेनज्ञानस्यपरिणामोज्ञा
नंयस्याज्ञानेनज्ञक्लिश्यतेज्ञानपरिणामहीनएषए
जादिकंनपुण्यकारणमित्युक्तंभवति।।ततःअभ्यंतर

केवलमपलंते।।अभ्यंतरंज्ञानाज्ञानजीवपरिणाम
लक्षणंकरणंकेवलंबाह्यवस्तुनिरपेक्षंनकेवलंतन्नो
क्तमित्यपिशब्दार्थः।।अलंसमर्थंगुणदोषसूतेस्तेवं
मते।एतच्चसर्वंजैनमतएवघटतेनान्यत्रेतिदर्श
यन्नाह।।बाह्ये तरोपाधिसमग्रतेयंकार्येषुतेद्रव्यग
तःस्वभावःनैवान्यथामोक्षविधिश्चपुंसांतेनाभिवं
द्यस्त्वमृषिर्बुधानां।।५।।२७।।बाह्येतरोपाधिसमग्रतेयं
तौचतौजपादानसहकारिकारणे
तयोःसमग्रतसंपूर्णताइयंप्रतीयमानाकार्येषु
घटादिपुतेतवमतेकथंनृत।।सोद्रव्यगतःस्व
भावःजीवादिपदार्थगतमर्थगतमर्थक्रियाकारि
स्वरूपं।।अन्यथाएतस्मात्समग्रतातत्स्वभावताप्र

डाक्टर भगवानदास मनसुखभाई

कारादसेनतदशामगूतातदस्वभावताप्रकारेणघ
टतेकिंतुमोक्षविधिरपिपुंसांमुक्त्यार्थिनां।यतएवं
तेनकारणेनाभिवंद्यस्त्वं-बुधा॥नांगणधरदेवादि
विपश्चितांकथंभूतः॥ऋषिःपरमर्द्धिसंपन्नो॥षणवति
संख्यानिकादयोनयाभियोनपेक्षास्वपरप्रणाशिनः
तएवतत्वंविमलस्यतेमुनेपरस्परेक्षाःस्वपरोपका
रिणः॥१॥यतएवनयानित्यक्षणिकादयःनित्यश्चक्ष
णिकश्चतावादिर्येषांतेतथोक्ता।-आदिशब्देनसत्ता
द्वैकांतपरिग्रहः।कथंभूता।स्तेस्वपरप्रणाशिनः
स्वश्चतथाध्यवसायपरिणतआत्मापरश्चतथाध्य
वसायेप्रवर्त्तमानः।तयोःप्रणाशयितुंसंसारदुः
खार्णवेपातयितुंशीलंयेषांतेस्वपरप्रणाशिनः॥ ४६

र्म्मयाद्वस्तुस्वभावः।कथंभूताः॥संतासौतथाविधाश्चस्या
मिथोनपेक्षाःऽसोमनिरपेक्षाः।यतएवंविधाःपरम
तापेक्षाः॥तयेवतत्वंपरमार्थस्वरूपेणभवति।सम्य
ग्भवंतीत्यर्थः।कस्यविमलस्यविगतोमलोज्ञा
नावरणादिकर्म्मलक्षणोयस्यासौविमलस्तस्यमोदज्ञा
तीर्थंकरः।तस्यैतस्यमुनेःप्रत्यक्षवेदिनः कथंभूता
ःसंतस्तेतत्वंभवंति।परस्परेक्षाः।परस्परमन्योन्य
मीक्षाआपेक्षायेषांकुतस्तेतथाविधाः संतस्तत्वंभव
ति।स्वपरोपकारिणोयतः।ननुयदिनित्योऽनित्यम
पेक्षतेसोपिनित्यस्तर्हिसर्वापेक्षासंघातःप्रतिनिय
तमवस्थाविशेषः।स्यादित्यासंकयाह॥यथैकशः क
रकमर्थसिद्धयेसमीक्षतेशेषंस्वसहायकारकं।तथैव

सामान्यविशेषमात्रकानयास्तवेषगुणमुख्यकल्पनः
।२॥यथेत्यादि।यथायद्वत्।एकमेकमेकशः कारकं
पादानकारणंसहकारिकारणंवा।अर्थसिद्ध्येकर्म
निःष्पत्तयेप्रभवति॥किंकृत्वासमीक्ष्यापेक्षकिंतदि
त्याह।शेषमित्यादि।शेषमनत्स्वसहायकारकंस्वसह
यंचनत्कारकंचतत्॥अयमर्थमुपादानकारणंसह
कारिकारणमपेक्षतेनत्तद्धोपादानकारणंनचसर्वेणस
र्वमपेक्षतेकिंतुयद्येनापेक्षमाणंदृश्यतेतत्तेनापेक्ष
तेतिएवंदृष्टांतेवाख्यायदार्ष्टांतिकंयोजनीयं॥तथैवति
नैवसापेक्षत्वप्रकारेणनयाःप्रतिपत्तुरभिप्रायाःतव
विमलप्रेक्षाभिप्रेताः।कथंभूताःसामान्यविशेषा
त्मकासामान्यंचविशेषश्चेतोमानयोर्जनकौयेषांत

योर्वामात्मकामात्मरएवमात्मकाःपरिच्छेदकाः।कथंभू
तेतवेषगुणेमुख्यकल्पनेगुणमुख्यकल्पनयासामा
न्यसिद्धि॥मुख्यकल्पेविशेषस्यगुणकल्पनातस्यवामु।
ख्यकल्पेत्रासामान्यस्यगुणकल्पनाप्रयोजनवशात्।नतु
त्रासामान्यविशेषयोःकुतश्चिदपिप्रमाणात्प्रसिद्धिः क
थंभूतेतन्मात्मकेइत्याशंक्याह॥परस्परेक्षानयोर्द
लिंगत्प्रसिद्धसामान्यविशेषयोस्त्रा।समग्रग्राहिस्व
परावभासकंयथाप्रमाणंतद्विबुद्धिलक्षणं॥३॥पर
स्परमन्योन्यमपेक्षायौस्तौचतौअन्वयभेदौ
चसामान्यविशेषतौतयोर्लिंगंज्ञानंलिंगंतेज्ञायते।
सामान्यविशेषौयेने।तिव्युत्पत्तेःतस्माच्चतः किमित्त
ह॥प्रसिद्धेत्यादिप्रसिद्धौचतौचतौसामान्यविशेषौच

अन्वयलिंगतोऽनेदज्ञानापरपर्यायात्सामान्यं प्रसि
द्धंनेदलिंगात्तीव्रभेदज्ञानापरनिधानाद्विशेषः प्रसिद्धः।
एवंप्रसिद्धयोस्तयोः॥समग्रतासंपूर्णतानाएकत्रवस्तुनि
कथंचित्ताविरोधान्नयुक्तेसाक्षात्कथनद्विरोधपरिहारार्थं
यथेत्यादि॥यथायेनप्रकारेणबुद्धिलक्षणबुद्धि॥स्व
स्वरूपंप्रमाणमेकंस्वपरावभासकंस्वपरप्रकाशधर्म
द्वयोपेतंनुविपश्चितांनविरुद्धंतथावस्त्वप्येकं॥सामा
न्यविशेषरूपधर्मीद्वयात्मकंनविरुद्धमिति॥तथाचैक
त्रवस्तुनिविशेषणविशेष्यभावेनप्रवर्त्तमानौसामान्य
विशेषौसिद्धौतन्मात्रकाश्रद्धार्थैकादयोनयाः॥सिद्ध
विंपुनर्विशेषंकिंवाविशेषणमित्यत्राह॥विशेषवाच्य
स्यविशेषणंवचोयतोविशेष्यंविनयप्रतेचयत्॥तथो

श्रसामान्यप्रतिपत्तेर्विवक्षितात्सादितिनेत्यवर्त्त
विशेषवाच्यस्यविशेषणंवचोजनोविशेष्यंविनियम
तेचयत्॥तथोश्चसामान्यप्रतिपत्तेर्विवक्षितात्
सादितिनेत्यवर्त्तनेन॥ध॥विशेष्यंचतद्धर्मश्चविशेष
वाच्यंयदासामान्यंवाच्यंभूतेविशेष्यंतदाविशेषणंय
दातुविशेषोवाच्यभूतोविशेषस्तदासामान्यंविशेषणं
तस्यविशेषवाच्यस्यविशेषणंभवति।किंतुवचोविशे
षणानिधायवचनंतद्विशेषणनिधानद्वारेणतस्य
विशेषणं॥अनेनतद्ग्रहेनवस्तुवाचामगोचरंइतिनि
रस्तंकथंभूतंविशेषणमित्याह॥यतइत्यादि॥यतोवि
शेषणाद्धिनियमतेविशेषणनियतरूपतयावधार्य
तेकिंतद्विशेष्यंतद्विशेषणंयथाऋजुत्वंसर्पस्यकिं

विशेषमित्याह:॥ विनयसतेचयत्यद्विशेषंविनि।
यमतेचशब्दोजनयत्रसंबंधतेअत्रतयोरित्यादिना
परोदूषणमाहतयोश्चानयोर्विशेषणविशेष्ययोःसा
मानंसामान्यंरूपत्वंअतिप्रसज्यतेअतिप्रसंगवद्भ
वेत्॥सद्वीपिहिसर्पः॥कृष्णोनवेदितिविशेष्यसामान्य
मतिप्रसंगवद्भवेत् तथासर्पःदृष्टादिनेवउदराद
नापिकृष्णोनवेदितिविशेषणसाम्यमतिप्रसंगि।
नवेदिति।अत्रोत्तरमाह॥विवक्षितादविशेषणाद्विशे
ष्याद्यत्रान्यत्साविवक्षितासवर्जनंकृतःस्यादितिहेतो:
तथाहिसान्कृष्णःसर्पइतिवाक्येसान्कृष्णःदृष्टाद्यं
शेनकृष्णोनोदरादिनासर्पोपिकश्चिद्देवकृष्णोनसर्प:
शुक्लादेरपिनिवारणादिसत्यवर्जनंनेतवमतेसुप्र

तीतंसान्कृष्णसर्पफलंदर्शयन्नाह॥नयास्तस्यात्सदसा
त्सलांछितारसोपविद्धइवलोहधातवः॥नवंसनिःप्रे
तगुणायतस्तेनजवंत्सप्रजीप्रणिताहितैषिणः॥५॥
स्त्र॥नयाविकलादिशास्तवविमलस्यभगवतोजवंस
निप्रेतगुणाः॥कथंभूतास्यात्सदसत्सलांछितास्यादिति
पदेनसत्सेनलांछिताउपलक्षिताःदृष्टांतमाहरसे
त्यादि॥इवशब्दोयथार्थेयथारसेनोपविद्धारसोपवि
द्धारसान्विद्धलोहधातवस्तान्त्रादिधातःनवंसनिप्रे
तगुणाःअनिप्रेतःसाध्यितुमिष्टःसुवर्णलक्षणोगु
णोधर्मोयेषांअयमर्थायथारसोपविद्धलोहधातव
सुवर्णरूपंफलंसाधयंतितथास्यात्सादोपविद्धनयाः
स्वर्गापवर्गादिफलमितियतस्तेतथाभूतास्तवमतेन

त्माधयंतितत्तोनगवंतंविमलंस्वामिनं॥आर्यागणधरदेवादयःप्रणताःजयनताःविहितैषिणोमोक्षाकांक्षिणः॥अनंतदोषासरविग्रहोग्रहोविषंगावामोहमयश्चिरंहृदि॥यतोजितस्तत्वरूपौप्रसीदतात्वयाततोनूनंगवाननंतजित्॥१॥वंशस्थंछंदः॥जितोनिमीलितस्त्वयाकोसोग्रहः॥पिशाचविशेषः॥किंविशिष्टइत्याह॥अनंतेत्यादि॥अनंताश्चतेदोषाश्चरागादयःतेषामाश्रयत्वात्तेनिवसतिरागादोदोषोयस्मिन्निसाश्रायस्तदाधारभूतंचित्तंसएवविग्रहःशरीरंयस्यसतथोक्तः॥पुनरपिकथंभूतोविषंगावान्॥ममेदंसर्वस्मादिकमित्यावंधोविषंगंसोस्यास्तीतितद्वान्॥यद्वाविषंगावान्संबंधवान्॥कुतइत्याहकथंचिरंबहुतरकालंयथाभवति

पुनरपिकथंभूतोमोहमयःमोहेननिवृत्तोमोहमयोरूपइत्यर्थः॥कजितोहृदिचिदात्मनात्मस्वरूपेकिंकुर्वतातत्वरूपौप्रसीदतातलानिजीवादीनितेषुरूचिःश्रद्धानंतस्याप्रसीदताप्रसन्नेनभवताविपरीतानिनिवेशोमलेविशोध्यतेत्यर्थः॥यतोयस्मात्कारणादिदंभूतोगृहस्त्वयाजितः॥ततस्तस्मात्कारणाद्भूत्संज्ञोनूनंगवाननंतजिदनंतजिन्नामातथातज्जयंकुर्वन्नसौकथंभूतःसंजातोइत्याह॥॥कषायनाम्नांद्विषतांप्रमाथिनामशेषयान्नामभवानशेषवित्॥विशेषणंमन्मथदर्पदामयंसमाधिभैषज्यगुणैर्मलीनयत्॥कषायनाम्नांकषायसंज्ञानांद्विषतांशत्रूणांकथंभूतानांप्रमाथिनां॥प्रथमंनशीलानांअशेषयन्॥निःशेष

डाक्टर भाऊदाजी लायब्ररी

तः क्षयय॒न्॥ किंतत् नामाह॒दी मनुवर्त्तेतेह॒दितेषां
नामाप्त्रोषयन्न॒मवाननंतजिदत्रोषवित्॥ सर्वज्ञः सं
पन्नः॥ नकैवलतेषां नामत्रोषयन्मलीनयत् द्रवतां
नीतवान् विनाशितवानित्यर्थः॥ कंमन्मथकर्म्मदाम्नयंम
न्मथः कामस्तस्यकर्म्मदोऽरतिमानोदर्पः सएवाम्नो
ऽधिस्तं॥ कथंनूतंविद्रोषणंसंतापकं॥ इत्थंनूतंतंतदा
मयं कैवल्लीनयन्॥ समाधिनैषजः गुणैः समाधिर्धानि
एवंनैषजमौषधंतस्यगुणास्तदामयोपशमकरत्वा
दयस्तैः॥ ननुमन्मथकर्म्मदाम्नयेसतिजोगाकांक्षायां प्र
श्नेः॥ कथंनिराकुलः समाधिर्जातोयतस्तदाम्नयविना
त्राः स्यादित्यासंक्याह॥ परिश्रमंकुर्वन्नेयवीचिमालिनी॥
त्वयास्वत्रघ्नासरिदार्म्रोबिता॥ असंगद्यमार्कगम

स्तितेजसापरंततोनिर्हृत्तिधामतापकं॥ ३॥ परिश्रमः
खेदसएवांबुयस्यासापरिश्रमांबुः कासौस्वत्रघ्नासरित्
स्वमत्रघ्नाविषयाकांक्षास्वत्रघ्नासैवसरिन्नदीकथंभू
तानयवीचिमालिनी॥ नयानेवंवीचयस्तरंगास्तेषांमा
लाः पंक्तयोतायस्यांसंतिसात्तथोक्तासोबिताह्रयम्र॥
पनीताकेनत्वयाऽनंतजिताहे आर्म्सोधोकेनरूपेसा
हाऽसंगोसादि॥ असंगोनिसंगताऽसकलसंगाभावःस
एवधर्मोर्कोज्येष्ठाषाढीयादित्यस्तस्यगतस्त्यः॥ किर
णाः संततनिःसंगत्वाभासविवेकोपयोगपरमधाना
दयस्तेषांतेजः प्रतापस्तत्शोषणेसामर्थ्येतेनः॥ असं
गद्यर्म्मार्कगनस्तितेजसायतयेवंतनस्तस्मात्कारणा
त्॥ परं प्रकृष्टंनिर्हृत्तेर्मोक्षस्यधामऽनंतज्ञानादितेजः

तावकत्वदीयंननुभगवान्स्तुतिकारिणोलक्ष्मीदेवीस्म
रोचदारिद्र्यमतःकथंवीतशोकःकथंवाईश्वरादिशिष्य
तेत्याशंक्याहः।सहत्वयिश्रीसुभगात्समश्नुतेहिषेस्त्व
यिप्रत्ययवस्त्रलीयतेभवानुदासीनतमस्तयोरपिप्र
भोपरंचित्रमिदंतवेहितं॥४॥सुहृद्भक्तिपरंकृत्वयि
किंकरोतिश्रीश्चभगत्वमश्नुतेश्रीशुभगतंलक्ष्मीवल्ल
भत्वंत्रश्नुतेप्राप्नोतिःस्थनभक्तस्यापिमिथ्याहृष्टिःप्र
त्ययकृत्प्रत्ययः।क्षिपयतज्ञानंवातहृत्प्रतीयते।
दीनस्यतेनरकादिकःखमनुभवतीत्यर्थः॥भवान्पु
नस्तूदासीनतमः॥अतिशयेनोदासिनोमध्यस्थःत
योरपिद्वयोरपिसुहृद्विषतोः।कथंतर्हिपरमोदासी
नाश्रवतः।प्रागुक्तफलसिद्धिरित्याह॥प्रभोरित्यादि॥

देवप्रभोस्वामिन।परंप्रकृष्टंऽचित्रमाश्चर्यमद्भुतंतव
ईदृक्हितंतववेष्टितं॥यद्दासीनोपिचिंतामणिरिवा
नंतफलसंपत्तिहेतुर्भगवानितिसयदिभगवानु
दासीनोपिस्तुतः।स्तुतिर्विशिष्टफलसंपत्तिहेतुस्त
दाभगवद्दास्येयंमाहात्म्यंभवाकिंस्तुतसमर्थइत्यत्रा
हात्वमीदृशस्याहसदृत्यर्थेमम।प्रलापलेशाल्पम
तिर्महामुने।अशेषमाहात्म्यमनीरयन्नपिशिवाय
संस्मरन्हिवाङ्मनोबुधः॥५॥४॥चमनेतज्जिह्मीर्ष्य
करदेवः॥इहश्लोकेनंतरोक्तप्रकारस्याहत्राश्लिरो
क्तप्रकारःऽइतिएवं॥अयंस्तुतिरूपोममप्रलाप
लेशः।प्रलापस्यकिंचित्ज्ञापनात्मलेशोलवः।किं
विशिष्टस्यममाल्पमतेर्यथाबालगवकृणापरिज्ञा

नहीनमतेर्यतएवचायमतिरहमतएवायंस्तुतं
सोममप्रलापलेशाः॥हिमहामुनेसकलार्थप्रसङ्गवे
दिना॥तर्हिविफलोयंमविष्यतीत्यत्राह॥श्रीरित्यादि।
श्रीर्षंविरावशेषंतच्चतन्माहात्म्यंचगुणोत्कर्षः॥तद
नीरयन्नप्यंमम प्रलापलेशाः॥शिवायमोक्षसुख
संपादननिमित्तंभवति॥अत्रैवहर्षोनमाह संस
र्गीतिवत्यादिश्लोकत्रयेणयथार्थैः॥यथासंसर्गजैःसं
सर्गिनंक्रमतांबुधरिमतसमुद्दस्यकिंचिदपकुर्वा
णस्तत्संसर्गिनिःसुखंसंपद्यते॥तथास्तुप्रलापलेशो
क्तोपीति धर्मतीर्थमनयंप्रवर्तयन् धर्मोपदेशमनुप्र
तःसतांज्ञानं कर्मकक्षमदहत्तपोग्निभिः॥धर्म
सार्वतमवापत्रीश्वरः॥१॥इत्युद्भटाब्देः॥धर्मतीर्थ

र्थधर्मोत्तमक्षमादिलक्षणः॥चारित्रलक्षणोयमस
मतीर्थधर्मोसिद्धतीत्यसिद्धपाठकः॥आगमः॥क
थंनुतेमनयमनवद्यंप्रवर्तयन्॥कुर्वन्नवान्
धर्म इवमन्वर्थसंज्ञकोऽनुमतः॥सतांगणैर्देवा॥
हिविपश्चितां॥अपरमपिकिंकृतवान्भवानित्या
ह कर्मेत्यादिकर्मणिपेवकस्येवनमटवीतदद्दह
द्यवान्कैः तपोग्निभिः॥तपोस्यवाप्तयस्तपोग्नि
स्तो॥ततः किंभवायत्रासवान्॥किंतत्॥शर्मसुखंक
थंभूतंशाश्वतंमविनश्वरंभ्रांतःश्लोकोनुमतमतः
स्वतांभवानुशंसुखमात्मनः कर्मकक्षंदग्धासकल
प्राणिनांचधर्मतीर्थंप्रवर्त्तयितात्रीश्वरः॥स
इत्संभूतोभगवान्किंकृतवानित्याह॥देवमानव॥

निकायसत्तमैरेजिषेपरिवृतोवृधैः॥तारकापरिवृतोयथेन्दुमानुडुपैरिव॥१॥
जिषेत्रोजितवान्॥किंविशिष्टइत्याह॥परिवृतोवेष्टितः कैर्देवमानवनिकायसत्तमैः देवाश्चमानवाश्चतेषांनिकायाःसमूहास्तेषुसत्तमाअतिशयेनप्रशस्तानमाइत्यर्थः तैःनकेवलंतैःपरिवृतःकिंतुबुधैःपंडितैःगणधरदेवादिभिर्वृतःपरिवारितःकइवकिंविशिष्टःकेत्याह॥तारकेत्यादितारालांछनइवचंद्रइव किंविशिष्टः॥तारकापरिवृतस्तारकाभिःपरिवेषमाणइवेष्टितःपुरेनेपिकथंनूनंअतिपुष्कलःसंपूर्णःपुनरपिकिंविशिष्टः॥अमलोनविद्यतेघनपटलादिमलोयस्यसकथंभिन्नगगनेननुसिंहासनादिविभूति

सत्तावान्कथंभगवतोवितरागतायनोहरिहरादेर्विशे
षणादित्यत्राह॥प्रातिहार्यविभवैःपरिस्कृतोदेहतोऽपि विरतो
भवानभूत्॥मोक्षमार्गमशिषःनरामरान्नपिशासन
फलैषणातुरः॥३॥प्रातिहार्याणिचसिंहासनादीन्य
ौविभवश्चसमवसरणादिविभूतयस्तैःपरिस्कृतःप
रिष्कृतःदेहतोपिनकेवलंसिंहासनादिभोविरतोविग
तममतोवीतरागइत्यर्थः॥भवान्धर्मतीर्थकरदेवः अ
भूत्संजातःइत्थंभूतोपिन्नाभवान्॥तीर्थकरत्वपुण्यनि
श्चयवशान्मोक्षमार्गसम्यग्दर्शनादिलक्षणं॥अशिषत्
सादितवान् कानुनरामरान्नरानमरांश्चतान् किं
तदुपदेशात्तेफलमित्याह॥नापीत्यादिनापिनैवशिषं
तेमोक्षमार्गंयुक्तार्थंतोयेनतत्तस्यप्रवर्त्तनेतत्फलं

तस्मात्षष्ठाङ्कात्तस्मान्मानुषत्वादपरः यदिः ग्रास
नफलैषणातुरोनभवतिभवान् किमर्थं तर्हिविहरण
दिकमित्याहः।कायवाक्यमनसांप्रवृत्तयोनाभवंस्त
वमुनेश्रिकीर्षया॥नासमीक्षभवतः प्रवृत्तयोधीरता
वकमविंसमीहितं॥ध॥कायश्चवाक्चंचमनश्चतेषां
प्रवृत्तयश्चेष्टाः नाभवन्नसंजानाः कयाचिकीर्षया।
कर्तुमिच्छयातर्हि नासमीक्षाकारित्वंनभवतः स्यादित्या
त्राहनेत्यादि नासमीक्षभवत्सुखरूपंयथावद्ज्ञा
तानभवतः प्रवृत्तयःकार्यादिचेन्नः।हेधीरपरोषहा।
दिभः परप्रश्नादि भग्नाकुलितचित्त तावकं त्वदीय
मविंसमक्षुसमिहितंचेष्टितंतीर्थंकरत्वनामकर्मो
दयात् अन्यप्राणापहृष्टिविशेषवत्त्वेसर्वमेतदुव

तीत्यर्थः॥नचात्ममनुष्यानांकायादिप्रवृत्तिश्चिकीर्षापू
र्विकादृष्टाश्रतोभगवतोपितासत्पूर्विकाएवयुक्ताइ
त्यभिधीतमयतः॥मानुषींप्रकृतिमभ्यतीतवान्देव
तास्वपिचदेवतायतः॥तेननाथपरमासिदेवताःश्रय
सेजिनवृषप्रसीदतः॥५॥५५॥मानुष्याणांमियंमा
नुषितांकांप्रकृतिस्वभावमभ्यतीतवान्।अतिक्रां
तवानकुतस्तमभ्यतीतवान्।नवानितिचेत्।नित्यनि
वेदत्वेनिर्मलतादीरणौरुरुधिरत्वादिस्वभाव
त्वात्।नकेवलमेतस्मात्कारणात्।देवतास्वपिचदे
वतायतस्ततोमानुषींपिचेद्रात्रादिपुपिचनकेवलं
मनष्येषदेवतापरोयतः।तेनकारणेनतस्प्रकृ
तिमभ्यतीतत्वेनदेवतास्वपिचदेवतात्वेनहेनाथभ

श्रीसुधर्मास्वामीज्ञानभण्डार

सिनवसिपरमउत्कृष्टदेवताएजगास्मोभवसीस
र्थः॥इत्स्तंभूतस्त्वंहेजिनवृषभेत्राजिनागणधरदेवा
दीनांवृषभउत्कृष्टप्रसीदप्रसन्नोभवनोऽस्माकंकिम
र्थंन्नेयसेमोक्षायमोक्षप्रदोस्माकंभवेत्यर्थः॥५॥ ॥
विधायरक्षांपरतः प्रजानांराजाचिरंयोप्रतिमप्रताप
पः॥अधात्पुरस्तात्स्वतएवशांतिमुनिर्दयामूर्त्तिरि
वाद्यसांति॥उपजातिछंदः॥७॥ विधायरक्षांकरक्षो
पालनेकासांप्रजानांकेमःपरतःपरेमःशत्रुभःचिरं
वज्रतरकालराजासन्यःशांतिर्जिनःक्षप्रतिमप्र
तापोऽतुल्यविक्रमःपतद्रक्षापुनःकिंरूतवानित्याह
अधादित्यादिअधरूतवान्कामघसांतिमघस्यपाप
स्यशांतिमुपप्रजानांप्रात्मनश्चकदापुरस्तात्सश्चात्

कौसौशांतिः॥शांतिनामाजिनःकथंभूतोदयामूर्त्तिरि
वदयायाःकृपायामूर्त्तिरिवशरीरमिवपुनरपिकथं
भूतोमुनिनिखिलार्थसाक्षात्कारीकथंतोमधात्।स्व
तपवस्थयासेवनपरतःराज्यावस्थायामेतद्रक्षात्यजी।
तरागावस्थायामेतद्रक्षांभावतेत्यत्राह॥चक्रेणायः
शत्रुभयंकरेणजित्वानृपःसर्वनरेंद्रचक्रं।समाधि।
चक्रेणपुण्यर्द्धिमुदायमहोदयोदुर्जयमोहचक्रं॥२॥
चक्रेणरथांगेनकथंभूतेनशत्रुभयंकरेणशत्रूणां
भयंकरंभयजनकंतेनयः॥शांतिजिनएहस्थायां।
जित्वाऽजिनूयनृपश्चक्रवर्त्तिसंजातःकिंतजित्वासर्व
नरेंद्रचक्रंसर्वेचलेनरेंद्राश्चराजानः॥तेषांचक्रंसमू
हंवीतरागावस्थायांकिंरूतवानित्याह॥समाधीत्याह

दि॥समाधिध्यानेतस्यचक्रंसमूहोधर्म्मशुक्लध्यानप्रपंच
रूपस्तेनपुनः पश्चाज्जिगायजितवान्॥किंतत्तज्जयंयथो
हचक्रंजर्जयंश्चासौमोहश्चमोहनीयंकर्म्मतस्यचक्रंमू
लोत्तरप्रकृतिभेदप्रपंचंकिंविशिष्टोभगवान्महोदयो
महानुदयोऽभीष्टोभावितारादिकल्याणपरंपरायस्मात्स
वस्थायांवीतरागावस्थोयांचभगवानिस्यंभूतयात्म
स्माद्योजितवान्तिसाहः॥राजश्रियाराजसुराजसिं
होरराजयोराजसुभोगतंत्रः॥अर्हंत्पदलक्ष्मापुनरात्म
तंत्रोदेवासुरोदारसभेरराजः॥३॥राज्ञः श्रीलक्ष्मीरा
जश्रीस्तयाराजसुन्नपतिसुमध्येयःसांतिराजोरराज
श्रोनितवान्॥किंविशिष्टोराजसिंहोराज्ञांसिंहःप्रधा
नःपुनरपिकिंविशिष्टोराजसुभोगतंत्रः॥राज्ञांयेसौ

भोगास्तेषांतंत्रआयतःसचतंत्रीआयस्तायस्मपु
नःपश्चात्परमवीतरागावस्थायामार्हंत्यलक्ष्मात्मस
म्राप्तिहार्यीद्यनंतज्ञानादिलक्षणयारराजेतिसंबंध
कथंभूतःसन्तंत्रःस्वस्वरूपापत्रःकरराजेताह॥दे
वेसादिदेवाश्चासुराश्चदेवासुराउदाराश्चतेमहतीसभावस
रणवर्त्तिनीसाजादेवासुराणामुदारसाजादेवासुरोदा
रसाजातस्मिन्सभाराजमनुष्यादितिनपुंसकताऽऽ
परमपिसरागवीतरागावस्थायांकिंकिंसजातमित्सा
ह्यायस्मिन्नभूद्राज्ञांजनिराजचक्रंपुनोदयादीधिते।
धर्म्मीचक्रं॥पुजोमुजः॥प्रजलिदेवचक्रंध्यानोन्मुखे
धंसिद्धनाचचक्रं॥धा॥यस्मिन्नशांतिनाथेराजनिस।
तिराजचक्रंनृपतिसंघातःप्रोज्जलिवद्यशांतिनाथेरा

जनि-अभूत्संजाते। मुनौ यतौ सति धर्मचक्रं धर्मश्च
स्त्रमुत्तमक्षमादिलक्षणो वा तस्य चक्रं समूहः। प्रांज
लि-आत्माधीन मभूत्कथंभूते दयादीधिति दयाएव
दीधनयः। किरणा यस्यदयाय वादीधिति प्रकाशो य
स्यैवंविधमुनौ सकलार्थसाक्षात्कारिणि समुत्पन्नकि।
वलज्ञाने सति धर्मचक्रं भगवतोग्रेसरं रथांगं प्रांज
लि-आत्माधीन मभूत्। पूर्वेसमवसरणा स्थितेधर्मो
पदेशकेसति मुक्त पुनः प्रांजलिप्रग्रहांजलिदेवच क्र
मित्रादिदेवसंघातो-अनुधानमनुवेधानमनुपर।
तंक्रियानिष्ठतिलक्षणस्यो चरमसयवतिनमुन्मुखे
सति ध्वंसिविध्वंसनशीलेकृतांतचक्रं कर्मचक्रं प्रांज
लि-अभूत्। स्तोताः स्तुतेः फलंयथान। स्वदोषशांतावि

हितात्मशांति। शांतिर्विधाताशरणंगतानां। भूया।
दवलेऽनयोपशांतैनशांतिर्जिनोमेभगवान्शरण्यः
५॥१६॥ स्वस्य दोषारागादयस्तेषांशांतासाप्रक्षयेणाधि।
हितात्मशांतिर्विहिताहताऽत्मनः। शांतिरनंतसु।
खप्राप्तिरूपायेनएवंविधियाः शांतिविधाताकर्मकि
र्षांशरणागतानां संसारमहार्णवोत्तरणार्थमुपगता
नांदुस्थंभूतः। शांतिर्जिनोभूयाद्भुवं। किमर्थंभव।
क्लेशानयोपशांतैनभवश्चसंसारः। क्लेशाश्चदुःखानिम
यानिचत्रासास्तेषामुपशांतिरूपत्राणंप्रक्षयस्तदर्थ
ः तस्यैकस्यमम स्तुतिकर्तुः। किंविशिष्टः शांतिजिनः
कर्मारातिजेतापुनरपिकिंविशिष्टः भावान्विशिष्ट
ज्ञानवान्। इंद्रादीनांपूज्योवापुनरपिकिंविशिष्टः शर

एपः त्रारणेषु साधुः त्रारण्यः त्राता इत्यर्थः॥ कुंथु प्रभृत्य
खिलत्रात्वदयैकतानो कुंथुर्जिनो ज्वरजरामरणोप
त्रांत्यै॥ त्वंधर्मीचक्रमिहवर्तयसिभूत्यै भूत्वापुरात्रि
तिपतीस्वरचक्रपाणि॥ वसंततिलकाछंदः॥७॥ कुंथुः
सूक्ष्मप्राणी सप्रभृतिरादिर्येषामखिलसत्तानां तेषां
त्राः तेषुदयाकरूणातत्परएकः प्रधानभूतः। तानेनं
तोविस्तार त्रात्मुक्त्यर्थंप्रवर्तयतीत्युक्तः। कोसौकुंथुर्जिनः
कुंथुनामा जिनः त्वंकिंकृतवान् वर्तयसिस्म प्रवर्त्ति
तवान्। किंतत्धर्मीचक्रं धर्मीसंघातंकइहलोकेकिं
प्रयंभूत्यैनोत्तमस्मै कथंभूतायैजन्मजरामरणोपशां
त्यै॥ ज्वरइत्युपलक्षणंसंकलव्याधीनां ज्वरश्चजराश्च
मरणोपशांत्यैः किंकृत्वाभूत्वाकथंभूतोभूत्वात्रितिप

तीश्वरचक्रपाणि। चक्रंपाणौयस्यासौचक्रपाणिः। त्रि
तिपतीनामीश्वरः त्रितिपतीश्वरः। सचासोचक्रपाणि
त्रक्रवर्तीभूत्वेत्यर्थः। कदापुरापूर्वंकिमर्थंतथाविधो
भूतोयंभूतौराज्यविभूतिनिमित्तंभूत्यैइतेतत्संदेसक
लत्यायेनपूर्वत्रइहाचानिसंबंधनेयदिराज्यविभूति
संपन्नोभगवान्तत्किंहिकिमर्थंसापरित्यक्तेत्राह॥ त्रि
क्षाक्षिषापरिदहंतिनत्रांतिरासमिष्टेंद्रियार्थविभवे
परिवृढिरेव॥ स्थित्वैवकायपरितापहरंनिमित्तमि
त्यात्मवान्विषयसौख्यपराङ्मुखोभूत्। त्रतभगव
न्कथंभूतोविषयसौख्यपराङ्मुखः। विषयाणांसंग्व
नितादीनांकार्यंभूतंसौख्यंतस्मिन्पराङ्मुखोनिवृत्तेंद्र
किंविशिष्टः सन्॥ त्रात्मवान्वत्रेंद्रियः कृतस्तथाभू

तः संस्तत्पराङ्मुखोऽभूदित्याह॥तद्धेत्यादि॥तद्धा
विषयाकांक्षातापवार्चिषोग्निज्वालाः परिसमंतादे
हंतिः ननुमानुषमात्रेणाः परितापयंतितस्मान्नि
षितविषयाप्राप्तेर्नतुचक्रवर्त्तिनंविपर्ययादित्यत्रा
हतेत्यादि॥तत्रांतिरूपसमग्रासांतद्धाग्निषांकि
ष्टेंद्रियार्थविघ्नवैःदुष्टामनोज्ञास्तेचतेइंद्रियार्थो
ग्रविषयास्तेषांविघ्नवाः संपत्तयस्तैःकृतस्तैस्तासां
तत्रांतिःयस्मात्परिदुःखिरेवपरिसंमतादुःखिखेत्त
त्तोयएवयत्नस्तैस्तासांलाभालोभनःप्रवर्त्ततइत्य
भिधानात्कथंताःपरीतापयंतिस्मिंस्तैवस्वभावे
नैवयदिवास्मिंस्तैवक्रियानरोपरमेणैवसंततमि
त्यर्थः किंपुनः किंचिदपितद्धिनवैर्नक्रियतइत्य

ग्राहः, कायेत्यादिएतेदुष्टेंद्रियार्थविघ्नवाः कायस
कारणेशरीरस्यपरिसमंताद्दुस्तापः संतापस्तंदुर
तीतिकायपरितापहरंनिमित्तंत्रिप्रकारचिंतितंकार्यं
कोद्यानैवपूर्यतेयथालाभस्तथालोभोलाभाद्भोग
प्रवर्त्ततेनवंतिः॥नपुनास्त्रिष्वार्षिषुपशांतिकरा
नवंतीत्यर्थः॥इतिएवंज्ञात्वाआत्मवान्मनवान्वि
षयसौख्यपराङ्मुखोभूत्किंपुनस्तत्पराङ्मुखेनभ
त्तव्यमित्याह॥वाहंतपःपरमदुश्चरमाचरस्व।
प्राध्यात्मिकस्यतपसःपरिबृंहनार्थंध्यानंनिरस्यक
ल्मषंयदुत्तरेस्मिन्ध्यानद्वयेचतुस्त्रिंशद्योपपन्ना
॥आचरस्वमाचरितवान्त्वंकुंथुजिनः किंतत्पः
कथंभूतवाहमनसनादिलक्षणंकिंविशिष्टंपरम

द्वादशारनयचक्रस्य मुनिश्रीजम्बूविजयसंग्रहः

ऽश्वरंपरमंचतऽश्वरंअतिऽकरंकिमर्थमाचरस्त
मिसाह:अधात्मकमेतादिअधात्मनवमाधात्मि
कंतस्यतपसोध्यानलक्षणस्यपरिसमंताद्वृंहणार्थं
वृद्ध्यर्थं।।अतेवाहंतप:आचरन्वर्द्धतिषेवर्तित
वान्क्षधानहृयेधर्म्मशुक्ललक्षणेकथंभूतेअतिश्र
योपपन्नेपरमातिशयप्राप्तेयदिवाअतिशयेनजेद
उपपन्नेयुक्तेधर्म्मध्यानंहि।आज्ञापायविपाकसंस
स्थानविचयलक्षणैरितिपुनरपिकथंभूतेएतास्मिन्
ध्यानहृयेउत्तरस्मिन्।।आर्त्तरौद्रधर्म्मशुक्लानीतिवि
ज्ञासापेक्षयाउत्तरस्मिन्।धर्म्मशुक्लरूपकिंकृत्वास
थानूतेध्यानहृयेवर्द्धतिषेनिरस्यकिंतह्यानंकिंवि
विशिष्टंकुलंपुहृयप्रार्त्तरौद्ररूपंतत्रवर्त्तितंकिंकृ

त्वाऽसावाह:।हलाघवकर्म्मकदुकप्रकृतिश्चतश्रो
स्तत्रयातिशयतेजसिजातवीर्य:।।वद्यजिषेसकल
वेदविधेर्विनेतामद्ध्ययथावियतिदीप्तरूचिर्विवस्व
न्।।धा।विद्याजिषेभासितवान्कथंभूत:सन्विनेता
कस्यसकलवेदविधे:सकलस्यलोकालोकस्यवेद:
परिज्ञानेसकलवेदस्तस्यविधिर्विधानेकरणेयस्मा
दसौसकलवेदविधिरागमस्तस्यकिंकृत्वाजत्वाद(
ध्यात्वयमुपनीयका:स्वकर्म्मकदुकप्रकृतय:ता:
कतिपयतस्त्र:यातिचतुष्टयमितिसमर्थ:।कृताकृते।।
स्वाहृलेसादिरतानासमग्रदर्शनादीनां।त्रयंतस्मा
तिशय:प्रकर्ष:सएवतेज:कर्मेधनगहनस्वभावात्
तस्मिन्।किंविशिष्टोजातवीर्य:।।जातंप्राऽभूतंवीर्यं

सामर्थ्यमस्यैवंभूतोभगवान्। कइकवज्रजिषे।
त्याह:।अजेरइत्यादिविशेषणादियोयथायद्वज्र ।
जिषेकथंभूतोदीप्तरुचि:दीप्तारुचिरप्रकाशयति
ज्ञानेकथंभूतेअजेविज्ञानमज्ञानंयस्मिन्।उक्ता।
र्थफलंदर्शयन्नाह:॥यस्मान्मुनिंद्रस्तवलोकपिता
महाद्याविद्याविभूतिकणिकामपिप्राप्नुवंति।तस्मा
न्त्वंतमजमप्रतिमंवमार्जासुस्तंसुवंतिसुधिय:स्व
हितैकतानाः।५॥७॥यस्मात्कारणात्मुनींद्रयतिप्र
भोलोकपितामहोब्रह्माद्योयेषांसौस्वरकपिलश
क्रादितानांतेतथोक्ता:तेनाप्नुवंतिनप्राप्नुवंतिकिं।
तत्रविद्याविभूतिकणिकामपिविद्याकेवलज्ञानंवि
भूति:समवशरणादिलक्ष्मीतत्रयाविद्याविभूति:।

श्रुतयो:कणिकामपिलवमपिकथंभूतेअप्रतिमे।
यप्रपिरिमेयंज्ञानंतंकेवलमित्यभिधानात्पुनरपि
कथंभूतंस्तुत्यंस्तवार्हंस्थंभूतेनवंतेस्तुवंतिकेतेऽप्रा।
र्यागणधरदेवादिमुनय:किंविशिष्टा:सुधिय:सोम्या
धीर्बुद्धिर्येषांपुनरपिकथंभूता:स्वहितैकतानाःस्वस्मै
हितेनि:श्रेयसंतदेकस्तानोविषयोयेषांतेस्वहितैक
तानामोक्षाकांक्षिणइत्यर्थ:॥गुणस्तोकंसदुल्लंघ्यतद्व
ज्जिनेंद्रकथास्तुति:॥अनंतातेगुणवक्तुमशक्यतास्त्व।
यिसाकथं।७॥पथ्यावक्त्रछंद:॥गुणानांस्तोकंलवंस
दिदमानेउल्लंघ्यातिक्रमतद्वज्जिनकथातेषांग।
णानांवज्जत्वकीर्तनंस्तुतिर्लोकेप्रसिद्धासास्तुतिस्तु
यिश्रुतीर्थंकरदेवकथंकर्तुंशक्याकृतोनशक्या

तेगुणावक्तुमशक्यायतः कुतस्तेतवगुणावक्तुंनश
क्येते ॥ इतिचेत्-आम्नेत्सात् ॥ तर्हिमौनंकर्त्तुमित्यत्राह
तथापितेमुनिंद्रस्यतो नामापिकीर्त्तितं पुनातिपु ।
एपकीर्त्तेनस्तोत्रयामकिंचने ॥२॥ तथापितगुणाना
कर्त्तुमशक्यात्वप्रकारेणापितेतवमुनींद्रस्यगणधरदे
वादिमुनिस्वामिनः यतोयस्मात्कारणन्नामापिनकेव
लंगुणः ॥ कीर्त्तितस्तुतंभक्त्याउच्चरितंपुनातिपवित्री
करोतिनोस्मान्कथंभूतस्यतेपुण्यकीर्त्तिपुण्याप्रसस्ता
कीर्त्तिर्द्वाणीख्यातिर्वायस्यपुण्यायवापुमनिमित्तंकीर्त्ति
स्तुतिर्यस्यसपुण्यकीर्त्तिपंक्तिस्तस्यतएवंततस्तस्मा
त्कारणात्स्तोत्रयामस्वभक्त्यास्वशक्त्याचस्तुयामकिंचन
तवगुणलवमात्रंतदेवाह ॥ लक्ष्मीविभवसर्वस्वंमुमु

क्षोश्चक्रलोलनं साम्राज्यंसार्वभौमंतेजरत्तृणमिवा
भवात् ॥ २ ॥ तेतवजरत्तृणमिवाभवत्जीर्णतृणमिव
संजातेकिंतत्साम्राज्यंकथंभूतंसार्वभौमंपुनरपिकथं
भूतंचक्रलोलनंविक्रमंजस्पुनरपिकिंविशिष्टंलक्ष्मी
विभवसर्वस्वं लक्ष्मीविभवोविभूतिः सर्वस्वंसारभू
योयस्यकथंभूतस्यतेमुमुक्षोः सर्वसंगपरित्यागमि
क्षोः एवमात्मगतंपरमवीतरागत्वगुणंप्रदर्शशरीर
गतंगुणंप्रदर्शयन्नाह ॥ तवरूपस्यसौंदर्यंदृष्ट्वात्व
त्तिमनापिवात् ॥ यतः शक्रः सहस्राक्षोविभूवबज्रवि
क्रमयः ॥ ध ॥ तवरूपस्यसकलदीप्यशरीरमूर्त्तेः सौंदर्यः र
मणीयतांदृष्ट्वात्वत्तिदृक्षानाकोद्यापरिपूर्त्तिंअना
पिवान् कोसौशक्रः कथंभूतोघट्टः ॥ द्विसहस्रणी

लोचनेयस्यासौसहस्राक्षः पश्चाद्भूवसंजातः किंविशिष्टः
सहस्राक्षः सहस्रमक्षांयस्यासौसहस्राक्षः सहस्रलो
चनः॥नकेवलंसहस्राक्षोवज्रंस्ववज्रविस्मयोऽभूने।
काश्चर्यंश्चभूवइदानीमत्तरंगमहाशत्रुपराजयल
क्षणं।पुणंभगवतः स्तव।नाहः॥मोहरूपोरिपुःपा।
पकषायभटसाधनः॥हृष्टिसंपद्ध्वेक्षासैस्त्वयाधीर
पराजितः॥५॥मोहइत्युपलक्षणंज्ञानावरणादि।घा
तिकर्म्मणांमोहोमोहनीयंकर्म्मरूपंस्वभावोयस्यस
मोहरूपः कोसौरिपुःशत्रुः कथंभूतःपापरूपः घा।
तिचत्वष्टयंहिपापमुग्रंतेषुनायुर्नामगोत्रातिपुणं
ग्रतोऽग्रतस्तापमिवचनात्। कथं।पुनरपिकथंभूतः
कषायभटसाधनः कषायाएवभटास्तएवसाधनं

सैन्यंतेत्रयस्याऽस्यंभूतोरिपुः॥त्वयामुनीद्रिणपराजि।
तोनिर्मूलितःदेधीरपरीषहादिमोऽक्षुभितचित्तकैःक्ष
त्तिसाहं दृष्टीत्यादि।दृष्टिःसम्यग्दर्शनंपश्यतेगम्यतेर्थो
ययासापत्प्रतिपत्तिः॥समीचीनापत्संपत्सम्यग्दा।
नमित्यर्थंउपेक्षापरमोदासीनलक्षणंचास्त्रंदृष्टिश्च।
संपद्वोपेक्षाचतएवअस्त्राणिप्रहरणानितैः॥मोहज
याज्ञानंतद्धीर्यस्यनाथ।कंदर्पस्मोधीरदर्पस्त्रैलोक्य
विजितः॥क्षिप्तयामासतंधीरत्वयिप्रतिहतोदयः॥ह
कंदर्पस्मकामदेवस्यउद्धरोत्कटः॥दर्पोगर्वो
हंकारः कथंभूतस्त्रैलोक्यविजयार्जितः॥त्रैलोक्यस्यवि
जयस्तेनअर्जितऊपार्जितः॥क्षिप्तयामासत्वज्ञयानी
तवान्।तंकंदर्पंकथंभूतः सन्प्रतिहतोदयः प्रतिहतो

विनासितउदयोयस्यासौप्रतिहतोदयोऽलक्षास्पद।
इत्यर्थः।कस्यचिकथंभूतेधीरसुनिश्चितचित्तेमोहेकंदर्पे
चविनिर्जितेयज्ञातंतद्दृश्यमित्याह ॥आयसांवतद्
लेचऽःखयोनिर्दुरूत्तरा॥तृष्णानदीत्वयोत्तीर्णावि
द्यानावाविकल्पयः॥७॥तृष्णैवनदीतृष्णानदीत्वया
अरजिनेनउत्तीर्णातृष्णानद्यादूरेनावानवस्थि।
तइत्यर्थः।कयाविद्यनोवाविद्यैवनौस्तयायाकथंभूत
यावित्रिकल्पयाविशुद्धयानिर्दोषयाकिंविशिष्टयासुरु
त्तराऽःखेनमहताकष्टेनोत्तीर्यते।प्रतिपुनरपिकथंभू
ताऽःखयोनिः ऽःखमेवयोनिरूत्पत्तिहेतुःकदाचाय
त्यांचपरलोकेतदात्वेचः इहलोकेचकारऽभयत्रय
रसरसमुच्चयेमोहकामतृष्णोन्मूलनेचयज्ञातंतद्

यिन्नाह।अंतकःक्रंदकोन्दणंजन्मज्वरसखःसदा
त्वामंतकांतकंप्राप्यमाहनःकामकारतः॥८॥अंतको
यमःकथंभूतक्रंदकआक्रंदनहेतुःकेषांन्दणांपुनः
कथंभूतोजन्मज्वरसखःजन्मश्चदूरश्चतयोःसखा।
कदासर्वकालेसहस्थंभूतोऽतकोमाहनत्वपरंतःक।
स्माकामकारतःकामेनेडयाकरणंकामकारस्तस्मा
त्कारतोयदृच्छतःमितः।त्वयिप्रतिहतेऽःसंपन्नइत्यर्थः
किंकृत्वासोतंतोमाहनःप्राप्यकंतोऽरतीर्थकरदेव
कथंभूतं-अंतकानंतकमंतकमस्यमस्मात्कंविनास
कंननुनावतिमोहादिप्रक्षयःकृतेनावतइत्याह॥
भूषावेषायुधत्यागीविद्यादमदयापरः।रूपमेवतवा
चष्टेधीरदोषविनिग्रहं॥९॥तवरूपमेवआचष्टेकथ

यतिकं दोषविनिग्रहदोषसमोहदेर्विनिग्रहं प्रस्तयंस्ते
धीरस्वामिन् ! कथंभूतेरूपैर्भूषावेषायुधत्यागिभूषा
अलंकारः कटकवटिसूत्रादिर्वेषः शरीरोत्कर्षः ॥ उद्भु
तत्वादिः ॥ आयुधप्रहरणं तानित्यजेत्येवंशीलेपुनर
पिकथंभूतंविद्यादमदयापरंपरमज्ञानोपशमकारु
ण्यंतेत्रस्वाधीनं । अपरमपितन्निग्रहेजज्ञातंतद्दर्श
यन्नाह ॥ समंततोंगभासांतेपरिवेषेणभूयसा तमो
बाह्यमपाकीर्णमध्यात्मध्यानतेजसा ॥१७॥ समंततः
सर्वतः ॥ अंगभासांशरीरतेजसांते तवपरिवेषेणप
रिमंडलेनकथंभूतेनभूयसामहतातमोंधकारः कथं
भूतंबाह्यं । अपाकीर्णंध्वस्तंअध्यात्मनमंतरंतमोज्ञा
नावरणादिलक्षणंध्यानतेजसा अपाकीर्णयिवप्रया

यातिशयंस्तुत्वाभगवतः पूजातिशयंस्तोतुमाह ॥ ।
सर्वज्ञज्योतिषोद्भूतस्तावकोमहिमोदयः ॥ किंनकु
र्जात्प्रणम्रंते सत्वंनाथसचेतनं ॥१९॥ सर्वज्ञस्यद्योतिर
नंतज्ञानंतेनजत्कर्षेणभूतोजातउद्भूत । कोसौमहि
मोदयोमहिमोमाहात्म्यमस्यउदयः प्राकट्यंयः किंवि
शिष्टस्तावकः त्वदीयः कनकुयदि पितुकुर्यादेवकं
सर्वेप्राणिनकथंभूतसचेतनंगुणदोषविवेकचतुरं
कथंभूतंतुर्यात्प्रणम्रंप्रणमनशीलंतेतव ॥ अथेदा
नीभगवतोवाग्अतिस्तुवन्नाह ॥ तववागमृतंश्री
मत्सर्वभाषास्वभावकं ॥ प्रीणयत्यमृतयद्वत्प्राणिनो
व्यापसंसदि ॥२०॥ तवसंवेधिवागेवामृतंवागमृते ।
अनंतसुखहेतुतयाप्राणिनामापायकत्वात् कथंभू

तेऽमी मन्त्र्यथावन्निखिलार्थप्रतिपादनलक्षणश्री
र्विरहितेयस्मात्ततोऽमी मनवोऽपि कथंनूतेऽमी मन्त्र्यथा
वन्निखिलार्थप्रतिसर्वभाषास्वभावकंसर्वभाषास्व
भावोयस्मात्तदिष्टंभूतंवचोयेषांतेऽमीष्टभूतिसंतर्प्य
यतिकानप्राणिनःकिंवत्क्रमतेयद्वदमृतेयथा
किंविशिष्टवापिक्रसंसदिसमवसरणरूपायांसभा
यां नन्वेकांतेपिवाचोवास्तवार्थप्रतिपादकत्वेनप्रा
णिनांसंतर्पकत्वंसंभवान्नकश्चिद्दूषणमुद्भावयती
त्याहः॥संभवतिसात्रोक्याह॥अनेकांतात्मदृष्टिते
सतीसत्योविपर्ययः॥ततःसर्वमृषोक्तंस्यात्तदयु
क्तंस्वघातकः॥९३॥तेतवयाऽनेकांतात्मदृष्टिरहि
कांतात्मकंमतंसासतीसत्याविपर्ययएकांतदृष्टि

रूपःशून्योसत्यथाचैकांतोऽसत्स्तथान्वर्थसंज्ञ
कृत्वादौप्ररूपितंततःअकांताःअन्येऽपिसःत्रैनिरव
शेषंमृषासत्यमनृतमुक्तंस्यात्कथमृषोक्तंतस्मा
दितिचेत्॥तदयुक्तंयतःतयाएकांतदृष्ट्याऽयुक्तंस
र्वोक्तं॥मनुचितंकृतस्यतदयुक्तंस्वधातनःस्वशब्दे
नसदसदादेकांतोगृह्यतेतस्मात्स्वघातस्मात्स्व
त्॥नहिनीलसुखादिपदार्थप्रपंचप्ररूपणयाशून्यै
कांतःसन्नाद्येकांतोवनविरुध्यतेयतस्तथातथ्यात्तो
नस्यान्नत्वनेकांतेसुखनीलादेविरोधादिदोषसंभ
वात्कथमसौयुक्तइत्याशंक्याहः॥मेपरिस्खलितो
निद्रास्वदोषतोनिमीलता॥तपस्विनास्तेकिंकुर्युर
पात्रेत्वन्मतिश्रियः॥९४॥येकांतेनवादिनःपरस्मि

ननेकांतेसस्खलितदोषोविरोधादिस्तस्मिन्नुनिद्रायग
तनिद्रास्तदृशोनिपेटुर्व्रःस्वदोषेमनिमीलनाःस्व
स्मिन्सदाद्वैकांतेसुखनीलादेविरोधादिदोषइमनी
मीलनंयेषांयथेनःपत्रपन्नप्यस्मिन्विवर्त्तेतेतथै
तेस्वदोषयसंतोषिनपश्यंतीतिकथंभूतास्तेतपस्वि
नोवराकाःस्वपक्षसाधनंपरपक्षदूषणंवाकुर्यनैव
कुर्युःकुतःअपात्रमनाजनंत-तः कस्मात्वन्मतः
श्रियः॥तवमतंत्वन्मतर्हादसांगादिलक्षणंतस्यश्री
यथायद्वस्तुस्वरूपविवेचकत्वंतस्माः ननुसर्वमेतद्
युक्तंवस्तुनोवाचामगोचरआदीत्यत्राह॥तेतंस्वघा
तिनंदोषंसमीकर्त्तुंमुनीश्वराःत्वद्विषःसहनोवाद्य
स्तत्वावक्तुमतांश्रिताः॥५॥तिएकांतवादिनःतंस्व

घातिनंदोषंवहंतीतेवंशीलेअसमीकर्त्तुंपरिहर्त्तुंअ
नीश्वराःअसमर्थाःत्वद्विषःत्वामनेकान्तवादिनं।
द्विषंतीतिस्वघ्नःस्वमात्मानंध्रोंतिहीवालायथावद
स्तुस्वरूपानभिज्ञाःतत्वावक्तुमतांश्रियाअवक्तुमं
हितत्वमसुपाश्रिस्तेरात्मनोनकिंचिद्रूपंप्ररूप
तइत्यात्मघातिनस्तेअनेकधर्मात्मनोवस्तुनःक्रमे
णावक्तुमत्वेसंभवेपवक्तुमत्वासुपाश्रालाइति।
कीदृशीस्तर्हिप्रतिपत्तुरभिप्रायाःसत्याःकीदृशाअस
त्याइत्याह॥सदेकनित्यवक्तव्यास्तद्विपक्षाश्चाश्रये
नयाः॥सर्वथेतिप्रकर्षंतिपुष्णंतिस्मादितीदृते॥६॥
सश्चएकश्चनित्यश्चवक्तव्यश्चइत्येवंविधायेनयाः
तद्विपक्षाश्चअसदनेकानित्यावक्तव्याश्चयेनयाःते

प्रकर्षेतिप्रकर्षेणाऽऽप्तावंतीति।अप्तप्तावंतिक
र्यंसर्वज्ञेतिसर्वज्ञप्रकारेणेति।कथंतर्हितेसप्तावंती
त्याहपुष्पतीत्यादि।पुष्पंतिस्वार्थंताप्रतिपादनेनिर्धू
क्षंतेनपुष्टाप्तावंतिस्मादित्यनेनोपबृंहताः संतः दृह्य
जगतितेतवमतेस्याद्वादसमुद्रमाह"सर्वथानियम
त्यागीत्यादृष्टमपेक्षकः।।स्याद्वादस्तावकस्यायेनाप्ते
षामात्मविद्विषां।।१।।सदेकमसदेवेत्यादिकोनियम
:सर्वथानियमः।।तेत्यजंतितेवंसीलस्तत्यागीकोसौ।
स्याद्वादःपुनरपिकथंभूतं।।यथादृष्टमपेक्षकःयेनप्र
कारेनसदसदित्यादिरूपेणादृष्टंप्रमाणप्रतिपन्नंयथा
दृष्टंबहिरंतरप्यतत्समपेक्षतेनान्येषतेकुड्यंभूतःस्या
द्वादःतावकेमायेतदीयायामनेकांतात्मिकायांनी

तौनाप्तेषामेकांतवादिनांकथंभूतानामात्मविद्वि
षामात्मवैरिणांकथंतेषामात्मवैरित्वमितिचेत्।सदा
देकांतासुपगमेरनतैरात्मनोविद्वेषणात्।ननुजग
दभ्यतेयेनरूपेणजीवादिवस्तुनित्यादिस्वभावंतेनकिं
कथंचित्तथासर्वथावाययदिसर्वथातदेकांतप्रसं
गादनेकांतहतिः।।अथकथंचित्तदाऽनवद्यंस्यात्तेषां
ह।।अनेकांतोप्यनेकांतःप्रमाणनयसाधनः।।अने
कांतःप्रमाणंतेतदेकांतोर्पितान्नयात्।।अनेकांतो
पिनकेवलंसमग्रोकांतइवापिन्नाप्तार्थः कथंभूतो
नेकांतःकथंचित्सदित्यर्थः।।पुनरपिकथंभूतःप्र
माणनयसाधनःप्रमाणेचनयाश्चसाधनंयस्यए
तदेवदर्शयन्ननेकांतदृष्टांतमाह।।प्रमाणात्साध

नादनेकांतः सिद्धतितेतवमतेसकलादेशः प्रमा
णाधीनइत्यभिधानात्॥तदेकांतःतस्मिन्नेकांतेएकां
तस्तदेशोनयाधीनइतिवचनात्प्रकृतमर्थमुपसं
हरन्नइतीत्याह॥इतिनिरूपितयुक्तिशासनप्रिय
हितयोगगुणानुशासनः॥श्रीमज्जिनोदमतीर्थनायक
स्त्वमिवसतांप्रतिबोधनायकः॥१७॥इतिएवंनिरूप
नंःनुपमामानिष्क्रांतंयुक्तिशासनयुक्तिप्रमाणोपप
न्नंशासनंमतंयस्यसयुक्तिशासनइतिचकथितमाह॥
निरूपमानिर्बाधायुक्तिःप्रत्यक्षादिलक्षणायस्यसा।
सतेमतेइतिचप्रियहितयोगगुणानुशासनःप्रिया
ःसुखदाःहिताः॥परिणामपथ्यास्तेचतेयोगगुणा।
त्रयोगाःप्रशस्तमनोवाक्कायव्यापाराःगुणाःसम्यग्द

र्शनादयस्तेषांमनुशासनः॥अनुशासकः॥इत्थंभूत।
श्रीमज्जिनश्रीमदर्हत्कजिनदमतीर्थनायकः॥दमसेंद्रि
यजयस्तस्यकंतीर्थंप्रवचनंतस्यनायकः॥प्रवर्त्तक।
स्त्वमिवसतांपंडितानांप्रतिबोधनायप्रतिबोधनार्थं
कोन्योनैवकश्चित्॥इदानींस्तुतेःफलंयाचमानःप्रति
ज्ञाविनावानुरूपंतस्यविवरणागमदृष्टिरूपतः॥गुण
कथनमपिकिंचनोदितंममनवताऽरितासनोदितो
प्रतेर्बुद्धेर्गुणोयथावदर्थपरिच्छेदकत्वंतस्यविनवःसं
पन्नेस्तस्मानुरूपतोयाचनातिगुणविनवइत्यर्थः॥त
थाविधेयेवरदंआगमदृष्टिरूपतः॥आगमेनयदृष्टि
ईश्वरंपरिज्ञानंनवकुणानांतस्मात्स्तुंतस्मादागमदृ
ष्टिरूपतःआगमप्रतिपादितनवकुणानतिक्रमेण

ग्रंथमाहात्म्यसमाप्तम्

त्यर्थः॥गुणरुत्रामपिगुणाःनोभवकृताःनोरुत्रामपिस्ते
कमपिलेशोपिकिंचनकिंचित्उदितेवावर्णितेममस्तो
तुः।भवताजूयादुरितासनोदितंदुरितेपापंतस्मा
मनक्षेपणंविनाज्ञानंतस्मिन्नक्षितमुदयसमर्थोय
स्महर्षेसकलपदार्थप्रत्यवबोधःसमजनिसाक्षात्
सामरमर्त्यंजगदपिसद्यंप्राञ्जलिभूत्वाप्रणिपतितस्म
:॥७॥वानवासिकावाछंदः॥यस्यमल्लिनाम्नस्तीर्थंकर
देवस्यकथंभूतस्यमहर्षेर्मोहानीत्रादीनोपुद्गलःसचा
सोरुषिश्चतस्यकिंसमजनीसंजातःकौसौसकल
पदार्थप्रत्यवबोधसकलाश्चतेपदार्थाश्चतेषांप्रति
समंनात्।भवन्नशेषविशेषतोबोधः॥परिज्ञानंक
थंसमजनिसाक्षात्परिस्फुटरूपतयाअतएवप्रणिप

तंतस्मिन्प्रणतेसंजातेकिंतज्जगत्कथंभूतेतत्सद्यंम।
पिपुनरपिकथंभूतंसामरमर्त्यंसुरासुरमनुष्यश्च
सहवर्तनेइतिसामरमर्त्यंकिंकृत्वाप्राञ्जलिभूत्वाप्र
वक्षेप्राञ्जलिभूत्वाभगवदीयंशरीरंवचनंचैवंविधमिस
ह।यस्यचमूर्त्तिःकनकमयीवस्फुरदाभाकृतपरिवे
षा॥वाग्यापितत्वंकथयतुकामासात्सद्यूवीरमयति।
साधून॥७॥यस्यमल्लिनीर्थंकरदेवस्यमूर्त्तिश्चशरीरं
चकथंभूताकनकमयीवसुवर्णेनिर्वृत्ताइवपुनेर।
पिकथंभूतेसाह।स्फुरत्यादिस्फुरतीचासौभाभाचदी
प्तिःस्फुरदाभास्वस्यस्फुरदाभातद्वयाकृतःपरिवेषः
सकलशरीरभाप्तिःभामंडलंवायस्यासातथोक्तानः
कियंतेमूर्त्तिरेवंविधाकिंतुवाग्वचनमपियस्येतिसंबंधः

किंविशिष्टं कथयतुकामाप्रकाशयतुकामाः किंतत्
यस्मान्नावतः पुरस्तादग्रतः प्रतीतीर्थ्यैकांतवादिनो
नविवदंतेनविप्रतिक्षिपंतीतिकृत्वाविष्टथिमांकथंभू
तांविगलितमानाः विगलितंविनष्टंमानोदर्पोयेषांते
तथोक्ताः॥ननुकथंप्रमाणबाधितानतद्भगवत्स
मागमंभूमिरपिस्थेभूतासंजातेसाहभूरपीत्यादि-
भूरपिप्रथिमापिरमामनोज्ञापदंपदंप्रतिप्रतिपदे॥
नासीत्संजाताकथंभूतेसाहजातेत्यादिविकोसा
निविकासितानिचतानिनवकुजानिपद्मानिजातास्ते-
षुडः कोमलोल्लासोयस्यां॥इवानिभगवतोवचनप्रति
प्राहित्रिष्यसंपदोदर्शयन्नयसंमंतासुनिनश्चिश्चि॥
त्रीः शिष्यकसाधुत्वंयथावदुक्तस्वरूपंनचेतना॥

पीयमुपचारादेवमुच्यते॥यथानीलाःवाचयतीतिसा॥
दृश्यंभूतावाक्किंकरोतीत्याह॥रमयतुमात्मन्यनुरक्ता
नकरोतिकान्साधून्नमान्॥कथंभूतासास्पदपूर्वी
स्यादितिपदंपूर्वंयस्यासास्यात्पदपूर्वीस्यात्दोपलक्ष
तेर्सःननुप्रमाणबाधितामानानप्रतीत्यर्थीएकांतवा॥
दिनोनविवदंते नविप्रतिक्षेपंकुर्वंतिकृत्वाविष्टथगां
कथंताविगलितमानाविगलितोविगतोविनिष्टोमा॥
नोदर्पोयेषांतेतथोक्ताः॥ननुकथंप्रमाणबाधितान
द्भगवत्समागमने॥भूमिरपिस्थेभूतासंजाते॥
साहभूरपिसादिभूरपिप्रथमापिरमामनोज्ञापदंप
दंप्रतिप्रतिपदेसासीत्संजाताकथंभूतेसाह॥जातेसा
दिःविकोसात्तिविकसितानिचतानिनवकुजानिपद्मानि

जातस्तैर्मङ्गलकोमलोल्लासोयस्यांऽद्यदानीमगवलोव
चनप्रतिग्राहिश्रिष्मसंपदंदर्शयन्॥यस्मपुरस्ताद्वि
ग्लितमानानप्रतितीर्थ्यान्विविवदंते।नूरपिरम्या
प्रतिपदमासीजातविकोश्रीवृजमृडहासा॥३॥य
स्मश्लोकसटीकानभवती॥यस्मसमंतात्रिजिनश्रिश्रि
रासौसिद्धकसाधुग्रहविभवोभूत्॥तीर्थमयिस्वंज
ननसमुन्नासितसत्वेनरणपथोग्र्॥धा॥यस्मप्रत्यना
थस्मसमंतात्सर्वतःश्रंसवइवःकिरनाइवःश्रंसवो
वचनविशेषावक्तस्वरूपप्रकासकलात्॥श्रिश्रिरास
कलेलोकग्पायकलेनसीत्तश्रंसवोवचांनानिय
मसत्तथोक्तः जिनचासौश्रिश्रिरांसुश्चनस्मसिष्यक
साधुःग्रहविभवोभूत्सिष्यकाश्चसाधवश्चयतयो

नमाबातएवग्रहस्तारकास्तिषांविभवसंपदः॥भभू।
त्संजातःनकेवलंतद्विभवएवाभूत्किंतुकिंतुती।
ष्ठानपिःश्रीतमणभूत्॥कथंभूतस्वमात्मीयंपुनरपि
कथंभूतमित्याह।जननेत्यादिजननंजन्मसंसारःत
देवसमुद्रोदुपारत्वात्॥तेनत्रासितानयंनीताःस्तेच
तेसताश्चतेषामुत्तरनपथः॥श्रतएवसकलतीर्थि
मोःश्रागमंप्रधानेतत्तनुप्रागुक्तविशेषविशिष्टेपि
भावतान्कथंभूतंकर्मनोप्रलयंकुर्यात्पतसकल
पदार्थप्रत्यहबोधनाक्सकलकर्मविप्रमोक्षलक्षन
मोक्षधाक्वाभवेत्तादृ॥यस्मच्छ्रीकंपरमतपोपि
धीनमनेतंदुरितमधाहीत्॥तंजिनसिंहंकृतकरुणा
यंनतिमसलंसरणमितोस्मि॥५॥१९॥यस्मात्

शुक्लंचध्यानंपरमतपोनिःपरमंचतपश्चतदेवानि
निसेषकर्म्मनिर्हीहकत्वात्॥तस्मूपंयतशुक्लंध्यानं
ततश्चरितमष्टकर्म्मरूपंभधाक्षीत्॥कथंभूतंश्चरितं
अनेतंनविद्यंतःवक्तुंसक्यतेयस्मएकत्ववितर्कवि
चारःशुक्लेनेनहिशुक्लध्याने नधातिकर्म्मानिदग्धा।
निःअतसकलार्थावबोधसंभवःशुपरतक्रियानि
र्वतशुक्लंनतुसेषकर्मानिःतःसकलकर्म विप्रमोक्ष
नमोऽस्तुभवतेजिनसिंहतेप्राप्तुक्तविसेषनविसि
ष्टेजिनवासौसिंहश्चजिनानांवामध्येसिंहःप्रधान।
स्तंमस्तंमल्लनामानंतीर्थकरदेवंकथंभूतंकृतकर
नीयंसंसारोच्छेदनःशुक्लंनपुनरपिकथंभूतंभ
स्मंनसंतिमायादीनिसल्लामस्मिन्शुक्लेनेदृशेगतो

स्मिमवामि.वैतालनामाच्छंदः.अधिगतमुनिसुव्रत
स्थितिर्मुनिर्नृषभोमुनिसुव्रतोनघः॥मुनिपरिषदि
निर्वभौभवान्ग्रहैरुपरिषत्परिवीतसोमवत्॥७॥सोम
नानिचतानिहृतानिचःसुव्रतानिमुनीनांसुव्रतानिः.
मुनिस्तेषांस्थितिसाअधिगतानिश्चितायेनतथोक्तः।
कोसोमुनिसुव्रतःअनेनात्वर्थसंज्ञाभगवतःप्रतिपा
दिताःपुनरपिःकथंभूतोमुनिर्नृषभोमुनिनायकः।पु
नरपिकिंविसिष्टःअनघोनविद्यतेःअधंघातिकर्म
चतुष्टरूपंपापंयस्यसकृत्यंभूतोभगवान्निर्वभौवि
राजितवान्कमुनिपरिषदिसमवसरनेकद्रव्यकिसा
रः॥ग्रहर्क्षताराग्रहनक्षत्राणांपरिषत्संघातःतथाप
रीतःपरिवेष्टितवासौसोमःचंद्रःसद्रवतद्वत्॥७

वत्।सरीरातिसयंदर्शयन्नाह"परिणतशिखिकंठ
रुगायाऋतमदनिग्रहविग्रहानयातवजिनतपसः
प्रसूनयाग्रहपरिवेषरूक्षेक्षसोनितं॥२॥अनंतरंशो
केवपुरिसास्तेतद्विहानिसंवधतेतेनेत्यंवाष्पाय।
तिसोनितंकिंतद्वपुःकणत्तद्हेजिनकयाऋतमद।
निग्रहविग्रहानयामदोमदनोदर्पोवाऋतोमदस्य
निग्रहोयेनसचासौविग्रहश्चतस्मान्मादीप्तितया॥अथ
वाऋतमदनविग्रहेतिसंबोधनांतंजिनेत्यस्यविशेषणं
कथंभूतयेत्याहःपरतनेत्यादिपरमनोयुवावस्थाःस
चासौसिक्तोचमयूरस्यकंठस्तत्सरागद्युतिःरागोयस्याः
सातथोक्ताःतयारागःस्नायासाद्रुग्मितिवर्णःपुनर
पीकथंभूतयातपप्रसूतयाश्रमनसनादिलक्षणांत

पसास्मात्प्रसूनयाजातयःयाकयेवसोमितमित्या
हुःग्रहत्यादिग्रहश्चंद्रमसमःपरिवेषोमंडलंत।
स्परुक्कदीप्तिःस्तयेवःपुनरपिकथंभूतंवपुरित्याहः
स्रग्धिरुचिशुचिशुक्लंजोहितंसुरनितरंविरजोनि।
जंवपुःतवस्त्रिवमतिविस्मयंयंतेयदपिचवाङ्न
नसीयमीहितं॥३॥स्रग्धिरुचंद्रस्तस्मरुचिदीप्तिस्तद्वत्
चिनिर्मलंशुक्लंतेहितंरुधिरंतत्सुरनितरंसुगंध
तरं।विरजोविगततरंजोयस्यनिजमात्मीयंवपुःसमी
रंतवहेतयेमहामुनेसिवंसत्संश्रुतेश्चातिविस्मयं।
सौंदर्यंनसाश्चर्ययदपिचवाङ्नमनसीयंवाग्न
सोरूपंईहितंचेष्टितंदर्पतिविस्मयंसर्वज्ञतालिंग
चेदमित्याह॥स्थितिजननिरोधलक्षणंचरमचरं

DR BHAU DAJI

चजगत्प्रतिहननं। इतिजिनसकलज्ञलोकनंवचन
मिदंवदतांवरस्ते॥ध॥स्थितिध्वंसजननमुत्पादो
निरोधोविनाशः॥तच्चसनंइतिजिनसकलज्ञलोकैः
किंतद्भगत्। कथंभूतंचरमचरंचचेतनाचेतनमिस
र्वैः किंकदाचित्तथाभूतमित्यत्राह॥प्रतिहननंत
नंप्रतिएवंयद्भवतत्तेजिनसकलज्ञलोकैर्नेसर्व
ज्ञपताचिन्हंकिंविशिष्टस्यतेवदतांवरस्यवदतांतत्व
सुपदिशतांमध्येवरस्यश्रेष्ठस्यभगवतोऽमितप्रभ
स्यप्रतिपादनपूर्वकंस्तोतासंस्तुतेफलंयाचमा
नः॥अरितमकलंकमष्टकंनिरूपमयोगबलेननि
र्दहन्॥अभवदभवसौख्यवान्नभवान्भवतुममा
पिभवोपशांतयेऽपि॥२॥अभवसंजातः कोसौज॥

वान्मुनिसुव्रततीर्थंकरदेवः कथंभूतः अभव सौख्य
मिसर्थज्ञतदस्तीतिहान्॥किंतत्कृतिसकल
कलंकंकृतिंकर्मतद्देवः मलीजीवस्वरूपप्रच्छादक
त्वात्केनकलंकमात्मनउपलेपस्थंकथंभूतंसंअष्ट
कंज्ञानावर्नीयकंप्रकारंकेनर्दहन्निरूपमयोगबल
नजोगसमाधिः शुक्लध्यानलक्षनोनिरूपमचासौ
योगश्चतस्यबलंसामर्थ्यतेनसहस्यंभूतोभगवान्म
वत्प्रार्थकंकिंमर्थंभवोपशांतयेसंसारविनाशायः क
स्यमापिस्तोतुरपिनकेवलंस्वात्मनएव॥स्तुतिः
स्तोतुः साधोकुशलपरिणामायसतदानेनिर्भावा
स्तत्स्फः॥फलमपितत्तस्यचसतः॥किमिवस्वाधीन
माकुरुतेसुलभेश्रायसपथेस्थंयानंताविदान्॥

सततमभिपूज्यंनमिजिनं॥१॥स्तुतिस्तोतुंकुशल
परनामायकुशलंपुंस्तत्तस्यसाधकःपरिनामःकु
सलपरिनामः तस्मैभवतिसधाहायंकस्यस्तोतुंस्तु
तिकर्तुः॥ कथंभूतस्यसाधोर्भवत्यसस्तुतः॥तदा
स्तोतुःकालेऽपलक्षणमेतत्तेहेसमतत्रभवेभावे
तिजोयंनायंभा तिक्षुभवतितनः॥स्तुःफलम
पिस्वर्गादिकंभवेभावेतिजोयंततश्चसतः॥योय
स्यादर्थितस्यस्तोतुःसतोविद्यमानस्ययस्मात्कुशल
परनामः प्रसाध्यपुंभविसेषादेवतत्फलंसंभवति
ज्ञातः॥चकथंप्रेक्षापूर्वकारीः॥अथतंनस्तुयादि
त्याहः किंएवमिसादिकिंनत्वास्तयादेवकोऽसौवि
यान्विवेकाकस्मिन्न्यायसंपथेयोनिःश्रेयसंत

दधिक्रत्यकृतःश्रायसःदेविकासिंसयादीर्घः सत्र
श्रेयसामायिकेकारस्याकारः सचासौपंथाश्चसम्क्
दर्सनादिलक्षनोमोक्षमार्गस्तस्मिन्कथंभूतेसुल
भेसुखाप्तेकलागतिः॥कस्मात्त्वाधीमादात्मायत
त्वाकथंएवमुक्तप्रकारेनकथंभूतंत्वांनमिजिनंन
मिनामानंजिनंतीर्थंकरदेवंपुनरपिकथंभूतंत्वां
सततमभिपूज्यंसततंसर्वदाऽभिसमंतादिंद्रादी
नांपूज्यः॥माराधंकिंतेनकृतंयेनेदंपूज्योसौसंपन्न
इत्याह॥त्वयाधीमन्दृष्टाप्रनधिमनसाजन्मनिग
लेसमूलंनिर्मिन्नंत्वमग्निविद्युषी मोक्षपदवी॥त्वयि
ज्ञानज्योतिर्विभवकिरणैर्भातिभगवन्नभूवन्यु
ष्मोताइवसुचिरंवावन्ममनयः॥२॥त्वयेत्यादित्वया

नमितीर्थंकरदेवेनधीमन्विसिष्टबुद्धियुक्तनिर्मिन्न
विनासितंकिंततजन्मनिगले।वेधनंकथंनिर्मिन्नेस
मूलंतत्कारनभूतकर्म्मनासहित्यर्थः कथंभूतेनत्व-
यादृशप्रनधिमनसादृशनिपरमात्मस्वरूपेप्रनधि
:।प्रनधानिमेकाग्रतायस्यतत्तथाविधेमनोयस्यते।
नयत्।स्वयातन्निनिर्मिन्नेनतः संत्रसिः भवसिमो
क्षपदवीमोक्षमार्गीः केषांविपश्चितांननुसुगतादि।
निःरपितन्निर्मिन्नेनविष्मतसेपितत्पदविरूपाः
स्फुरिसत्राहःत्वयितादिःत्वयिनमिजिनेकथंभूते
सुचिरवीसुविनिर्म्मोलोरविःसुचिकालेआषाढका।
लेरविःतस्मिन्ननष्टवावितष्ठवीकिंकुर्वतिगाति
रिसाह।।पानेतादिःपानमेव केवलस्वरूपंमोक्षिः

स्तप्यविनयः संपत्तिसत्ककिरनासैः दृष्यंत्वयिनांति
स्तिरेनगवनम्रावत्संजाताः केश्रम्यमतमंनगावत
प्रनीततत्साद्रमसिंस्तवेमतिर्बुद्धिर्येषामीश्वरः कपि
लसुगतादीनांतेकथंभूतान्मूढम्।खद्योताइवेश्व
कासेद्योतंतइतिखद्योताः कीटकविसेषातइवहतप्र
ताया:संजाताइत्यर्थः।इदानीसप्तनंगसमाश्रयनेम
वतायथातत्तमुपदिष्टंतथाप्रदर्सयन्नाह।विधयेवा
जीवानुनयमुनयमिश्रमपितद्विशेषैः।प्रत्येकंनिय
मविषयैश्चापरिमितैसद्भोनापेक्षैः।सकलनुवना
ज्येष्टगुरुणंत्वयामीतंसतंवक्तुनयविवक्षेतरवसात्
।।त्वयानमतीर्थंकरदेवेनगीतंकथितंकिंतत्संजी
वादिकृतोबहुनयविवक्षेतरवसात्।बहवश्चनयाः

अनैगमादय:॥तेषांविकल्पावद्वतएचाविवक्षातयो
र्वैसादाय: तत्वात्कथंतद्वसान्नप्रतिपादितमित्याह:
विधेयतःविधेयस्वरूपादिचतुष्टयापेक्षयास्तित्वं
द्वीर्यीचापिपररूपादिचतुष्टयापेक्षयानास्तित्वंच
समुच्चयेनापिसंभावनेअनुनयमवाप्यद्वीर्यीचापि
पररूपादिचतुष्टयापेक्षयानास्तित्वंचसमुच्चयेनापि
संभावनेअनुनयमवाप्यंयुगपत्तयोर्वक्तुंमशक्यत्वा
न्नजनयं॥अस्तिनास्तिरूपंकमविवक्षतः॥स्वपररू
पचतुष्टयापेक्षयामिश्रमपिसादसत्वक्तव्यंसान्ना
स्तवैवक्तव्यंस्यादस्तिचनास्तिचावक्तव्यंचतत्तत्वंतेते
सप्तभंगाः कैः नैवंतिविशेषैः॥स्त्रिकालधर्मैः कथंप्रतीते
एकमेकंप्रतिप्रत्येकंकर्णनूतैर्नियमविषयैःसधी

वनाधिकानंगाः इतियोयंनियमस्तद्विषयैः पुनरपि
कथंभूतैर्विशेषैः अपरमितैः॥एकस्यापिवस्तुनोअ
नंतधर्मसंभवात्पुनरपिकथंभूतैः सदाअनोअपे
क्षैः सदासर्वकालेअनोअपेक्षैःपरस्वरूपादिचतुष्टयेनसत्त्वमपियेनतेमूर्त्तत्वममूर्त्तत्वंस्व
स्वमितादि।कथंभूतेनतयेत्याह॥सकलेत्यादि।
सकलंचतद्भवनंचतस्यज्ञेषोमहान्सचासौप्रस्थ
राधस्तेनापरमपिभावतोगुणमाह:॥अहिंसा
भूतानांजगतिविदितंब्रह्मपरमंनसात्रारंशास्त्रा
रपिचयत्राश्रमविधौ॥ततस्तत्सिध्यर्थंपरमकरुणो
ग्रंथमुभयं भवानेवात्याक्षीन्नचविकृतिवेषोपधिर
तः॥ध॥अहिंसादयःभावतांजगतिलोकेविदितायं

यावत्रूपातावि दितमेतलिंगपरनमेनाभिसंबधते
साकेषांभूतानांप्राणिनांतथाब्रह्मपरमात्मस्वरूपंब्र
ह्मचर्यंवा:॥परमपुत्कृष्टजातिविदितंयथावत्रूपा
नेनसातत्रतस्मिन्नाग्नमविधौपाषंडप्रकारेयत्र।
यस्मिन्नतद्विधौभारंजोमायेोसिकथंनृतो:॥अन
पिचस्तोपिनकेवलंमहान्यत:।एवंततस्तोसंतेन
कारनात्नतस्मिद्यर्थंतस्माद्धिंसाया॥सिद्धर्थंनिर
तिचारहिंसावत्तसिद्धर्थंग्रंथंपरिग्रह:॥मुनयंवाह
मासंतरंवनवासेवनसुगनादिभक्षाहीस्वरसक्त
वान्॥किंविसिष्टःपरमकरुणापरमारूनादयाय।
स्तथाभूतस्यापि:॥भगवतोयथाजातलिंगविरोधी
कचिद्विकारादिभीविष्यतीत्राह:॥नचेसादि:वेष

अतदाप्रकटनमोहूलनादिरूपधीश्चवस्त्रानरनाच
सूत्राजिनादिपरिग्रहविरुतौयथाजातलिंगविरोधि
नौतौचतौवेषोपधीचनयोरतन्मासक्तोनचनैवप
त।एवंविधंस्वंनततदीयंवपु:स्तेपरमनीयंवीसरा।
णतांकथयतीत्राह:॥वपुभूषाविषायवधिरहितंग्रा
तिकरणंजनस्तेसंचष्टेस्मरसरविषातंकवितयोवि
नाशीमै:सस्त्रैरदयहृदयामर्षविषयंततस्तंनिर्मार्ष्टि
स्मरणमक्षिन:श्रोतिनिलय:॥५॥२॥तेतयवपु:सरी
रंसंचष्टे:कथयतिकंस्मरसर:॥विषातंकविजयस्मर
काम:तस्यसराबानास्तएवविषंसंतापमोहहेतुत्वा
त्॥तेनातंकचित्तपीडासएववाग्रांतकोग्रप्रतीका
रोगाधि:तस्यविजयंविनासंकथंभूतंवपुरित्याह:

ढाकुरप्रसादद्विवेदीसाध्यसंग्रहालय

नूषेत्यादिनूषाकटकटसूत्रादिलंकारः तस्मान्नासमं
तादृशोनास्तिर्यथास्थानंविनिवेसः।तेनप्रबधिर्वपुष
:प्रक्षोदनंतेनःरहितंपुनरपिकथंभूतंसंतकरनंसो
तानिजपसंतानिस्वविषयःस्पृहधातूनानिकरणा।
नीद्रियनियस्पुनरपिःकथंभूतमित्याह॥अदयेस
दिः॥नविद्यतेदयानास्मेमदयंहिंसातच्चतद्हृदयंच
तस्यामर्षक्रोधतस्यविलयोविनासोयत्रननुभगवान्
युधरहितस्तकथंतस्यःस्यादित्याहविनेत्यादिविना
न्तरेनभीमेनयानकैःसत्रैःप्रहरनैःइत्थंभूतंवपु
र्यतस्तेतस्यंसंचष्टेततःतस्मात्कारनात्त्वंनमती
र्थंकरदेवःसरनंन्नसीनवसिनोस्माकंकिंविसिष्टो।
निर्मोहिमोहान्निःक्रांतोमोहोवानिःक्रांतोयस्मात्पुन

रपिकिंविसिष्टःसांतनिलयःसांतेःसकलकर्मप्रक्ष
यस्यनिलयःआश्रयोसांतिःवामुक्तिनिलयआश्र
वोयस्यःअर्हसमजातौबहुलानानाछंदःभगवा
न्ऋषिःपरमजोगादहनजुतकलमषेंधनोज्ञानविपु
लकिरणोसकलंप्रतिबुधबुधकमलायतेसएा॥५॥
भगवान्विसिष्टःज्ञानवानिंदीनांएजोवाआरष्टनेमि
रितिहृतीयवृतगतेनानिसंबंधःकथंभूतःऋषिःपर
मर्द्धिःसंपन्नःपुनरपिकथंभूतःइत्याह॥परमेत्यादि
परमचासौयोगश्चशुक्लध्यानंसएवदहनःकलमषं।
ज्ञानावर्नादिकर्मतदेवेंधनंतद्दहनेहूतंकलमषेंध
नं येनासौपरमजोगादहनजुतकलमषेंधनःकिंभू
तःप्रतिबुधप्रकासज्ञाता॥किंतत्सकललोकालो

कज्ञातंकैर्पानविपुलकिरनैःज्ञानमेवविपुलावि।
स्तीर्णनिरवसेषोद्योतनसमर्थोकिरनारस्मयःस्तैपु
नरपिकथंभूतोबुद्धकमलायतेस्मनःबुद्धंविकसितं
तच्चतत्कमलंचेवकमलसस्तेनात्रतत्रमुच्यतेतद्वा
यतेदीर्घेक्षणेलोचनेयस्मसएवतद्विशेषनविशिष्टो
भगवान्कथंभूतःसंजातइत्यादि॥ हरिवंशकेतुरन
वद्यविनयदमतीर्थनायकः।शीलजलधिरनवोवि
नवस्वमरिष्टनेमिजिनकुंजरोजरः॥२॥अनवद्या
सीद्भूतवान्कथंभूतोविनवोविगतसंसारोमुक्त
इत्यर्थः किंनामात्वमित्याह॥अरिष्टनेमित्याह॥अ
रिष्टनेमनामाअरिष्टानांकर्मणांनेमिवत्कधाराम।
वासौजिनकुंजरश्चेतिनानांदेसजिनानांकुंजरोना

यकःप्रधानपुनरपिकथंभूतः॥अजरोनविद्यतेजरा
वार्द्धिकमसेतिपुनःरपिकिंविसिष्टः॥हरिवंशकेतुः
हरिवंसेविष्णुवंशेकेतुःध्वजःपुनरपिकथंभूतःअ
नवद्यविनयदमतीर्थनायकः॥नविद्यतेअवद्यंदो
सोऽनयोरित्यनवद्यौतौचतौविनयदमौचज्ञानद।
र्सनतपःचारित्रोपचारभेदाविनयःपंचविधः॥पंचें
द्रियजयनाद्सोपिअनवद्यताचानयोर्मोयाद्हिरह
तःतात्तपोःतीर्थंतत्प्रतिपादकंप्रवचनंतस्यना।
यकः॥प्रवर्तकःपुनरपिकिंविसिष्टःशीलजलधि।
सीमानंजलधिःसमुद्रःइत्यंभूतस्यनगवतःपादयु
गलंकीदृगित्याह॥त्रिदशेंद्रमौलिमनिरत्नकिर।
णविसरोपचुंबितंपादजुगलममलंनवनोविकस।

कुशेशयदलारुणोदरं॥३॥त्रिदशादेवास्तेषामिंद्रास्व
मिनः॥तेषांमौलयोमुकुटतानितेषुमरणरत्नानिमन
यःपन्नगाद्यः॥स्तएवरत्नानिवज्त्रादीनिवातेषां।
किरणातेषांविसराःप्रसराःतैरुपिंचितंकिंतसार
:पादयुगलंकथंनूतं।अमलेनविशुद्धेनमलंपापंयस
यहर्सनेःनखानांवाकसंवंधितनखवतः।अरिष्ट
नेमितीर्थंकरदेवस्पुनःरपिकथंभूतंमिसाह॥धिक
सदित्याहिधिकसद्यतत्कुसेसपंचपद्मंतस्यदलेप
त्रंतद्वदरुनेरक्तंवद्रंपादवलंयसतद्धिकसत्कु
मेसयदलारुनोदलंपुनरपिकिंविसिष्टंपादयुगल
मित्यर्थः॥नखचंद्ररश्मिकवयातिरुचिरशिखरांगुलि
स्थलं॥स्वार्थनीयतमनसःसुधियःप्रणमंतिमंत्रमु॥ ३

खरामहर्षयः॥ध॥नखाएवचंद्रास्तेषांरश्मयः।स्तेषां
कवचःपरिवेषः॥तेनातिरुचिरंसिखिरमग्रनागोय
स्तत्तथाविधःमंगुलीनांस्थलमुन्नतप्रदेसोयसपा
दयुगलस्तनूनषचंद्ररश्मिकवयातिरुचिरसिखरां
गुलिस्थलंतत्॥किंकुर्वंतिप्रनमंतेकेतेमहर्षयःक
थंभूतामंत्रेनसप्तास्तरेनसामान्यस्तुतिरूपेनवासु(
खरावाचालापुनरपिकथंभूताःसुधिः सोभनाधीर्ये
नतेसुधियस्वार्थेनियतमनसः॥स्वार्थोमोक्षस्तेनिय
तंनियंत्रितंमनोयैःनकेवलंतएवंभगवतः।पादयु
गलंप्रनमंतिकिंतुन्येपिसाहुः॥७॥द्युतिमंडलांगार
विविधकिरणजटिलांसुमंडलोनीलजलदजलरा
शिवपुःसहवंधुनिर्गुरुडकेतुरीश्वरः॥५॥स्फुरित्र।

स्यास्तीतिद्युतिमतितच्चतद्रथांगाश्चिचक्रंतदेव
रविंरवेरिवविंबमाकारोयस्यतत्सकिरनास्तैर्जटि
लेसवलितमंडलंदेहदीप्तिः॥संघातीयस्यसंसा
डलद्युतिचपादः॥श्रंसस्कंधःसमंडलेविस्तारः
स्ततैजटिलेयसगरुडकेतोः सतथोक्तःपुनर
पिकथंनूतइत्याहानीलेत्यादीनीलवासौजलद
श्चसजलमेघःसचजलराशीचेसिश्चसमुद्रःता
विवपुःशरीरंयस्यनीलजलमित्यादिचक्रचिसा
दः।नीलजलजानीनीलोत्पलानिः तेषांजलराशिः
पत्रसंघातस्तत्तुल्यंवपुःर्यस्यकोसाविष्णेनूतोगरु
डकेतुः गरुडध्वजोवासुदेवः किंविशिष्टःदृश्वरः
पृथ्वीपतिः किमेकाकीत्याहः सहबंधुरितिनकेव

लगरुडकेतुः॥७॥हलभृच्चतेस्वजनभक्तिमुदित
हृदयोः जनेस्वौधर्म्मविनयरसिकौस्मुतरांचरण
रविंदयुगलप्रणेमतु॥६॥हलभृच्चबलजत्रोपितौ
प्रनेमतुःस्कृतवंतौकिंतच्चरनारविंदयुगलघरन
विषन्नरविंदेयस्मेतयोयुगलंकमतेतवकथंनूतौ
जिनेस्वौजनस्लोकसदृस्वौस्वामिनौपुनरपिक
थंभूतौस्वजनभक्तिमुदितहृदयोस्वजनेबंधौभक्ति
रनुरागः॥तथामुदितेहृष्टःहृदयंययोपुनरपिकिं
विसिष्टौधर्म्मविनयरसिकौधर्म्मार्थोविनयोधर्म्मः
विनयःस्तत्ररसकौग्रनुरक्तौकथंभूतौप्रनेमतुःम
तरामत्यर्थंनयत्रपद्धतेगलाःनगकतःतच्चरना
रविंदयुगलंतौप्रनेमतौसकीदृसदृसाहः।कुकुदं

नुचरखेचरयोषिद्भिषिनसिखरैरलंकृतोमेघपटल
परिवीततटस्तवलक्षनानिलिषिन्मनिवङ्गिमा॥७
ककुदंमिवककुदंगकसनुवःप्रथिमायथाककुदं
क्षषभोपरिस्कंधःप्रदेसस्थंसर्वतःदवजवानामुप
रिवर्त्तिसोनाकारवत्तयाऽर्जयंताचलः॥सकलमू
र्ध्वयवानामित्यर्थः पुनरपिकिंविसिष्टःइत्याहः
खचरेत्यादि॥खेचरंतीतिखेचरः विद्याधरासेषांयो
षितोविद्याधरयःस्तानिरूषिताः निःसेवितानिच
तानिसिषिरानिः चतैरलंकृतः सोनितपुनरपिक
थंभूतोमेघपटलपरीततटः मेघानांपटलानि
तैःपरिसमंतात्वीतानिव्याप्तानिः तत्रानिसानू
निःयस्यः पुनरपिकथंभूतःइत्याह।तवेत्यादिः त

वज्रारिष्टनेमीलक्षनानिविरूढानिषितानिः उत्की।
र्णानिः केनवज्रनाइंद्रेनतेनिः वहतीतिर्थंऋषिनि
श्चसततमनिगम्यतेयच्चप्रीतिविततहृदयैः परि
तोभूत्वाभूर्ज्जयंतइतिविश्रुतोचलः॥७॥वहतिधर
तित्यादि। इतिहेतोःतीर्थंपुंनाम्यानेऽतएवऋषि
निःश्चऋषिनिरपिसततंसर्वकालंअनिगम्यतेस
म्भाव्यतेसेवतेकदाऽद्यः चइदानीमपिकथंभू
तैः।प्रीतिविततहृदयैः प्रीताऽतृप्तःविततानिविर
स्तीर्णतानिउल्लसतानिहृद्यानियेषांतैः कथंपरि
तसमंतात्सर्वतोभावेतद्विसेषनविसिष्टोऽचलपर्वत
कथंभूतोलोकेविश्रुतः।प्रख्यातःकथंऊर्जयंतंइ
त्येवंनुसमर्थः।अत्राहपीमांसकोयज्ञकर्मणानि

विपुलकिरणैरितित्रिभुवनोपनमिंद्रियजंज्ञा
नलाद्स्मदाप्तानवदतः कथंसर्वज्ञतास्यादितिसंक
याह। बहिरंतरपुज्ञयथाचकरनसविद्यातिनार्थ
कृतनाथयुगपदखिलंचसदात्वमिदंतलामलक
विद्वयेवेत्थः॥९॥बहिरंतरपिसादिबहिकरनंच
सुरादिश्चंतरपिकरनंमनोनलक्षनेतत्त्रैक्यमुप
याचश्चविद्यानिसर्वोपाख्यरूपस्यविद्यातकनामन
वतिजपकारकंतर्हिस्यादितत्राहनेत्रादिनार्थकृत
नस्वकार्यकारयतएवमतः हेनाथत्वंविवेथः दिशा
तवान्किंतत्पुरंजगत्किंक्रमेनसुरापदेकहेल।
याकिनियंतेश्रिलंचनिरवसेषंमेवकिंनियतका
लंसदासर्वकालेकिमिवतलामलकवत्॥तलेकर

तलेश्रामलकः स्फटकमणिः सश्वनद्धतयतएवं
विवेदिथः लंश्रतएवतेबुधनुतसचरितगुनमंजु
तोदयंइतिसाहः॥श्रथएवतेबुधनुतसचरित्रगु
णमंजुतोदयंसाधुविहितमवधार्यस्थिनेत्वपिसु
प्रसन्नमनसःस्थितादृयं॥९॥ ९०॥श्रतएवत्रश्र
सात्देवकासनात्तेतवकथंनुतस्यबुधनुतस।
बुधैर्गणाधरदेवादिभिःनुतःस्तुतसंस्तेचरितमनु
शनंतस्यनिरोगुनतिर्विघ्नतः स्वसाधप्रसाधकत्वं
किंविसिष्टंश्रजुतोदयः श्रजुतःसाचर्यनुदयःस
प्रवसरनकेवलज्ञपाणादिमत्तनाधस्मीयस्मात्।
पुनरपिकिंविसिष्टंसाधुरहितेनायेननिसाधम
प्रतिपादितोपपत्तिविहितंकृतुमतुश्रीतंइत्थंभू

वि

तंततगुणमवधार्यसंचिंत्यत्वयि-मरिष्टनेमितीर्थं
करदेवः कथंभूतेजिनेत्रासेषकर्मोन्मूलकेस्थिता
: प्रांजलेभूयमधस्थिताः केतेवयंस्तोतुः कथंभूता
सुः प्रसन्नमनसः सुष्ठप्रसन्नंविशुद्धंनकलुषंग्रहो।
तंमनोयेषांऽत्साहः॥ वंसस्थनामछंदः॥ तमालनी
लसधनुस्तडिगुणैः प्रकीर्णनीमासनिवायुवृष्टिभिः
बलाद्कैर्वाऽपिवशैरुपद्रुतोमहामनायोनचचाल
योगतः॥१॥नचचालनचलितवान्कस्मात्योगात
:परमशुक्लध्यानात्॥किंविसिष्टप्रयद्भूतः पीडतः
केवलाद्कैः॥मेघैकथंभूतैतमालिनीलः तमाल।
दृक्षविसेषाः तद्वत्नीलैर्नीलवर्नैः पुनरपिकथं
भूतैः॥सधनुतडिगुनैः सहवर्त्तंतइतिसधनुतडि

गुनास्तैः पुनरपिकिंविसिष्टैः रिसाद्दः प्रकीर्णेत्यादि।
-मसनिश्चवायुश्चवृष्टिः श्च-मसनिवायुवृष्टय: ताभि
श्चताः-मसनिवायुश्चवृष्टयश्चताः प्रकीर्नासमंतत:
सिलायैः सेतथोक्तास्तैः पुनरपिकिंविसिष्टौ वैरिवसै:
कमग्रवसवर्त्तिनिः।कथंभूतोयंपार्श्वनाथोभगवान्
महामनापरिखद्देमोक्षुसितंमनोयस्यभगवत:उ
पसर्गोनिपातंप्राप्तोधरनेंद्रः किंकृतवान्नित्याद्द:
दृद्दत्फणामंडलमंडपेनयंस्फुरत्तडिंगरूपोप
सर्गिणं॥जगृद्दनागोधरोधराधरंविरागसंधास
डिदंबुदोजथा॥२॥सुगृद्दवेष्टतवान्।कोसोनागः किं
नामाधरणोधरनेंद्रनामाः केनेत्यादि॥दृद्ददित्यादिदृ
द्दत्रताफलाश्चतामंडलंचक्रंसंघात: तत्समंडपः

तदेवामंडपः सेनकथंभूतेनस्फुरत्तडित्पिंगरूचा।
स्फुरंतिचासौतडिच्चस्फुरत्तडित्तस्याः॥इवपिंगापीरू
कूदीप्तिर्वनोयस्तेनकथंभूतेयंपार्श्वनाथंपसर्गि
नंउपसर्गवंतंकइवकंजगूहेताहधराधरःप्रिया
दिधराधरपर्वतंयथाजगूहकोसौविरागसंध्यातडि
दंबुदःतडितावपलक्षतोंबुधतडिदंबुदः॥विवधो
वाराशोनीलपीतादिवर्नोयसावासौसंध्याचतया
तुल्यातडित्तयाउपलक्षतोंबुदः॥विवधोवाराशोनी
लपीतावर्नोयसाचासौसंध्याचतयातुल्यातडितय
उपलक्षतोंबुदः॥विरागसंध्यायांवातडितोउपलक्ष
तोंबुदः॥पिंगतडपसर्गनिवारनानंतरं भगवान्।
किंकृतवान्इत्याह॥स्वजोगनिस्विन्नानिग्गातधार

यानिग्गात्पयोकुर्जयमोहविद्विषं॥अवापदार्हंत्यम
चिंत्यमद्भुतंत्रिलोकपूजातिसयास्पदंपदं॥३॥अव
यस्मात्तवान्किंतत्आर्हंत्यंकिंकृत्वानिसात्पविनि
पास्विनास्यकंदुर्जयमोहविद्विषंमोहएवविद्विट्
सत्रुमोहविद्विट्कथेत्यादिस्वयोगेत्यादिस्वसयोग
परशुक्लध्यानंसएवनिःस्त्रिंसःषडगतस्यनिसात
तीक्ष्णोधृतायाधारायोयोगाभ्यासपर्यंतरूपतया
कथंभूतमार्हंत्यमचिंत्यंचीतायाअपिअगोचरंअ
द्भुतंसाश्चर्यगुनोपेतं।पुनरपिकिंविसिष्टंपदंस्थानं
कथंभूतंपदं॥त्रिलोकपूजातिसयास्पदंत्रिलोका
नांपूजातस्यातिशयः॥परमःप्रकर्षःतस्यास्पदमा
श्रयःइत्थंभूतंचपार्श्वनाथतिर्थंकरदेवंदृष्टावन

वासिनः स्तापसास्तप्रयासेविफलमतयोभगवन्मा
र्गानभिज्ञमिसंतीतिदर्शयन्नाहः॥ जमीस्वरंवीरप
विधूतकल्मषंस्तपोधनास्तेपिस्तथाबुभूषयः॥वनौ
कसःस्वश्रमबंधुबुद्धयः समोपदेसंसरनंप्रपेदिरे
धा॥जेपार्श्वनाथंवीरविलोकयकर्कंभूतंइस्वरंसरनं
सकललोकप्रभुंपुनरपिकथंनतेविधूतकल्मषं
विधूतेविनासितेकल्मषंधातकर्मचतुष्टयरूपंपा
थनासौतथोक्तस्तैकेतेवीरस्तपोधनास्तापसाकिंवि
शिष्टवनौकसोवनेभटव्याःमोकोगृहंयेषांतेवनौ
कसोवनवासिनः॥तेपिपरदर्शनुर्यायिनःनकेवलं
नवदर्शीनातुर्यायिनःकिंकृर्तमिश्नवःतथाबभूष
वःतथानवत्प्रकारेनकेवलंनवदर्शीनातुर्यायिनः

किंकृर्तमिश्नवः॥तथाबभूषवःतथानवत्प्रकारेनबु
नुषवोनवितुमिश्नवःकथंभूतासंतस्वश्रमबंधबु
द्धयःस्वश्रमःधर्मसाधनादिप्रयासस्तस्मिन्
बंधाविफलाबुद्धिर्येषांतेइत्थंभूतासंतः॥किंकृतवं
तःसमोपदेसंसरनंप्रपेदिरसमस्तसकलसंसारोप
समस्तनिखिलरागउपसमस्यवाउपदेसोमोक्षमा
र्गस्तंयद्विवासमस्त्रपदेसोसमोपदेसोभगवांस्तं
सरनंप्रपेदिरेः प्रतिपन्नाः।एवंविधोभगवान्सकिं
क्रियतेइत्याहः॥ समस्तविद्यातपसांप्रनायकःसम
ग्रधीरुग्रकुलांवरांसुमान्॥मयासदापार्श्वजिनःप्र
णम्यतेविलीनमिथ्यापथदृष्टिविभ्रमः॥५॥२३॥प्रागु
क्तविसेषनविसिष्टःपार्श्वजिनःप्रनंम्यतेकेनमया

समंतभद्रस्वामिनाकिंकदाचित्सदासर्वकालंकथंभू
तःसइत्याह:सतेत्यादिविद्याश्चतपांसिचविद्यातपां
सिः।तस्यानिचतानिविद्यातपांसिचतेषांप्रनायकः।प्रे
नेतापुनरपिकथंभूतः।समग्रधीसमग्रासंपूर्नाः केव
लज्ञानलक्षनाधीयस्यपुनरपिकिंविसिष्टः।उग्रकु।
लांवरांश्रमान्॥उग्रंचतत्कुलंचतदेव-श्रंवरमाक
संतस्य-श्रंसुमान्।चंद्रस्तद्योतकत्वात्पुनरपिकिंवि
सिष्टः।इत्याह:॥विलीनेत्यादिः।मिथ्याचासौपंथाश्चमि
थ्यादर्सनोदिकुमार्गः॥तंनिबंधनाहृष्टयोमनानितै।
र्जनताः॥विघ्नाः सर्वेयानिसहनकाहेतादसमारो
पाः विलीनानष्टास्तेयास्माद्ध्यानांसतथोक्तः स्कंधक
इंदति॥कीर्तिर्भुविभासीतयावीरत्वंगुणसमुद्धया

भासितया..भासोडुसोभासितयासोमइवतोम्रिकुं।
दसोभासितया॥९॥हेवीरत्वंभासिसोमसेकहविप्रथ
मांकयाकीर्त्यखाताकथंभूतयातयाकीर्त्यागिनसमु
स्थयागुणेभ्यश्चात्मशरीरगतेभ्यःसमुस्थाप्राडुर्भावोय
स्यासातयोक्तातयाअतएवभासितयासोभितयाय
दिवाभासितयाउज्वलयाधवलया।अतदृष्टांतमाह
भासेसादि।सोमइवयथासोमचंद्रोद्योतिगगनेभास
तयाः॥त्वंकीर्त्याभासतिसंबंधकयासोमोभातिःभास
दीत्यस्याकिंविसिष्टियाःउडूनांनक्षत्रा
णांसभाउडुसभातेत्रासितयापुनरपिकिंविसिष्टतया
कुंदसोभासतयाकुंदानांसोभाकुंदसोभातद्वत्भास
मंतासितयाधवलयाकेतेनवदीयागुनाजेभ्यःभास

DR BHAU DAJI LAD MUSEUM

मुख्येत्याह ॥ तद्यजिनशासनविनयोजन्तिकलाम
पिगुणान्शासनविनयः ॥ दोषकशासनविनयःस्तु
वंतिचैनंप्रभाकरशासनविनयः ॥ ७ ॥ हिजिनजयति
सर्वोत्कर्षेनवर्त्तेतेशासंतेमुख्याश्रुतेहेयोपादेयत
त्वंसिध्येनतच्छासनंप्रवचनंतस्यविनयोमहात्म
यथावस्थितासेषार्थप्रतिपादनलक्षनकदाकल्प
वपिकलिकालेपिः ॥ इदानीमपिसमर्थः कथंभूतो
गुणान्शासनविनयः नकेवलंजयतिकिंतुस्फ
वंतिः चएवंशासनविनयंकेतेदोषाःशासनवि
नयः दोषाएकशास्त्रमर्मयष्टिकाः पीडाकरत्वात्तेषा
मनसंशोधनेनिराकरनेतशासनविनयप्रनयः समर्थो
गनधरदेवादयः पुनरपिकथंभूताः प्रनष्टशा

सनविनयः ॥ आसतेलोकायत्रतद्यासनंत्रिभुवनंत
यलोकप्रसिद्धाविनयोहरिहरादयः प्रनष्टाप्रनादि
तेजशाश्वताशासनभूता ॥ आसनविविनयोयैर्यदिवा
प्रनष्टाः आकशामाशासनानिसिंहासनानियेषांतेप्रना
शशासनावर्द्धिमानसोमिनः ॥ अनेकेवलनंइंद्रादि
योवातिचतेविनयश्चस्वामिनः तेकथंशासनविन
यंस्तुवंतीत्याह ॥ अनवद्यस्याद्वादोस्तवदृष्टेष्टावि
रोधतः स्याद्वादः इतरोनस्याद्वादोद्वितीयविरोध
मुनीश्वरास्याद्वादः ॥ ३ ॥ नवद्यतेआवद्यंदोषोयत्न
वद्योनिर्दोषः कोसौस्याद्वादोअनेकांतवादैः कुष्टेष्ट
शेष्टविरोधतोदृष्टंप्रसिद्धादिः इष्टमागमः स्याद्वा
दविरोधतःसंवादात् कथंभूतःसोअनेकांतरूपः

स्याद्वादः॥उच्यतेप्रतिपाद्यतेयेनासौवादःसएवस्या
दितिःवादोवाचकःसएवोयस्यानेकांतवादस्याद्वाद
ःस्यादस्तिस्वरूपः।एकांतवादकुतोनवद्योनभवति
स्याद्वा॥इतरइत्यादि॥इतरएकांतःस्याज्ज्ञेतुंनवादे
नप्रमानःभूताग्रामःहेमुनीसुरगनधरदेवादिमुनि
स्वामिनकुतःसतथाःभूतोनभवतिहितीयविरोध
तहिरोधोपस्यकुतःस्याद्वादोयतस्यादस्तीत्या
दिरूपोवादस्याद्वादःसनविद्यतेपत्रस्यापरमपिः न
ग्रावतोग्रनंदर्शयन्नाह॥तमसिसुरासुरमहितोग्रं
थिकसत्वासचप्रणमामिहितः॥लोकत्रयपरमहि
तोनावरणाज्योतिरुज्वलद्धामहितः॥धात्वंवर्द्धमा
नस्वामीत्यसिनवसिकिंविसिष्टःसुरासुरमहितःसु

रैरसुरैःश्रमहितःग्रंथोमिथ्यात्वादिःविद्यतेयेषांतेग्रं
थिकामिथ्याद्रष्टयःतेचतेसत्वाश्चप्राणिनःतेषांमास
योग्यकंचित्तंतेनप्रनामस्तेनमहितोपूजितःयदिवा
ग्रंथकःसत्वानामिवास्रोयोरागादिकलुषंचित्तंयेषां
हरिहरादीनांतेग्रंथकसत्वासयाः।तेषुप्राणामाकंका
लमालाः।कुलनोदेहइत्यादिकस्तस्यामहिरभूमिस्त।
स्यास्ततत्वमसिसुरासुरमहितःपुनरपिकथंभूतोलो
कत्रयपरहितः॥परश्चासौहितश्चपरमहितोलोकत्र
यस्यपरमहितःपुनरपिकिंविसिष्टःश्रनावरनयो
तरुज्वलद्धामहितःश्रनावरनंचतद्योतिश्चःकेव
लज्ञानंतेनउज्वलप्रकासमानंतच्चतद्धामःचमुक्ति
स्थानंचतद्योतिकिंविसिष्टःतत्रगतोहितःपुनरपि

किंविसिष्टःमित्याह॥सम्यानामभिरुचितेदधासिपु
णान्नूषणेणश्रियाचारुचितेमयेसमारुचितेजयति
वन्नगलोडनेसकांतारूचितं॥५॥दृढासिधारयसि
केतऋुनन्नूषणेणपुनानोन्नूषनमलंकारःसत्कथंभू
तेनभिरुचितमभिष्टेकेषांसमानांसमवसरन।
स्थितनयानांपुनरपिकथंनूतं॥श्रियाविभूत्यावा
रसोननेयथानक्लेवंचितमुपचितेपुष्टेनकेवलं
तद्धासिः॥जयसिचकेमूरालोडनेचेंद्रकयासुकां
तास्वसरीरदीप्तिकिंविसिष्टेनगतेनिमीलेकरूक्षिदृ
तेकिंविसिष्टायांस्वप्नामात्मायायातेमूरालोडनेक
केनूतेसूचितेरूधिरेदीप्तेसकलप्राननोन्नभिष्टंवा
केपुनर्गुनायऋूषनेनगवान्दधातिस्माह॥६॥

तेजिनागतमदमायास्तवनावानांमुमुक्षुकामदमा
यश्रेयान्॥श्रीमदमायास्त्वयासमादेशिसप्रपामद
मायः॥६॥हेजिनःकथंनूतस्त्वंगतमदमायः॥मदो
दर्पोमायावंचनागतेनष्टेमदमायेयस्यस्यात्मान
मानंगतमायःयतएवमतएवहेजिनतवश्रीः
कोसौमायःप्रमानेकेवलज्ञानलक्षनमार्गस्वरूपं
वासकेषांसंबंधजावानांजीवादिपदानांकथंनूतं
मुमुक्षुकामदः॥मुमुक्षूनांमोक्षकांक्षनांकाममोक्षा
वांछितफलप्रदः॥किंविसिष्टोमायःश्रेयान्प्रशं
सनेनप्रसस्यःसकलबाधकरहितत्वात्॥दृष्टेनूते
नत्वयाकिंरूतंसमादेसकःश्रितः॥कौसौश्रीमदमा
यः----श्रीमदःतस्ममायोनाशःसिद्धिसाधा

मिसमक्रुतालस्मायंप्रयोगः अथवाः हेयोपादेयत
त्वपरिणानालक्षनास्वर्गापवर्गादिप्राप्यकत्वलक्षवा
स्तीतिश्रीमान्सचासौ-अमायश्चनविद्यतेमाया।
अस्तिमायोतत्वपरिणानादिलक्षनास्वर्गापवर्गा
दिप्रापकत्वलक्षणावास्तीतिश्रीमान्सचासौ-अ
मायश्चनविद्यतेमायास्तेमायो-अनुष्ठनविशेषः
तथाप्रप्रयामदमायः स्वयासमादेसयमउपसमो
यमः एवयामिः स्वार्थकोऽनुप्रक्षेपोयामः प्रयामः स
हप्रयामेनः वर्त्ततइति सप्रयामः सचासौदमश्चइं
द्रियजयः तस्यायः आगमनंअयरमपिनागवतोग
नंस्तेपिरिभमवदानवतः श्रीमतइवदंतिनः अव
दानवतः इतिगिरिजितवदानवतःश्रीमतइवदं

तिनःश्रीवदानवतः तवशशमवादानवतःगतमू
र्जितमपगतप्रमादानवतः ७. हेजिनागतंगमनं।
ऊर्जितमुदारमुत्कृष्टंकिंकुर्वतःअवतोरक्षनः का।
न्यमवादान् समोदोषनोनांमुसमः तस्यवातस्यति
पादका आगमस्तात् पुनरपिकथंनूतस्यअपगतः
प्रमदानवतःप्रकृष्टामाहिंप्रमाअपगतानष्टप्रमा
अपगतप्रमाअहिंसाः अपगतप्रमायादानमप
गतः प्रमादानमनयंदानंतदस्यास्तीत्यपगतप्रमाद
नवांस्तस्यहृष्टंतमाहश्रीमतइवेत्यादिः इवस्तो
त्रिनप्रकृमोदंतिनःइतस्मानंतरंदृष्टः कादंतिनः
इवहस्तिनःइवतवगतमितिमितिअर्थः कथंभूत।
स्यदंतिनःश्रीमतःसर्वलक्षनोपदृतस्यमद्रजाते

पुनरपिकथंभूतेस्मश्रवदानवतःश्रवश्चतदानंचम
दःश्रवद्दीयतेयस्यासौश्रवद्दानवांतस्तत्रनेननसाप
त्तेनतस्यगमनेप्रतिपादितंपुनरपिकिंविशेष्यमि।
रिमित्यवदानवलःगिरेर्पर्वतस्यमित्तकटिस्तत्सा
मर्थदानेषंडनेतद्दियतेयस्यासौगिरिमित्तवद्दानवां
तस्तनेनमहासार्थंतस्यसूचितं।अथपरकीयंम
तेनवदीयंचमतंकीदृसमित्याह॥वक्तृगुणसंपद्
सकलंपरमतमपिमधुरवचनविन्यासकलं।नय
भक्तावतंसकलंतवदेवमतंसमंतभद्रसकलं॥
वहवस्तेगुणासर्वेपवीतरागादयः।तेषांसंप
त्तिस्तयान्नमसकलमसंपूर्वंपरसमतंत्रापिसशात्
गतिमपित्तिसंबंधःपुनरपि कथंभूतेपरमतंमधु

रवचनासकलंमधुरानिष्क्रांतरमनीयानिंतानिवमा
निवः वनिचतेषांविन्यासोरचना।तेनकथंमनोज्ञंभव
द्दीयंमतंकीदृसंइत्याह॥नयानक्रवंतंसकलनयानैः
गमादयः॥तेषांनक्रयःस्याद्दोस्तीत्यादिनंगाःसेवा
वातएवावतंसकंकर्मभूषनंतद्भावतीतिनयभक्त
वंतंसकलमिति॥योनिःसेषजिनोक्तधर्मविषयः।
श्रीगौतमाद्यैर्गतःसत्कार्यैरमलैस्तवोयमसमः स्व।
यंप्रसन्नैःपदैःतस्यास्यानमदोयथावगमनतःकिं
चित्कृतंलेसतः॥ज्ञेयाचंद्रदिवाकरावधिबुधःप्रज्ञा
दृचेतस्फलं॥१॥इतिश्रीप्रभाचंद्रविरचितायांकि
याकलापटीप्पनायांश्रीगौतमादिचतुर्विंसत्य
यैनूसमंतभद्रकृतस्तुतिविवरनोपरिपूर्णं॥२॥

Digitized with financial assistance from the
Government of Maharashtra
on 11 June 2017

॥अत्र पुस्तकं लिखितं प्रतावाढमधे ब्राह्मणदाय
मापंचोलिनंदकिशोरजीतसुत्रपुरुषोत्तमलिपि
कृते॥संमत् १९१३ वर्षे शाके १७७८ प्रवर्त्तमाने॥
आश्विनकृष्णपक्षतृतीयायां ३ सोमवासरे॥।
श्रीरस्तु॥ ॥कल्याणमस्तु॥ शुभंभवतु॥श्री॥

॥श्री॥ ॥श्री॥ ॥श्री॥ ॥श्री॥ ॥श्री॥